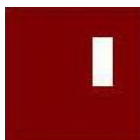

BIROU INDIVIDUAL DE ARHITECTURĂ ALEXANDRU RUGESCU
C.I.F. RO21596063

Str. Mihai Eminescu, Bl. 48B, Ap. 5 - 330031 Deva, România
Tel.: +4 0744 199 417; +4 0740 849 323 E-mail: alrugescu@yahoo.com

PLANUL URBANISTIC GENERAL
COMUNA SĂLAȘU DE SUS
Județul Hunedoara

MEMORIU GENERAL

PLAN URBANISTIC GENERAL

A. Memoriu General

Comuna Sălașu de Sus, Județul Hunedoara

Amplasamentul:

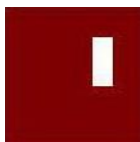
Comuna Sălașu de Sus, Județul Hunedoara

Nr. proiect:

03 / 2015

Specialitatea:

URBANISM

BENEFICIAR:

Primăria comunei SĂLAȘU DE SUS

CONSILIUL LOCAL AL COMUNEI SĂLAȘU DE SUS

Strada Principală, nr. 21, Comuna Sălașu de Sus, Județul Hunedoara

PROIECTANT DE URBANISM

Biroul Individual de Arhitectură Alexandru Rugescu

- arh. Alexandru RUGESCU

- arh. Răzvan RUGESCU

PROIECTANȚI DE SPECIALITATE

Studii topografice

S.C. BELEVION GEOTOPO S.R.L.

– inginer topograf Adrian LUNCAN, inginer topograf Adrian URÎTESCU

Studiu geotehnic

S.C. GEOSILV MAIZ S.R.L.

– inginer geolog Maria GHIȚOAICA

Studiu istoric

S.C. VANDERLAY ARHEO S.R.L.

– arheolog Florela VASILESCU, istoric Călin Ioan CORNEA

Studiu impact de mediu + Documentație aviz de mediu

S.C. TEHNOBIOS CONSULTING ALBA S.R.L. în asociere cu

S.C. ENVIRONMENTAL RESEARCH S.R.L. și S.C. BIOTECHNOLOGY CONSULTING S.R.L.

– dr. inginer Eugen TRAIȘĂ, biolog Emil PAUL, ecolog Vlad Istrate PAUL

Studiu de echipare edilitară + Studiu de gospodărire a apelor

S.C. HIDROBEST S.R.L.

– inginer Dorel MUNTOIU

Studiu de circulație

S.C. PRIMEX CONS S.R.L.

– inginer Alexandru LUPU

Studiu echipare rețele electrice

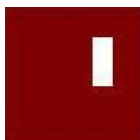
S.C. ELESIS COMPUTERS S.R.L.

– inginer Mircea VLAD

Studiu echipare rețele gaze naturale

S.C. INSTEXPERT S.R.L.

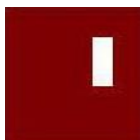
– inginer Simona MARTIN

**Planul Urbanistic General
MEMORIU GENERAL**

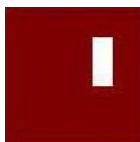
Comuna SĂLAȘU DE SUS

CUPRINS

1.	INTRODUCERE		
1.1	DATE DE RECUNOAȘTERE A DOCUMENTAȚIEI		
	• DENUMIRE LUCRARE.....	pag.	2
	• BENEFICIAR.....	pag.	3
	• PROIECTANT GENERAL URBANISM.....	pag.	3
	• PROIECTANȚI DE SPECIALITATE – SUBCONTRACTANȚI.....	pag.	3
	• CUPRINS.....	pag.	4
1.2	OBIECTUL P.U.G.....	pag.	6
	• Solicitări ale temei program.....	pag.	6
	• Prevederi ale programului de dezvoltare a localităților, inițiat și aprobat de consiliul local.....	pag.	8
	• Ediții anterioare ale P.U.G. modificări sau completări necesare.....	pag.	9
1.3	SURSE DOCUMENTARE.....	pag.	9
	• Lista studiilor și proiectelor elaborate anterior P.U.G.....	pag.	9
	• Lista studiilor de fundamentare întocmite concomitent cu P.U.G.	pag.	9
	• Date furnizate de Institutul Național de Statistică, surse județene sau locale...	pag.	9
	• Proiecte de investiții elaborate în domenii ce privesc dezvoltarea localităților..	pag.	9
	• Suportul topografic al P.U.G.....	pag.	11
2.	STADIUL ACTUAL AL DEZVOLTĂRII URBANISTICE.....	pag.	11
2.1	Evoluție		
	• Date privind evoluția în timp a unității teritorial-administrative ce face obiectul P.U.G.....	pag.	11
	• Caracteristici semnificative ale teritoriului localităților, repere în evoluția spațială a localităților.....	pag.	20
	• Evoluția localităților după anul 2000.....	pag.	23
2.2	Elemente ale cadrului natural		
	• Caracteristicile reliefului.....	pag.	23
	• Rețeaua hidrografică.....	pag.	24
	• Clima.....	pag.	24
	• Caracteristici geotehnice.....	pag.	25
	• Riscuri naturale.....	pag.	28
2.3	Relații în teritoriu.....	pag.	29
2.4	Activități economice.....	pag.	29
2.5	Populația. Elemente demografice și sociale.....	pag.	32
2.6	Circulația.....	pag.	34
2.7	Intravilan existent. Zone funcționale. Bilanț teritorial.....	pag.	35
2.8	Zone cu riscuri naturale.....	pag.	38
2.9	Echipare edilitară.....	pag.	38
	• Gospodărirea apelor.....	pag.	38
	• Alimentare cu apă.....	pag.	39
	• Canalizare.....	pag.	39
	• Alimentare cu energie electrică.....	pag.	40
	• Telefonie.....	pag.	40
	• Alimentare cu gaze naturale.....	pag.	41
	• Gospodărie comunală.....	pag.	41
2.10	Probleme de mediu.....	pag.	41
	• Situația existentă.....	pag.	41
	• Disfuncționalități.....	pag.	41
2.11	Disfuncționalități la nivelul teritoriului și localității.....	pag.	41
2.12	Necesități și opțiuni ale populației.....	pag.	42

3.	PROPUNERI DE ORGANIZARE URBANISTICĂ	pag.	42
3.1	Studii de fundamentare.....	pag.	42
3.2	Evoluție posibilă. Priorități.....	pag.	43
3.3	Optimizarea relațiilor în teritoriu.....	pag.	43
3.4	Dezvoltarea activităților.....	pag.	43
3.5	Evoluția populației.....	pag.	44
3.6	Organizarea circulației.....	pag.	45
	• Organizarea circulației rutiere și transportul în comun.....	pag.	45
	• Organizarea circulației pietonale.....	pag.	45
	• Organizarea circulației feroviare.....	pag.	45
3.7	Intravilan propus. Zonificare funcțională. Bilanț teritorial.....	pag.	46
3.8	Măsuri în zonele cu riscuri naturale.....	pag.	49
3.9	Dezvoltarea echipării edilitare.....	pag.	50
	• Gospodărirea apelor.....	pag.	50
	• Alimentare cu apă.....	pag.	50
	• Canalizare.....	pag.	50
	• Alimentare cu energie electrică.....	pag.	50
	• Telefonie.....	pag.	50
	• Alimentare cu gaze naturale.....	pag.	50
	• Gospodărie comunală.....	pag.	51
3.10	Protecția mediului.....	pag.	52
3.11	Reglementări urbanistice.....	pag.	59
3.12	Obiective de utilitate publică.....	pag.	68
	• Proprietate publică.....	pag.	70
	• Proprietate particulară.....	pag.	70
	• Determinarea circulației juridice a terenurilor în vederea realizării noilor obiective de utilitate publică.....	pag.	71
4.	STRATEGIA DE DEZVOLTARE SPAȚIALĂ ȘI PLANUL URBANISTIC GENERAL – NECESITATE ȘI CORELARE.....	pag.	71
	• Dezvoltarea spațială durabilă.....	pag.	71
	• Strategia de dezvoltare durabilă.....	pag.	72
4.1	Contextul general al dezvoltării – situația existentă.....	pag.	72
	• Identificarea factorilor dezvoltatori.....	pag.	72
	• Cadrul natural.....	pag.	73
	• Cadrul construit.....	pag.	75
	• Populația.....	pag.	75
	• Educație, sănătate și asistență socială.....	pag.	75
	• Mediul economic.....	pag.	76
	• Infrastructura – rețele edilitare.....	pag.	76
	• Infrastructura – căi de comunicație.....	pag.	77
4.2	Diagnostic – identificarea problemelor locale.....	pag.	78
	• Probleme principale.....	pag.	78
4.3	Viziune și obiective strategice de dezvoltare.....	pag.	78
	• Conceptul strategic de dezvoltare bazat pe identitatea comunității locale.....	pag.	78
	• Formularea obiectivelor strategice.....	pag.	78
4.4	Planul de acțiuni.....	pag.	80
	• Matricea obiective / programe / proiecte.....	pag.	83
	• Oportunități.....	pag.	83
4.5	Coordonare, monitorizare, implementare, evaluare rezultate.....	pag.	83
5.	CONCLUZII - MĂSURI ÎN CONTINUARE.....	pag.	84

1.2 OBIECTUL P.U.G.

- **Solicitări ale temei program**

Planul Urbanistic General al comunei Sălașu de Sus, cu localitățile aparținătoare: Sălașu de Sus, reședința comunei și satele Coroiești, Mălăiești, Nucșoara, Ohaba de sub Piatră, Paroș, Peștera, Râu Alb, Râu Mic, Sălașu de Jos, Zăvoi, a fost elaborat la solicitarea primăriei Sălașu de Sus, în baza Hotărârii Consiliului Local al comunei.

Baza prezentului studiu sunt: Legea 50/1991 (republicată în Monitorul Oficial nr. 228/14.12.1992), Ordinul 91/1991 și R.G.U (aprobat prin HGR 525/1996), Legea 350/2001 cu toate modificările ulterioare și ansamblul de legi care gestionează amenajarea teritoriului.

Prezentul studiu reprezintă faza de REACTUALIZARE a Planului Urbanistic General și conține strategia, prioritățile, reglementările și servituțiile privind dezvoltarea localității Sălașu de Sus și a satelor aparținătoare.

Obiectul prezentei lucrări îl constituie comuna Sălașu de Sus cu localitățile aparținătoare acesteia: Sălașu de Sus, reședința comunei și satele Coroiești, Mălăiești, Nucșoara, Ohaba de sub Piatră, Paroș, Peștera, Râu Alb, Râu Mic, Sălașu de Jos și Zăvoi.

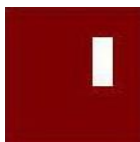
Pentru stabilirea intravilanului comunei Sălașu de Sus, a localității reședință de comună și a satelor aparținătoare s-au avut în vedere următoarele aspecte:

- inclusiunea zonelor construite situate pe teritoriul administrativ al localităților, la data reactualizării PUG-ului;
- identificarea și trasarea intravilanului pe limite cadastrale;
- modificarea limitei intravilanului în scopul asigurării suprafețelor necesare dezvoltării localităților;
- materializarea programului de dezvoltare al localităților din documentațiile de urbanism aprobate, având la bază propunerile colectivității locale;
- definirea obiectivelor de utilitate publică și asigurarea amplasamentelor pentru acestea în vederea accesării de fonduri;
- realizarea obiectivelor propuse în condițiile respectării dreptului de proprietate;
- introducerea măsurilor de protecție și conservare a mediului, ca rezultat al politicilor și programelor speciale privind protecția și conservarea mediului;
- instituirea de măsuri speciale de protecție și de reglementări specifice pentru monumente precum și pentru ansamblurile arhitecturale și urbanistice cu valoare deosebită;
- studiul conține analiza situației existente și determinarea priorităților de intervenție în cadrul localității reședință de comună, a satelor aparținătoare și a U.A.T.

Conform Legii 350/2001, cu completările și modificările ulterioare, Planul Urbanistic General are caracter director, strategic și de reglementare și este principalul instrument de planificare operațională, constituind baza legală pentru realizarea programelor și acțiunilor de dezvoltare. Fiecare unitate administrativ-teritorială are obligația să își întocmească și să își aprobe P.U.G. care se actualizează periodic la cel mult 10 ani.

Planul Urbanistic General pentru comuna Sălașu de Sus cuprinde reglementări pe termen scurt, la nivelul întregii unități administrativ-teritoriale de bază, cu privire la:

- stabilirea și delimitarea teritoriului intravilan în relație cu teritoriul U.A.T.;
- stabilirea modului de utilizare a terenurilor din intravilan;
- zonificarea funcțională în corelație cu organizarea rețelei de circulație;
- delimitarea zonelor afectate de servituți publice;
- modernizarea și dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare;
- stabilirea zonelor protejate și de protecție a monumentelor istorice și a siturilor arheologice existente;
- zonele care au instituite regimuri speciale de protecție prevăzute în legislația în vigoare;
- formele de proprietate și circulația juridică a terenurilor;
- precizarea condițiilor de amplasare și conformare a volumelor construite, amenajate și plantate prin Regulamentul Local de Urbanism (R.L.U.);

-precizarea zonelor de risc natural (delimitate și declarate astfel, conform legii) precum și la măsurile specifice privind prevenirea și atenuarea riscurilor, utilizarea terenurilor și regimul de construire în aceste zone;

-zone de risc datorate activităților antropice.

Planul Urbanistic General al comunei Sălașu de Sus și localităților aparținătoare cuprinde prevederi pe termen mediu și lung cu privire la:

-evoluția în perspectiva a localităților;

-direcțiile de dezvoltare funcțională în teritoriu;

-traseele coridoarelor de circulație și de echipare prevăzute în planurile de amenajare a teritoriului județean, zonal (regional) și național;

-zonele de riscuri naturale delimitate și declarate astfel, conform legii, precum și la măsurile specifice privind prevenirea și atenuarea riscurilor, utilizarea terenurilor și realizarea construcțiilor în aceste zone;

-lista eventualelor proiecte de dezvoltare și restructurare;

-stabilirea și delimitarea zonelor cu interdicție temporară și definitivă de construire;

-delimitarea zonelor în care se preconizează operațiuni urbanistice de regenerare urbană.

Planul Urbanistic General al comunei Sălașu de Sus și localităților aparținătoare, este elaborat în baza strategiei de dezvoltare a localităților și va sta la baza bugetelor și programelor de investiții publice ale localităților din U.A.T., având ca scop principal implementarea obiectivelor de utilitate publică.

Noul Plan Urbanistic General al comunei Sălașu de Sus, este realizat pe baza principiilor Dezvoltării Durabile și are la bază evaluarea situației existente azi, cu toată complexitatea ei. Aplicat pentru Unitatea Administrativ Teritorială a comunei Sălașu de Sus, conceptul Dezvoltării Durabile este destinat să satisfacă exigențele contemporane de natură economică, socială, culturală și ecologică, precum și cele ale unei dezvoltări, care urmărește satisfacerea nevoilor prezentului, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi.

Un scop principal al prezentului P.U.G este și precizarea aspectelor legate de organizarea spațială a dezvoltării comunei Sălașu de Sus, în ansamblul localităților din județul Hunedoara. Documentația P.U.G. preia prevederile planificărilor de rang superior: Planul de Amenajare a Teritoriului Național (P.A.T.N.), Planul de Amenajare a Teritoriului Județean Hunedoara (P.A.T.J.) și a altor planuri privind zona și urmează principiile unei Dezvoltări Durabile după cum sunt formulate în legislație, precum și în documentele și acordurile internaționale privitoare la planificarea urbană.

Elaborarea documentației P.U.G. s-a făcut cu respectarea prevederilor legale în domeniu. Prezentăm lista (informativă - selecție) cuprinzând actele normative, legi, ordonanțe, standarde, normative, instrucțiuni, etc. actualizate, cu modificările și completările ulterioare, cu aplicabilitate pentru Planul Urbanistic General al comunei Sălașu de Sus:

-Legea nr. 350/2001 - privind Amenajarea Teritoriului și Urbanismul;

-Legea nr. 363/2006 - privind aprobarea P.A.T.N. Secțiunea I - Rețele de transport;

-Legea nr. 171/1997 - privind aprobarea P.A.T.N. - Secțiunea a II-a - Apa;

-Legea nr. 5/2000 - privind aprobarea P.A.T.N. - Secțiunea a III-a - Zone protejate;

-Legea nr. 351/2001 - privind aprobarea P.A.T.N. - Secțiunea a IV-a - Rețeaua de localități;

-Legea nr. 575/2001 - privind aprobarea P.A.T.N. - Secțiunea a V-a - Zone de risc natural;

-Legea nr. 451/2002 - privind ratificarea Convenției europene a peisajului;

-Legea nr. 50/1991 - privind Autorizarea executării lucrărilor de construcții;

-Legea nr. 18/1991 - Legea fondului funciar;

-Legea nr. 69/1991 - Legea administrației publice locale;

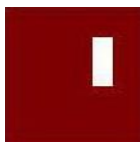
-Legea nr. 247/2005 - privind Reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente;

-Legea nr. 33/1994 - privind Exproprierea pentru cauză de utilitate publică;

-Legea nr. 7/1996 - Legea cadastrului imobiliar și a publicității imobiliare;

-Legea nr. 10/1995 - privind Calitatea în construcții;

-Legea nr. 226/2013 - privind aprobarea O.U.G. nr. 164/2008 pentru modificarea și completarea O.U.G. nr. 195/005 privind Protecția mediului;

- Legea nr. 82/1998 - privind Regimul juridic al drumurilor;
- Legea nr. 41/1995 - privind Protejarea patrimoniului cultural național;
- Legea nr. 107/1996 - Legea apelor;
- Legea nr. 213/1998 - privind Proprietatea publică și regimul juridic al acesteia;
- HGR nr. 525/1996 - privind aprobarea Regulamentului General de Urbanism;
- Legea nr. 123/2012 – Energiei electrice și gazelor naturale;
- Hotărârea nr. 101/2010 - pentru aprobarea Regulamentului privind dobândirea dreptului de semnătură pentru documentațiile de amenajare a teritoriului și de urbanism și a regulamentului referitor la organizarea și funcționarea Registrului Urbaniștilor din România;
- Legea nr. 184/2001 - privind Organizarea și exercitarea profesiei de arhitect;
- Codul Civil;
- Codul Silvic;
- GP 038/1999 privind Metodologia de elaborare și conținutul cadru al Planului Urbanistic General.

- **Prevederi ale programului de dezvoltare a localităților, inițiat și aprobat de Consiliul Local**

Planul Urbanistic General al comunei Sălașu de Sus are la bază Strategia de dezvoltare, evidențiată de analizele de specialitate și studiile de fundamentare necesare elaborării P.U.G. care radiografiază principalele trăsături ale stadiului actual al dezvoltării, definind în același timp puncte și elemente posibile ale planificării următoarei decade.

Strategia de dezvoltare a comunei Sălașu de Sus pentru perioada 2021 – 2027, aprobată cu Hotărârea Consiliului Local cu nr. 11 din 25.02.2021, cuprinde următoarele domenii majore de intervenție:

- **Infrastructură și mediul înconjurător:**

Scopul acestei intervenții este de a îmbunătăți calitatea infrastructurii și a mediului înconjurător prin modernizarea sau extinderea drumurilor, rețelelor de utilități apă, canalizare, gaz, amenajarea clădirilor existente, iluminatului public, investiții în colectarea deșeurilor menajere și industriale, protejarea comunității de riscurile naturale, precum și activități de conștientizare a locuitorilor cu privire la importanța păstrării mediului în care trăiesc.

- **Dezvoltare rurală durabilă, agricultură, turism și agroturism:**

Scopul acestei intervenții este dezvoltarea agriculturii competitive bazată pe cunoaștere și inițiativă privată, protejarea patrimoniului natural, cultural și istoric al zonelor rurale, precum și o mai bună valorificare a patrimoniului turistic prin restaurarea și valorificarea patrimoniului istoric și cultural, dezvoltarea serviciilor de cazare și agrement și activități de promovare a potențialului turistic al zonei.

- **Economie, industrie, servicii, mediul de afaceri și competitivitate:**

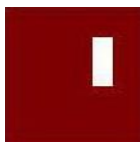
Scopul intervenției este de a contribui la dezvoltarea economică a comunei Sălașu de Sus, prin crearea condițiilor apariției unui mediu de afaceri prosper și sănătos, bazat pe competiție și pe satisfacerea cerințelor reale ale pieței. Un accent deosebit se va pune pe atragerea resurselor financiare necesare susținerii și implementării unor proiecte de importanță majoră pentru dezvoltarea economică a comunei și creării unui cadru instituțional de stimulare a investițiilor, în care să activeze resurse umane cu un înalt grad de pregătire și informare.

- **Capacitate administrativă, creștere inteligentă și digitalizare:**

Scopul intervenției este de a contribui la consolidarea capacității instituționale și eficientizarea administrației publice a comunei Sălașu de Sus. Ariile prioritare în care intervențiile strategice sunt necesare și pot avea cea mai mare valoare adăugată sunt consolidarea proceselor de luare a unor decizii eficiente, a proceselor de responsabilizare care îmbunătățesc eficacitatea organizațională în cadrul administrației publice, îmbunătățirea calității și eficienței standardelor în furnizarea de servicii publice, precum și creșterea absorbției Fondurilor Structurale și de Coeziune la nivelul comunei Sălașu de Sus.

- **Capital uman și sănătate:**

Scopul acestei intervenții este de a contribui la dezvoltarea resurselor umane ale comunei Sălașu de Sus prin încurajarea formării profesionale în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere, conectarea învățării pe tot parcursul vieții cu piața muncii;

creșterea calității vieții persoanelor marginalizate social sau aflate în stare de vulnerabilitate prin implementarea unor proiecte într-un cadru partenerial eficient administrație publică - societate civilă.

- Educație, cultură și sport:

Scopul acestei intervenții este de a contribui la creșterea atractivității comunei Sălașu de Sus pentru locuitorii acesteia, în special pentru tineri, prin organizarea de activități educaționale, culturale și sportive adaptate grupurilor țintă. Un aspect deosebit de important este necesitatea valorificării bazei materiale existente în comună și stimularea implicării părinților în procesul educațional. Un efect indirect ar fi acela al diminuării riscului de abandon școlar și ratei infracționalității în rândul tinerilor, precum și stabilirea tinerilor în comuna Sălașu de Sus.

- **Ediții anterioare ale P.U.G. modificări sau completări necesare**

Ediția anterioară a Planului Urbanistic General al comunei Sălașu de Sus a fost întocmită de Institutul de Proiectare Hunedoara – Deva S.A. în anul 1998 și aprobat prin Hotărârea de Consiliu Local cu nr. 18 din 26.07.2000.

1.3 SURSE DOCUMENTARE

- **Lista studiilor și proiectelor elaborate anterior P.U.G.**

În cadrul prezentei documentații au fost preluate toate prevederile cuprinse în documentațiile de urbanism sau amenajarea teritoriului puse la dispoziție de către Primăria Comunei Sălașu de Sus, elaborate anterior și aprobate conform legii:

Planul Urbanistic General ediția 1999 – avizat de M.L.P.A.T.

Planuri Urbanistice Zonale și de Detaliu, aprobate de Consiliul Local, în momentul începerii elaborării prezentei documentații;

Studii de evaluare a impactului asupra mediului;

Strategia de dezvoltare a comunei Sălașu de Sus 2021 – 2027, elaborator Asociația pentru Integrarea Dezvoltării Durabile;

Amenajamentul fondului forestier proprietate publică ce aparține comunei Sălașu de Sus – 2016, elaborator S.C. SILVA PROIECT EXPERT S.R.L.

- **Lista studiilor de fundamentare întocmite concomitent cu P.U.G.**

Studiu de fundamentare privind evoluția istorică a comunei Sălașu de Sus – 2017, elaborator S.C. VANDERLAY ARHEO S.R.L.

Raport de mediu privind comuna Sălașu de Sus – 2015, elaborator S.C. TEHNOBIOS CONSULTING ALBA S.R.L.

Studiu privind dezvoltarea căilor de comunicație de pe teritoriul comunei – 2017, elaborator S.C. PRIMEX CONS S.R.L.

Studiu privind gospodărirea apelor – 2017, elaborator S.C. HIDROBEST S.R.L.

- **Date statistice furnizate de Institutul Național de Statistică, surse județene sau locale**

Datele prelucrate și introduse în prezenta documentație de urbanism, au fost furnizate de către Institutul Național de Statistică, Direcția Județeană de Statistică, fiind evidențiate situațiile din anii 2002 și 2011 când au fost întocmite recensămînturi ale populației și respectiv situația la nivelul anului 2017. Pentru a realiza situațiile comparate cu anul 1998, s-au utilizat datele incluse în ultimul Plan Urbanistic General întocmit în anul 1998.

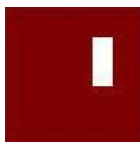
- **Proiecte de investiții elaborate în domenii ce privesc dezvoltarea localităților**

Pentru perioada 2007 – 2013, au fost derulate de către Primărie și Consiliul Local cu finanțare de la bugetul local, credite, Consiliul Județean, fonduri guvernamentale, fonduri europene sau alte surse de finanțare, următoarele proiecte și investiții:

-alimentare cu apă și canalizare în satele Mălăiești, Nucșoara, Ohaba de sub Piatră, Paroș, Peștera, Sălașu de Sus, Sălașu de Jos și Zăvoi;

-îființare Centru local de informare turistică și dezvoltarea marketingului serviciilor turistice în comuna Sălașu de Sus (proiect depus prin Măsura 313 PNDR);

-amenajarea unui parc de agrement în comuna Sălașu de Sus (proiect depus conf. O.U.G. nr. 59/2007);

- reabilitarea drumului comunal DC 73B Paroș – Coroiștei;
- reabilitarea drumului comunal DC 79A Nucșoara – Ohaba Sibișel;
- drumuri de acces și drumuri agricole de exploatare în comună (măsura 115 FEADR);
- canalizare și racord la stația de epurare în satele Râu Alb, Râu Mic și Coroiștei.

Pentru perioada 2014 – 2020, viziunea și obiectivele strategiei sunt dezvoltarea durabilă și echilibrată a comunei, prin crearea și susținerea unui mediu economic și social, competitiv, stabil, sănătos și diversificat care să asigure creșterea economică și calitativă a vieții cetățenilor, precum și îmbunătățirea atractivității comunei, inclusiv prin creșterea calității serviciilor oferite.

Strategia de dezvoltare prezintă a comunei Sălașu de Sus pentru următoarea perioadă de timp, până în 2027 cuprinde următoarele domenii majore de intervenție:

1. Infrastructura și mediul înconjurător:

Scopul acestei intervenții este de a îmbunătăți calitatea infrastructurii și a calității mediului înconjurător, prin modernizarea sau extinderea drumurilor, a rețelelor de utilități, introducerea rețelelor de alimentare cu gaze naturale, de amenajarea clădirilor existente, protejarea comunității de riscuri naturale, precum și activități de conștientizare a locuitorilor cu privire la importanța păstrării mediului în care trăiesc.

2. Dezvoltare rurală durabilă, agricultură, turism și agroturism:

Această intervenție contribuie la:

- dezvoltarea unei agriculturi competitive, bazată pe cunoaștere și inițiativă privată, precum și la protejarea patrimoniului natural, cultural și istoric al zonelor rurale;
- o mai bună valorificare a patrimoniului turistic, prin restaurarea și promovarea patrimoniului istoric și cultural, dezvoltarea serviciilor de cazare și agrement precum și activități de promovare a potențialului turistic al zonei.

3. Economie, industrie, servicii, mediul de afaceri și competitivitate:

Scopul intervenției este de a contribui la dezvoltarea economică a comunei prin crearea condițiilor apariției unui mediu de afaceri prosper și sănătos, bazat pe competitivitate și pe satisfacerea nevoilor reale ale pieței.

Un accent deosebit se va pune pe atragerea resurselor financiare necesare susținerii și implementării unor proiecte de importanță majoră și creării unui cadru instituțional de stimulare a investițiilor, în care să activeze resurse umane cu un grad înalt de pregătire și informare.

4. Capacitate administrativă, creștere inteligentă și digitalizare:

Obiectivul este de a contribui la consolidarea capacității instituționale și eficientizarea administrației publice a comunei. Ariile prioritare în care intervențiile strategice sunt necesare și pot avea cea mai mare valoare adăugată sunt:

- consolidarea proceselor de luare a unor decizii eficiente și a proceselor de responsabilizare, care îmbunătățesc eficacitatea organizațională în cadrul administrației publice locale;

- îmbunătățirea calității și eficienței standardelor în furnizarea de servicii publice;

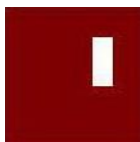
- creșterea absorbției fondurilor structurale și de coeziune la nivelul comunei Sălașu de Sus.

5. Capital uman și sănătate:

Scopul acestei intervenții este de a contribui la dezvoltarea resurselor umane ale comunei Sălașu de Sus, prin încurajarea formării profesionale în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere, conectarea învățării pe tot parcursul vieții cu piața muncii, creșterea calității vieții persoanelor marginalizate social sau aflate în stare de vulnerabilitate, prin implementarea unor proiecte într-un cadru partenerial eficient administrație publică – societate civilă.

6. Educație, cultură și sport:

Scopul acestei intervenții este de a contribui la creșterea atractivității comunei pentru locuitorii acesteia, în special pentru tineri, prin organizarea de activități educaționale, culturale și sportive adaptate grupurilor țintă. Un aspect deosebit de important este necesitatea valorificării bazei materiale existente în comună și stimularea implicării părinților în procesul educațional.

Pentru perioada de până în anul 2029, sunt prevăzute o serie de acțiuni, propuse, în implementare sau în execuție, acestea fiind incluse în prezenta documentație la capitolul 4, punctul 4.4, în tabelul aferent Planului de Acțiuni.

Un comitet de evaluare este prevăzut pentru supravegherea implementării, monitorizării și evaluării strategiei. Comitetul de monitorizare va fi prezidat de către primarul comunei Sălașu de Sus și asistat de un secretariat permanent, responsabil de pregătirea documentelor pentru prelucrarea în cadrul comitetului și pentru redactarea agendei și minuterelor reuniunilor acestora.

Comitetul de monitorizare va reflecta principiul parteneriatului, incluzând pe lângă reprezentanți ai primăriei comunei Sălașu de Sus, agenți economici și organizații neguvernamentale, care pot aduce o contribuție importantă la implementarea strategiei.

- **Sprijinul topografic al P.U.G.**

Sprijinul topografic al Planului Urbanistic General al comunei Sălașu de Sus a fost întocmit de către S.C. BELEVION GEOTOPO S.R.L. S-a realizat prelucrarea datelor provenite din determinările GPS, obținându-se parametri de transformare și compensare a rețelei de sprijin și de îndesire. Datele preluate din teren s-au importat și s-au întocmit planurile de situație în AutoCad Civil3D.

Determinarea punctelor s-a realizat prin metoda RTK (real time kinematic), ceea ce realizează determinarea coordonatelor unui punct în timp real cu o precizie de 0,01m. Datele obținute sunt raportate la sistemul de coordonate STEREO 70 (Marea Neagră 1975).

S-a realizat bornarea limitelor de intravilan propuse, în vederea actualizării.

2. STADIUL ACTUAL AL DEZVOLTĂRII URBANISTICE

2.1 EVOLUȚIE

- **Date privind evoluția în timp a unității teritoriale administrative ce face obiectul P.U.G.**

Suprafața administrativă a comunei Sălașu de Sus este de 22.207,00ha.

Primul document istoric care certifică existența locului este din anul 1360. Pe teritoriul comunei există vestigii importante în special din epoca Neoliticului, precum piatră cioplită, sculptată, două comori conținând sute de monede din cupru și două ulcele de lut datate în vremea macedoniană, mai precis în perioada regelui Filip al II, precum și sute de dinari romani din argint. Prima comoară a fost descoperită în 1935, iar cea de-a doua în 1956. Din perioada dominației romane, Legiunea Gemina a XIII-a, există vestigii precum cărămidă, monumente funerare (reprezentându-l pe Hercule), vase din ceramică și lut, etc. Numele de comună – Sălașu de Sus se pare că înseamnă „așezare mai puțin stabilă”, iar în literatura de specialitate se folosește expresia „reședință de sezon”.

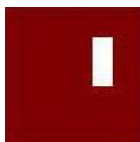
SĂLAȘU DE SUS:

Localitatea, așezată pe un afluent al Râului Strei, Valea Sălașului, își trage denumirea de la apelativul „sălaș” („szallas”) - așezare omenească cu caracter mai puțin stabil.

Urmele de locuire pe teritoriul satului, merg până în epoca neolitică. Din această perioadă s-a descoperit un topor din piatră aparținând culturii Coțofeni. În anul 1935, în grădina unui localnic a fost descoperit un vas de lut ce conținea un număr de 100 de monede dacice, imitații după tetradrahmele macedoniene de pe timpul lui Filip al II-lea. Alte urme materiale provin din perioada stăpânirii romane: cărămizi, țiglă, ceramică, stele funerare, un relief înfățișându-l pe Hercule, monede republicane romane, toate descoperite în locul numit „Șasa”.

Sălașu de Sus a fost, în perioada medievală, centrul unei stăpâniri românești remarcabile prin calitatea nobilimii și a ctitorilor pe care i-a născut. Aproape întreaga istorie a localității, în perioada medievală, este strâns legată de existența unor puternice familii de cnezi români care au dat naștere cnezatului Sălașurilor.

Prima atestare documentară a localității datează din anul 1360, când un „Kostantyn de Zallas” face parte dintre cnezii juri ai Țării Hațegului. Mai târziu, în anul 1402, un Costea de Sălaș (Cosztha de Zallas) este atestat ca jude al Țării Hațegului. Același Costea figurează și printre

beneficiarii întăririi regale din 1404 a „moșiei sau cnezatului Sălaș” (possessiv sen kenaziatum Zallaspatka vocatum in comitatu de Hunyad).

Printr-o diplomă regală, la 1444 este pomenit Cîndreș din Sălașu de Sus, fiind întărit în stăpânirea moșiilor de la Crivadia, Merișor și a unei pătrimi din Sălașu de Sus. Începând din anul 1444, documentele fac distincție clară între Sălașu de Sus și Sălașu de Jos. În actele de cancelarie maghiare, denumirea satului apare ca „Felsewzallaspathak” (1453) sau „Felsewzallas” (1457).

În primul recensământ ce conține date despre numărul locuitorilor, la 1750, se vorbește de 465 de suflete, două biserici satești și trei preoți. Următorul recensământ confesional înregistrează în anul 1762: 169 de familii unite, cu patru preoți uniți, o biserică unită, o casă parohială și eclezie.

În 1854 erau 1154 de locuitori, iar o mare parte din capii familiilor din sat făceau parte din trupele de grăniceri. Cifra este asemănătoare între anii 1910 – 1930, erau 1020 de locuitori (524 de bărbați și 496 de femei), cu 254 de gospodării și 286 de locuințe. În 1940, populația crește ușor, ajungând la 1161 de locuitori.

Istoria localității în evul mediu, este legată de existența unor puternice familii de cnezi români, care dau naștere cnezatului Văii Sălașului. Cnezii de Sălaș apar ca jucând un rol de frunte în ierarhia societății românești din Țara Hațegului, stăpânind moșii în cele două Sălașuri, la Mălăiești, Ohaba de Sub Piatră și în alte sate din împrejurimi.

La originea micilor feudali locali pare să fi stat un Iaroslav, din care vor evolua mai târziu familiile Sărăcin și Mara. Cnezii de Sălaș se întăresc mai ales în secolul al XV-lea, când Cîndreș era „om al regelui”, apoi la 1439, când cerea confirmarea pentru moșiile Ohaba, Sălașu de Sus și Sălașu de Jos, Mălăiești, Merișor, Bar și Crivadia.

Însemnătatea familiei de Sălaș, rezultă și din faptul că în secolul al XV-lea avea blazon nobiliar, într-o vreme când puține blazoane nobiliare sunt cunoscute printre cnezii Hațegului.

Cnezatul trece în secolul al XVI-lea prin mari frământări, ca urmare a stingerii familiei importante și imixtiunii altor familii nobiliare, care subminează autoritatea Sărăcinilor. În secolul al XVII-lea, după moartea fără urmași a lui Ștefan Sărăcin, posesiunea Sărăcinilor se dezintegrează.

Satul Sălașu de Sus este împărțit și astăzi, pe temeiul unei îndelungate tradiții, în zona nemeșilor și zona iobagilor. Sălașu de Sus a avut de-a lungul vremii cinci biserici, fără a mai socoti și casele de rugăciuni ale cultelor neoprotestante ridicate după primul război mondial.

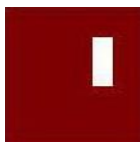
Biserica cu hramul actual „Sfântul Nicolae” zisă și a „iobagilor” sau „peste apă”, este o ctitorie a Sărăcinilor din secolul al XV-lea. Lăcașul nu impresionează prin dimensiunile sale (13,50m lungime și 4,40m lățime), dar conține elemente arhitecturale semnificative pentru perioada în care a fost construită. Un element important pentru datarea monumentului este și pisania în limba slavonă, care permite o genealogie a ctitorilor.

O altă biserică a funcționat în interiorul curții nobiliare, având rol de capelă familială. Întemeierea capelei a avut loc în secolul al XVII-lea. Un important monument din secolul al XV-lea amplasat în centrul satului, este curtea nobiliară fortificată, având dimensiunile 95 x 55m, de formă dreptunghiulară, cu ziduri de 1,20m grosime și 3m înălțime.

În anul 1918, românii din Sălașu de Sus au ales din rândurile lor un Consiliu Național Român, care a preluat puterea locală și au constituit o gardă națională, ambele subordonate Consiliului Național Român din Pui.

Imaginea satului Sălașu de Sus în anul 1940 este cea a unui sat ardelean cu populație relativ numeroasă. Din totalul de 1161 de locuitori, 1138 erau români. Existau 240 capi de familie și 286 de locuințe. Satul avea o școală primară de stat cu 7 clase, patru lăcașuri de cult (o biserică greco-catolică, două ortodoxe și o casă de rugăciuni baptistă), un cămin cultural denumit „dr. Mihai Tirea”, trei mori de apă, trei cârciumi.

Casele erau în cea mai mare parte din cărămidă și acoperite cu țiglă. Economia se baza pe agricultură și creșterea vitelor. Hotarul satului avea 560 ha de teren arabil, 34 ha de grădini, 311 ha de fânețe, 152 ha de pășuni și 38 ha de teren neproductiv. Islazul comunal se întindea pe 688 ha și era constituit în urma împroprietăririi.

În lista lucrărilor publice, primarul includea o baie publică, repararea drumurilor comunale și a celor trei podețe din beton, reparația generală a școlii, continuarea împrejuririi cu zid a bisericii și repararea caselor parohiale.

COROIEȘTI:

Satul Coroiești, cea mai mică așezare rurală de pe valea Râului Alb, își datorează numele unui antroponim, frecvent în zonă sub numele de „Corui”, cu sufixul „-esc”, sau „-ești”.

Probabil mult mai vechi, satul este menționat documentar în anul 1447 când „Stroyă de Karulý” (Stroia din Coroiești) apare menționat ca vecin al stăpânirilor exercitate de cnezii din Băiești pe valea Râului Alb.

În 1463 satul este dăruit de regalitatea maghiară unei familii nobiliare din Sălașu de Sus, însă în preajma donației lui Matias sunt pomeniți și alți cneji locali - Ioan și Nicolae.

Alte acte de cancelarie îl pomenesc în 1453 (Karwlyws), 1463 (possesiv regalis Kwrwlysth – moșia regală Coroiești), 1506 (villa Korylesth – satul Coroiești), 1519 (nobiles possessionis Karulyosd – nobilii moșiei Coroiești), 1733 (Koruyesti).

La sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea apare menționat protopopul Ioan Farcaș din Băiești care, împreună cu soția sa, dețineau moșii în Băiești, Coroiești și Ohaba de sub Piatră.

Cele mai vechi informații despre numărul locuitorilor le avem din secolul al XVII-lea. Statistica episcopului Samuil Micu-Klein, consemnează 25 de familii (cca. 125 de persoane), cu o biserică. Recensământul confesional din anul 1750 menționează 100 de locuitori și o biserică, iar cel din anul 1762, menționează 74 de familii (cca. 370 de locuitori), un preot unit și o biserică unită.

Cifrele acestea sunt diferite de cele cuprinse în primul recensământ de populație modern, întocmit pe teritoriul Transilvaniei în anul 1786: 38 de familii locuind în 35 de case, cu un total de 206 locuitori. Populația satului va crește sensibil în secolele următoare: 282 de locuitori în 1854 și 411 locuitori la 31 decembrie 1910.

Ulterior creșterea demografică înregistrează o stagnare, probabil datorită primului război mondial și a mării epidemii de gripă din anii 1918 - 1919. Recensământul din 29 decembrie 1930 înscrie 377 de locuitori. Satul cuprindea 81 de gospodării cu 83 de case. Cifre apropiate sunt și în 1940 – 374 de locuitori, toți români, trăind în 79 de locuințe.

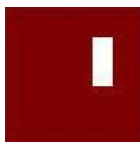
În legătură cu istoria satului, documentele amintesc despre existența unor cnezi locali, la mijlocul secolului al XV-lea. Dintre aceștia, cel mai viteaz este Stroia, pomenit în 1447, iar mai târziu Ioan și Nicolae. Pe atunci satul era moșie regală, inițial administrată de Hațeg, iar mai târziu de la Deva.

În anul 1463, regele Matias al Ungariei a dăruit satul unor nobili din Sălaș, care îl stăpâniseră mai înainte, după obiceiul cnezatului. În secolul al XVI-lea sălășenii, mai ales cei din familia Sărăciu, vor acapara poziții importante, dar la începutul secolului al XVII-lea, familia Sărăcineștilor se stinge și moștenirea lor va fi preluată de familia maghiară Keresztessy, pe care o găsim în Coroiești în 1694.

Dintr-o perioadă anterioară secolului al XV-lea datează și biserica satului, așezată în zona centrală sud-vestică a localității. Ea cuprinde o navă lungă de 9,20 m, cu pereții groși de 0,80 m, cu ferestre înguste și lunguiețe. Partea destinată bărbaților este mai veche, în timp ce altarul actual și „tinda femeilor” au fost adăugate pe la 1844.

Imaginea satului în anul 1940 înfățișează o așezare de munte, cu o școală primară de 7 ani, frecventată de 42 de elevi, o biserică greco-catolică, 5 mori țărănești pe apă și un debit pentru vânzarea băuturilor spirtoase, aparținând comunei, dar arendat lui Bora Petru. Ocupațiile principale ale locuitorilor erau agricultura și creșterea vitelor. Culturile agricole principale erau cele de porumb, grâu și secară, dar și de ovăz, cartofi, varză sau câneapă. Islazul comunal, dobândit prin împroprietărire ocupa 295 de iugăre (cca. 175 ha).

Cele 81 de locuințe erau construite din lemn, piatră și cărămidă. Clădirile mai arătoase erau oficiul parohial și locuința lui Dura Petru. Primăria nu avea local propriu și funcționa în casa primarului Sigismund Albescu. Pentru același an 1940, se menționează în documente că nu exista cămin cultural, nu existau monumente istorice sau ale eroilor.

Între prioritățile pe care primăria le considera de primă urgență se număra înființarea unei biblioteci, a unei școli primare și a unui cămin cultural, pietruirea drumului. Se cerea serviciului de arhitectură județean întocmirea schiței comunei, care să formeze baza viitoarei sistematizări a localității.

MĂLĂIEȘTI:

Satul Mălăiești se află la poalele munților Retezat, pe cursul superior al văii Sălașului. Asupra numelui localității există două teorii. Cea mai plauzibilă este cea care susține că numele satului are sensul de maiște, adică loc pentru cultura de mei, aliment de bază în evul mediu. O altă teorie presupune că numele provine de la antroponimul Mălai, așa cum sunt numele de familie Malu, Male.

Cele mai vechi urme materiale descoperite pe Dealul Cetății provin din epoca romană. Prima mențiune documentară a satului apare într-un document din anul 1392, când într-un schimb fictiv de moșii încheiat între Lațcu fiul lui Nicolae din Streisîngeorgiu și Cîndreș fiul lui Grigore de Streisîngeorgiu, acesta din urmă cedează părțile sale de stăpânire „in possessionibus Zalaspathaka et Fenyalath vocatis in districtu Hathzak existentes”. Prima moșie este Sălașul iar cea de a doua, semnificând în traducere „Sub brazi”, nu mai apare sub acest nume în nici un document ulterior, ea putând fi deci identică cu Mălăiești. „Fenyalath” este traducerea lui „Sub brazi”, numele unei părți de hotar de la marginea dinspre Nucșoara a Mălăieștilor, ceea ce înseamnă că satul nu a dispărut ci cel mult s-a mutat la un moment dat mai înspre nord-est, sub cetatea de la Mălăiești.

Tradiția păstrată în satele Mălăiești și Nucșoara atestă existența unui nume de hotar „Braznița” - „Sub Brazniță”, pe un deal situat la sud-vest de satul actual. Aceasta pare să fie vechea vatră a satului, care apoi s-a mutat în apropierea cetății. Următoarea mențiune a satului datează din anul 1444.

În 1453, „*possessio Malaesd*” este stăpânită de familiile cneziale din Sălașu de Sus iar în 1457 regele acordă cnezilor din Sălaș o nouă întărire pentru „*possession Malaiesth*”, printre beneficiari figurând și Daneș, fiul lui Cîndreș din Streisîngeorgiu.

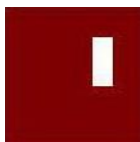
Cnezii de Sălaș, în special cei din familia Sărăcinilor, sunt cei care au contribuit la edificarea cetății și a bisericii vechi din Mălăiești.

Știri despre numărul locuitorilor se găsesc în recensământul din secolul al XVIII-lea, în tot acest secol satul nu depășește 50 de gospodării. Astfel în 1733 se înregistrează 43 de familii (aproximativ 215 persoane) cu o biserică, iar în 1762, un număr de 46 de familii cu un preot și o biserică de rit greco-catolic. Recensământul din 1786 consemnează 48 de familii locuind în 40 de case, numărul total al locuitorilor fiind de 312.

În perioada următoare tendința este spre o stagnare sau chiar o scădere demografică. În 1857 sunt consemnați 262 de locuitori, în 31 decembrie 1910 - 266, iar la sfârșitul anului 1930 - 234 de locuitori. O creștere de numai 21 de locuitori se consemnează în 1940, când satul Mălăiești are 255 de locuitori, toți români.

Așezarea era la început foarte restrânsă și s-a dezvoltat în preajma cetății cneziale ridicate în secolul al XIV-lea pe unul din dealurile Mălăieștilor. Pentru început s-a construit un turn - donjon, cu patru nivele. Ulterior a fost adăugat un etaj, astfel că înălțimea totală a fortificației atingea 15m. Accesul se realiza cu ajutorul unei punți și scări mobile la nivelul etajului 2. Acoperișul era din olane, iar încălzirea se realiza cu sobe cu cahle. În secolul al XV-lea, turnul a fost încercuit cu un zid din piatră înalt de 8m și cu diametrul exterior de 22m. Având la partea superioară drum de strajă și creneluri, zidul a fost refăcut, probabil după incursiunile otomane din secolul al XV-lea. Într-o a treia fază de construcție, în jurul anului 1588, zidului i-au fost adosate patru bastioane poligonale.

Cetatea Mălăiești a funcționat până în anul 1706, când a fost distrusă în cursul luptelor dintre răsculații curții și trupele austriece. Un important monument, astăzi dispărut, era vechea biserică a satului, ridicată la cca. 150m nord-est de biserica actuală, în locul numit „Progadea cea veche”. Biserica, distrusă pe la 1890, când materialele de construcție au fost folosite la ridicarea actualului locaș de cult, avea un naos dreptunghiular de 6,80 x 4,80m.

În jurul bisericii au fost descoperite morminte ale apărătorilor cetății, morți în urma unor lovituri de săgeată.

Familia Sărăcineștilor din Sălașu de Sus, deținătoarea satului Mălăești timp de câteva secole, s-a stins în linie masculină la începutul secolului al XVII-lea și domeniul a fost preluat de familia Keresztessy, de religie reformată. Din perioada stăpânirii acesteia, în anul 1647 este amintit preotul Giura „predicatorul român”, în vârstă de 70 de ani. Mai târziu la 21 iulie 1652, sunt menționați doi iobagi ai nobilului Francisc Keresztessy, pe nume Ioan Preutul de 40 de ani și Ladislau Popa de 37 de ani, probabil urmași ai preotului Giura. Se știe că, în secolul al XVIII-lea, locuitorii din Mălăești s-au opus unirii cu biserica Romei.

În anul 1940, Mălăieștiul avea 55 de case, construite în cea mai mare parte din lemn. Exista o biserică ortodoxă, dar satul nu avea școală și copii trebuiau să frecventeze școala din Sălașu de Sus. De asemenea nu exista dispensar, cămin cultural, moară sau cârciumă.

Locuitorii erau agricultori și crescători de animale, cei mai mulți cu o stare materială precară.

NUCȘOARA:

Nucșoara este ultimul sat de pe drumul care urcă spre cabana Pietrele din masivul Retezat, pe culmea ce desparte văile Sibișelului și al Sălașului. Numele localității vine de la apelativul „nuc” („ușoară”, diminutivul de la nucă).

Așezarea este menționată documentar foarte timpuriu în raport cu alte sate hațegane. Confiscat și alipit domeniului cetății Hațeg, împreună cu alte sate ale Căndeștilor din Râu de Mori, odată cu executarea lui Mihai, zis Căndea, în anul 1359 satul Nucșoara este restituit văduvei acestuia. Nepoții de bunic a lui Mihail, Ioan și Căndea, fiii lui Căndea din Râu de Mori sunt înstăriți în anul 1394 de către voievodul Transilvaniei, în stăpânirea satului (villa libera Noxara Vocata in districtu Hatzag adiaceus).

Un document din 1394 menționa faptul că, numai pentru ohaba Nucșoara, familia Căndeștilor plătitese de trei generații „pater ipsorum et eius predecessores ad castrum” cetății Hațegului, o dare care să le permită dreptul de uzurfruct.

Stăpânirea urma să fie exercitată în aceleași condiții în care satul ar fi fost deținut de tatăl și strămoșii beneficiarilor, aceștia urmând să dea în fiecare an un bou castelanului de Hațeg. Aceeași Ioan și Căndea, fiii lui Căndea sunt din nou înstăriți de rege, în anul 1404, în stăpânirea moșiei (pessessionis) Nucșoara. În anul 1474 este pomenit un cneaz din Nucșoara (kenez de Noxora).

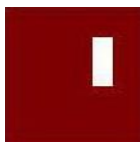
Populația satului Nucșoara poate fi cunoscută mai bine începând din anul 1733, când recensământul confesional înscrie 50 de familii (cam 250 de persoane), un preot unit (popa Dumitru), o biserică unită, o casă parohială și o eclezie. Următorul recensământ, în anul 1750, consemnează 400 de persoane, în timp ce conscripția din 1762 reține cifra de 121 de familii (cca. 600 de suflete).

Tendința de creștere a populației în secolul al XVIII-lea este confirmată de rezultatele primului recensământ modern de populație, cel din 1786. Cu acest prilej sunt înscrși la Nucșoara 667 de locuitori, grupați în 105 familii și având 89 de case. La mijlocul secolului următor (1854), populația era de 745 de locuitori, pentru ca la 31 decembrie 1911 să urce la 972. Marele recensământ de populație din 29 decembrie 1930 consemnează doar 764 de locuitori. Numărul gospodăriilor se ridică la 188, iar al clădirilor la 195. Zece ani mai târziu, în 1940 sunt înregistrați 772 de locuitori, toți români, având în total 193 de locuințe.

În evul mediu, satul a fost în stăpânirea cnezilor înbilați din familia Căndeștilor. Cu timpul, aceștia au trecut la catolicism și s-au maghiarizat luând numele de Kendeffy. După 700, în sat apar și alți nobili, care dețin pământuri preluate de la familia Kendeffy.

Între evenimentele marcante la care locuitorii satului au participat se numără și răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan.

Satul posedă o biserică monument istoric, ridicată prin secolul XVI-XVII și având hramul Înălțarea Domnului. Lăcașul are naos dreptunghiular, boltă semicilindrică și altar semicircular, decroșat. În anul 1779 a fost pictată în frescă de zugravul Popa Simion din Pitești.

OHABA SE SUB PIATRĂ:

Aflată la întâlnirea văii Sălașului cu Streiul, așezarea își trage denumirea de la apelativul prin care erau desemnate satele recent întemeiate (prin roire) și de la aspectul stâncos al dealului de pe malul opus.

Cele mai vechi urme de locuire pe teritoriul satului provin din neoliticul mijlociu și au fost descoperite pe „Dealul Viilor” la nord de Valea Bălții. Ele constau din unelte de silex și fragmente ceramice care aparțin culturilor Starcevo-Criș și Coțofeni. În aceeași zonă au fost găsite fragmente ceramice din perioada dacică și romană.

Prima atestare documentară sigură poate fi considerată la 1457, când moșia Ohaba (possessie Ohaba) este întărită în proprietatea familiei cneziale din Sălașu de Sus, împreună cu alte sate. În perioada următoare, satul este amintit de mai multe ori ca aparținând cnezatului de Sălaș. În secolul al XVIII-lea, familia Farcaș din Băiești deținea numeroase proprietăți în sat.

Cu o aproximare destul de ridicată, conscripțiile confesionale din secolul al XVIII-lea ne dau primele informații despre numărul locuitorilor. Recensământul din anul 1733, menționează un număr de 22 de familii și o biserică, în timp ce următorul, din 1750, înscrie 200 de suflete și o biserică. Conscripția întocmită de generalul Bucow în anul 1762, arată că Ohaba de sub Piatră avea un preot, 57 de familii unite (cca. 285 de persoane) și o biserică. Cifrele acestea nu sunt mult diferite de ale recensământului efectuat la porunca împăratului Iosif al II-lea în anul 1786: 55 de case, 62 de familii, cu un total de 363 de locuitori.

În anul 1940, Ohaba de sub Piatră era un sat de agricultori, în care doar doi capi de familie aveau slujbe la stat. Cele 89 de locuințe erau construite din cărămidă, piatră și lemn. Clădiri mai cu seamă puteau fi considerate școala și locuința preotului Armean Petru. Satul nu avea local propriu de primărie, aceasta funcționând în casa primarului. Școala primară funcționa cu toate cele 7 clase într-o singură sală.

Locuitorii satului erau agricultori și crescători de vite, satul dispunând de două mori țărănești pe apă. Singurul magazin era un debit de băuturi aparținând comunei. Locuitorii satului erau ortodocși, cu excepția unui număr redus de persoane care erau adventiști de ziua a 7-tea. Satul nu avea la acea dată schiță de sistematizare.

Principalele lucrări considerate a fi necesare erau reprofilarea și pietruirea drumurilor, împrejmuirea cimitirului, reabilitarea șanțurilor de scurgere a apei.

PAROȘ:

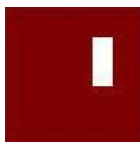
Situat la mijlocul unei văi paralele cu a Sălașului la vest și a Râului Alb la est, satul își poate trage numele de la „un loc cu peri”. O altă ipoteză afirmă că satul își poate trage numele de la o poreclă colectivă - „păroși”, cei cu părul mare. De cele mai multe ori numele satului apare asociat cu cel al cătunului Peștera, sub forma Paroș - Peștera. Cuprinderea celor două sate într-o singură unitate face dificilă interpretarea datelor statistice referitoare la localitate.

Urme de locuire în vatra satului se regăsesc încă din neolitic. În anii `70, la scoaterea lutului pentru cărămizi în locul numit „Cărămidărie”, a fost descoperit un topor din gresie perforat și lustruit. Cea mai veche atestare documentară a satului datează din anul 1453, când moșia Paroș (possessio Paros) făcea parte din satele domeniului cetății Deva.

În anul 1464, satul apare sub denumirea de „Paroosd” (possessio Parood in districtu Haczag), iar la 1482 „possessio Paros” fiind stăpânirea unei familii de cnezi sătești și a cnezilor din satul învecinat Mățești. Un cătun al satului se numea la 1511 Frasin sau Andohia.

Biserica satului, care încă nu a fost datată de specialiști, are dimensiunile obișnuite pentru bisericile parohiale din Tara Hațegului (7,60x4,70m, cca 32mp). Pereții poartă urme de pictură veche, iar nava a fost alungită spre vest cu o încăpere mică, folosită drept pronaos și cu un turn-clopotniță, construite în anul 1717.

Primul recensământ modern al populației, cel din 1786, cuprinde sub numele de „Paroș-Peștera” un număr de 25 de familii, locuind în 19 case. Se menționează că Paroșul este sat de graniță. Populația satului va crește în 1854 la 475 de locuitori, în anul 1910 la 601, pentru ca în anul 1930 să scadă la 512. Un raport al primarului Ioan Roșca din anul 1940 arată că localitatea s-a numit înainte Paroș-Peștera, populația era de 527 de locuitori, cu 98 capi de familie și 110

locuințe construite în cea mai mare parte din lemn. Satul dispunea o biserică greco-catolică, o școală cu 7 clase, un ferăstrău mecanic, o moară cu apă.

PEȘTERA:

Este un mic sat izolat, la poalele masivului Retezat. Accesul spre această așezare este posibil doar dinspre Paroș, sat cu care adeseori se confundă în documentele din evul mediu. Într-un act din anul 1750 se arată că numele vechi al satului ar fi fost Muncel. Sub acest nume satul apare la 1464 (possessio Munchal în districtu Haczag), iar mai târziu, în 1500, ca sat părăsit (prodiu Munchal). În secolul al XV-lea, când este pomenit, aparține feudalilor români din Paroș și Mățești. Nu există informații despre existența unei biserici în sat, dar amintirea unui preot cu numele Drăghici, în vârstă de 34 de ani face posibilă presupunerea existenței unui lăcaș de cult.

În conscripția episcopului Klein din 1733, este menționată existența unei biserici, fără preot, și a unui număr de 9 familii de credincioși. Ulterior, documentele nu mai cuprind satul în mod separat, ci inclus la Paroș.

Localitatea este amplasată în apropierea unei peșteri mari, a cărei gură a fost astupată cu zid de către curuți, care s-ar fi retras aici urmăriți de lobonți. Denumirea de "curuți" a fost numele dat în Ungaria și în Transilvania participanților de diferite naționalități la lupta antihabsburgică de la începutul secolului al XVIII-lea (1703 - 1711), sub conducerea lui Francisc Rákóczi al II-lea. Împotriva curuților au luptat lobonții, ostași de diverse naționalități (mai ales germani), loiali Imperiului Habsburgic.

Rășcoala curuților s-a încheiat în 1711 prin pacea de la Satu Mare. Prin aceasta, nobilimea recunoștea în cele din urmă autoritatea habsburgică în Transilvania.

În anul 1940, documentele precizează că Peștera este cătun al satului Sălașu de Sus.

RÂU ALB:

Denumirea satului provine de la râul cu același nume, un afluent dinspre sud al Streiului.

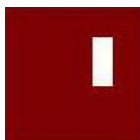
Cele mai vechi urme de locuire pe teritoriul localității au fost descoperite în locul numit „Cetate” și constau din ceramică neolitică aparținând culturii Turdaș. Tot acolo se pare că există o construcție romană, suprapusă peste locuirea neolitică. Primul document în care este menționat satul datează din 1380. Într-un proces din acel an sunt implicați „vestiții domni” Dragotă și Ioan, cnezi din Râu Alb. Dragotă, fiul lui Balozin din Râu Alb, este jude al Țării Hațegului în anul 1411. În anul 1445 Petru, fiul lui Balotă, Balea fiul lui Vlad și un alt Balea fiul lui Totul, cu toții cnezi de Râu Alb, sunt înstăriți în părțile de stăpânire pe care le aveau până atunci cu titlul cnezial, în moșiile Râu Alb și Vaidei din districtul Hațeg.

Doi ani mai târziu sunt pomeniți nobilii Balea Badea Petru și Ian Balotă, precum și Boia din Râu Alb. În anul 1453, satul figurează ca aparținând de domeniul Deva. În mijlocul secolului al XV-lea, cnezii din Râu Alb participă la campaniile antiotomane purtate de lancii de Hunedoara, fapt pentru care sunt răsplătiți cu întăriri de moșii. În secolul al XVI-lea, documentele rețin o serie de nume românești cum ar fi Gligul, Iovănuș, Iovan, Stoica, Șerban, Tudor și soții ale acestora, ca Neacșa, Romana. Un fapt important poate fi remarcat în anul 1633, când o serie de români din sat sunt ridicați la rangul de nobili.

Intrarea unor români în rândul nobilimii, va duce la maghiarizarea lor în secolul al XVII-lea. În calitate de nobili vor purta numele de familie maghiarizat de Fejervizy și vor contacta multe căsătorii mixte cu familiile maghiare trecute la calvinism (Csulay, Kendeffy).

Satul are două biserici. Una dintre ele, reformată, cu pisanie în limba maghiară, se află în ruină și are clopotnița refăcută între anii 1838-1839 de către nobilul de origine română Ladislau Koszta din Băiești. Biserica ortodoxă, construită prin secolul al XV-lea, a fost arsă cu prilejul invaziei turcești din 1788 și a fost transformată și refăcută în mai multe rânduri.

Lăcașul a fost frecventat mult timp și de ortodocși și de reformați, până când reformații și-au ridicat altă biserică. În anul 1548 este amintit în documente un preot al bisericii, popa Stanciul. Un inventar din anul 1857 arată că biserica posedă, între alte cărți, un exemplar din Noul Testament de la Bălgrad (1648) și unul din Biblia de București (1688). Între anii 1764-1774 ia ființă la Râu Alb o școală grănicerească, întreținută din fondul școlar grăniceresc, deoarece o parte a locuitorilor erau înrolați în compania de la Hațeg a Regimentului I Român de graniță.

La 1 iunie 1873, se dă în folosință un nou local de școală, construit din inițiativa Comitetului școlar grăniceresc. Comitetul a cerut (fără să obțină) lemn din pădurile grănicerești pentru confecționarea aparatelor și îngrădirea locului pentru gimnastică. Alte documente amintesc funcționarea, în anul 1777, a unei școli calvine la Râu Alb, probabil frecventată de copii nobililor din împrejurimi. În timpul revoluției de la 1848, locuitorii din Râu Alb s-au adunat în casa parohului Popa Nicolae, pentru a participa alături de preoți și bătrâni din alte sate, la alegerea organelor administrației românești.

Raportul vicarului Stefon Moldovan din anul 1855 arată că satul avea 58 de case, 71 de familii și 327 de locuitori. Preot era Nicolae Andrașianu, care păstorea și filia Vaidei. Veniturile bisericii erau administrate de judele satului, Petru Grama. Mai târziu, în 1918, sătenii din Râu Alb au ținut o adunare în care au ales Consiliul Național Român. Tot atunci a fost constituită o Gardă Națională Română, compusă din 22 de luptători, sub comanda sergentului Nicolae Lada.

Date privind numărul familiilor și al locuitorilor se găsesc din secolul al XVIII-lea. La 1733 se vorbește de 24 de familii, de o biserică și doi preoți. Este posibil ca atunci să nu fi fost recenzată întreaga populație a satului, deoarece în anul 1762, recensământul înscrie 45 de familii, un preot și o biserică unită. Tot 45 de familii sunt amintite și în 1786, când se precizează că Râu Alb este sat grăniceresc. Numărul caselor era de 39, iar numărul locuitorilor de 227. Pentru anul 1940, satul avea 338 de locuitori și 108 capi de familii, dintre care 5 funcționari, 2 comercianți și 101 agricultori.

În același an 1940, Râu Alb avea 102 locuințe construite din piatră, cărămidă și lemn. Clădirile cele mai importante din sat erau oficiul notarial, școala, bisericile greco-catolică și cea reformată. Satul avea două mori țărânești de apă, un dispensar medical și o școală primară de stat cu 7 clase.

RÂU MIC:

Satul, care din anul 1964 poartă numele de Râu Mic, se numea odinioară Vaidei, sau mai precis Vaideii de Munte, pentru a-l deosebi de localitatea Vaidei din zona Orăștiei. Denumirea este o poreclă colectivă, cu nuanță ironică, dată locuitorilor din satele înființate mai târziu și care face trimitere la starea locuitorilor.

Localitatea este menționată în anul 1445, când cnezii de Râu Alb sunt înstăriți în stăpânirea părților de moșie pe care le aveau în Râu Alb și Ohaba, din districtul Hațeg.

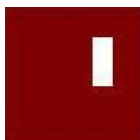
Prezența acestei *ohabe* pe valea Râului Alb reiese dintr-un document din 1447, când o treime din „*possessio Ohaba*”, împreună cu jumătatea de jos a moșiei Băiești și cu alte părți de moșie de pe valea aceluiași râu, sunt precizate ca formând un „*keneziatus*” dat în stăpânire lui Balica, Bai, Nandra și Vilsan de Băiești.

Identitatea cu satul Vaidei este asigurată de pomenirea sa în anul 1517 ca „*possessio Waydaohaba in districta Hoczek*” iar la 1523 ca „*possessio Waydeyey*”.

În anul 1733, satul avea 24 de familii (cca. 120 de persoane) și o biserică a cărei paroh era popa Mihail. Peste trei decenii, la 1762 sunt recenzate 39 de familii cu un preot și o biserică unită. Populația satului marchează o creștere nesemnificativă în secolele următoare: 254 de locuitori în 1854, 253 în anul 1910, 254 în anul 1930.

În anul 1940, satul avea 263 de locuitori și 59 capi de familie, toți agricultori. Locuitorii satului au participat la marile evenimente ale istoriei Transilvaniei, alături de cei din comunele înconjurătoare. În răscoala de la 1784 au atacat curțile nobiliare, alungându-i pe stăpâni. După înfrângerea răscoalei, vaideenii se plâneau că nobilii le cer să restituie bunuri care nu fuseseră prădate și îi obligă la slujbe peste măsură. Conflictele cu nobilii sunt semnalate și după revoluția de la 1848. În anul 1850, birăul satului Vaidei, Ion Rădoi, împreună cu mai mulți locuitori reclamau comisariatului cezaro-regesc al cercului Râu Bărbat că nobilul Manasie Vitan intenționează să-l alunge de pe pământul său pe gospodarul Ion Stănilă din Vaidei.

În toamna anului 1918, sătenii din Vaidei au înlocuit autoritățile austro-ungare cu un Sfat Național Comunal Român, compus din 10 membri și având în frunte pe preotul Vasile Bora. La conducerea comunei au fost aleși Petru Bodesc primar, Ion Gălătan subprimar, Ilie Coroiu casier și Ion Rădoi jurat. Pentru paza bunurilor s-a constituit o Gardă Națională Română, din 6 membri sub comanda lui Vasile Dănesc.

În anul 1940 satul Vaidei avea o biserică greco-catolică, cinci mori țărănești pe apă și 48 de locuințe din piatră, cărămidă sau lemn. Primăria funcționa în casa primarului Petru Bodesc, fiind lipsită de local propriu. Nici școala primară cu 46 de elevi nu avea, de altfel, local propriu.

SĂLAȘU DE JOS:

Denumirea satului derivă din cuvântul „szallas”, care înseamnă la origine „locuință temporară”, împământenit în limba română cu sensul de așezare, sat. Inițial a fost un singur sat cu numele de Sălaș, amintit pentru prima dată în documente, la 1360 sub forma „Zalas”, apoi la 1392 „possessio Zallaspathaka”, în 1404 cu denumirea de „possessio seu keneziastus Zallaspathaka”.

Pentru prima dată se poate presupune existența Sălașului da Jos separat în anul 1444, când este amintit Sălașu de Sus. În cursul evului mediu, a fost un sat de iobagi, aservit nemeșilor din Sălașu de Sus.

Într-un document din anul 1457, Ladislau, regele Ungariei, poruncește capitlului din Alba Iulia, ca în urma cererii lui Dionisie, Șurban, Petru și Danciul, fiii lui Iarul de Sălașu, să-i pună pe aceștia în stăpânirea posesiunilor lor Sălașu de Jos „Alsozalaspathaka”, Ohaba de sub Piatră, Mălăiești, Crivadia, Merișior, jumătate din Sălașu de Sus și o treime din Baru.

Populația satului este mai bine cunoscută din secolul al XVIII-lea. Recensământul confesional din 1733 amintește de o biserică și 43 de familii (cca. 215 persoane), iar cel din 1750, de 200 de suflete. Conscripția din anul 1762 numără 63 de familii unite (cca. 315 oameni) cu un preot și o biserică unită. Aceeași cifră de 63 de familii figurează și în recensământul din 1786. Totalul locuitorilor este de 393 (200 bărbați și 193 de femei) cu 47 de case. Recensământul din anul 1854 enumeră 368 de locuitori. Numărul lor crește în anul 1910 la 493 de locuitori, pentru a scădea la 443 în anul 1930.

Biserica satului datează de pe la sfârșitul secolului al XVII-lea. Dintr-un document din 28 noiembrie 1700, aflăm despre popa Nicula care slujea la Sălașu de Jos. În general mențiunile despre sat sunt destul de puține. Satul dispunea de o biserică unită (preot Coroiescu Gavril), o școală primară cu 7 clase condusă de învățătorul Rață Spiridon, 3 mori țărănești pe apă și un debit de băuturi arendat lui Socaciu Gavrilă.

Casele erau construite în cea mai mare parte din cărămidă și acoperite cu țiglă. Starea materială a locuitorilor era multumitoare, așa cum raporta primarul Nicolae Coroiescu, care mai preciza că locuitorii merg regulat la biserică.

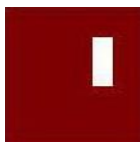
ZĂVOI (MĂȚEȘTI)

Satul, care astăzi poartă numele Zăvoi, se numea odinioară Mățești. Așezarea este atestată documentar la 1446 cu denumirea de „Moczesd”, când Bunea din Mățești era vecin cu cnezii din Băiești, pe valea Râului Alb. În anul 1453, satul aparținea domeniului Deva. În anii următori, sunt pomeniți mai mulți descendenți ai unei familii de cnezi sătești care, în calitate de oameni ai regelui, sunt implicați în procese pentru moșii: Nicolae în anul 1493, Bunea la 1496, Stanciu la 1501.

Populația satului apare în recensământul confesional din 1733 ca numărând 33 de familii (cca 185 de suflete) păstorite de preoții uniți Fărcaș și Lațcu. În anul 1762, recensământul înregistrează 57 de familii unite, doi preoți și o biserică. Primul recensământ modern de populație, din anul 1786, menționează că satul este grăniceresc. Din acest motiv, este posibil ca cifra de 36 de familii (200 de locuitori) să nu cuprindă familiile celor înrolați în compania de grăniceri de la Hațeg. În anul 1854, populația va crește la 306 locuitori, pentru ca în secolul următor să marcheze o scădere de 279 de locuitori în anul 1910, și 217 în anul 1930. La recensământul din 31 decembrie 1930 vor fi înscrși 101 bărbați și 116 femei.

În cei 10 ani până în preajma celui de-al doilea Război Mondial, populația va crește semnificativ. Astfel, în anul 1940 Mățeștiul avea 226 de locuitori cu 53 capi de familie.

Vechimea bisericii din sat este dificil de stabilit. Probabil, monumentul este o ctitorie colectivă realizată prin efortul comun al mai multor familii de cnezi, nobili și țărani liberi. Vicarul Stefan Moldovan scria în secolul trecut că „biserica e de zid în starea ei veche și numai turnul s-a ridicat la anul 1845”. Naosul bisericii măsoară 8,60x6,50m iar grosimea zidurilor este de 0,65m.

Lăcașul este scund, lipsit de elemente decorative care să permită încadrarea sa în vreun stil. La 1784, sătenii din Mățești au participat la răscoala lui Horea, devastând curțile nobililor Ladislau Mihonyg, Bolya și Jarolzek. După răscoală, spiritele au continuat să fie agitate. Vicejudele cercului Mățești raporta la 1 august 1785 că țăranii sunt gata de o nouă ridicare împotriva nobililor.

În timpul revoluției de la 1848, țăranii din Mățești au participat la o adunare în care Mărcuț Popescu a fost numit inspector în cadrul administrației românești instaurate în comitatul Hunedoara.

Alături de ceilalți locuitori din plasa Pui, în toamna anului 1918, locuitorii au constituit un Consiliu Național Român și o Gardă Națională și au semnat adeziunile de unire a Transilvaniei cu România. În fruntea listei celor 132 de oameni care au semnat declarația de adeziune, era preotul unit Ioan Dănescu.

În anul 1940, Mățeștiul era un sat cu 53 de gospodării, marea majoritate a locuitorilor fiind agricultori și crescători de animale. Cele 48 de locuințe erau construite din piatră, cărămidă și lemn. Satul dispunea de trei mori de apă, o biserică unită, o școală primară cu 7 clase, frecventată de 40 de elevi.

• **Caracteristici semnificative ale teritoriului localităților, repere în evoluția spațială a localităților**

Tipologia de azi a satelor comunei Sălașu de Sus, este expresia interacțiunii următorilor factori de influență:

- condiții naturale: relief, poziție geografică, hidrografică, condiții geotehnice;
- factori economici: resursele naturale care au condus la o funcțiune economică dominantă, influența sistemului de localități cu care a cooperat și cooperează în momentul de față;

- condiții istorice, determinări subiective și obiective de-a lungul timpului.

Din punct de vedere al formei: tipologia este areolară la majoritatea localităților și risipit în zonele periferice ale unor sate componente.

Din punctul de vedere al mărimii: majoritatea satelor componente se clasifică ca sate mici (sub 500 de locuitori), cu excepția centrului de comună, Sălașu de Sus care se înscrie în categoria satelor mijlocii (între 500 și 1500 de locuitori). Localitatea Peștera, este cea mai mică localitate aparținând comunei, având sub 100 de locuitori.

1. Din punctul de vedere al informațiilor istorice existente (măsurători topografice și planuri istorice), localitățile comunei s-au dezvoltat astfel:

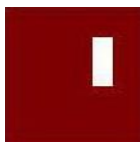
Sălașu de Sus: pe prima ridicare topografică se remarcă actualul centru al comunei, precum și Curtea Cnezilor Căndreș. Începând cu a doua ridicare topografică, dar fiind mai vizibilă pe cea de-a treia și pe Harta Regatului Ungariei, se constată extinderea satului în zona de vest și în cea sud-estică. Dispunerea străzilor precum și extinderea satului de astăzi sunt puțin modificate față de hărțile din sec. al XIX-lea.

Coroiești: pe prima ridicare losefină se observă strada principală cu ramificațiile ei, iar în zona central vestică a satului apare și biserica din piatră, construită în secolele XV-XVI, fiind închinată astăzi hramului "Duminicii Tuturor Sfinților". Pe cea de-a doua ridicare topografică, se observă o extindere a satului înspre nord și înspre est, spre valea Râului Alb. Cea de-a treia ridicare topografică și Harta Regatului Ungariei nu surprind vreo extindere semnificativă a satului sau vreo schimbare în structura sa.

Satul actual este poziționat tot între cele două văi – Râul Alb și Pârâul Tucșoara, puțin extins spre nord și sud față de nucleul surprins pe prima hartă din sec. al XVIII-lea.

Ohaba de sub Piatră: s-au păstrat străzile principale și modul de dispunere a parcelor, conform primei ridicări losefine. Pe prima ridicare topografică, la fel ca și pe cea de-a doua, drumul principal ce străbate satul este marcat ca fiind vechiul drum posibil roman, ce străbate satul aproximativ prin mijlocul său și care astăzi este doar un drum de exploatare agricolă, nu drumul situat imediat la sud de Valea Streiului (actualul DN 66). De-abia pe cea de-a treia ridicare topografică apare marcată o biserică, aproximativ în locul în care este poziționată biserica actuală.

Față de hărțile din sec. XVIII-XIX, satul actual este extins mai mult spre sud-vest.

Mălăiești: s-a păstrat strada principală, situată de-a lungul văii, precum și modul de dispunere a parcelelor. Pe prima ridicare Iosefină este marcată o biserică, la circa 150 m nord-est de biserica actuală, pe marginea unei mici terase, în vecinătatea apei. Existența unei biserici medievale, ridicată la sfârșitul secolului al XIV-lea de către nobilii Sărăcinești, a fost confirmată în anul 1978 în urma unor cercetări arheologice (A. A. Rusu). Între valea Mălăieștilor și valea Domnească, în extremitatea sudică a satului, pe o mică culme, abruptă către vest, se remarcă Cetatea Mălăieștilor. Pe a doua și a treia ridicare topografică, precum și pe Harta Regatului Ungariei, nu se observă schimbări semnificative, nici ca extindere a intravilanului, nici de dispunere a parcelelor.

Astăzi, satul păstrează în mare parte structura surprinsă în sec. al XVIII-lea, poate cu o ușoară extindere înspre sud a intravilanului.

Nucșoara: s-a păstrat strada principală și modul de dispunere a gospodăriilor, în zona centrală a satului remarcându-se prezența unei biserici, pe prima ridicare topografică. Pe a doua ridicare topografică Iosefină, se observă câteva parcele locuite la nord de biserică, în același timp dispărând câteva case din extremitatea sud-estică a satului, de pe valea Pârâului Sibișel. A treia ridicare topografică și harta regatului Ungariei ilustrează în mare parte aceeași situație, satul extinzându-se ușor spre nord-vest, situație care în linii generale este prezentă și astăzi.

Paroș: s-a păstrat strada principală și modul de dispunere a gospodăriilor de pe prima ridicare topografică și apare și o biserică, aproximativ în același loc în care este amplasată biserica actuală. Pe a doua ridicare topografică se constată extinderea satului – cu câteva gospodării, înspre sud-vest. Următoarele documente cartografice nu aduc schimbări majore în dimensiunile și structura satului, astăzi intravilanul satului Paroș fiind aproape identic cu cel marcat pe hărțile menționate.

Peștera: apare menționat pe prima ridicare Iosefină doar un nucleu mic de gospodării. Pe a doua ridicare topografică se observă o extindere a satului și este marcată strada principală, așa cum se păstrează până astăzi. Pe a treia ridicare topografică și pe harta regatului Ungariei se observă apariția unui nou grup de gospodării înspre vest și apare marcată și biserica (aproximativ pe locul în care există și astăzi).

Satul actual păstrează în general aceeași structură, fiind ușor extins înspre sud, față de hărțile din sec. al XIX-lea.

Râu Alb: s-au păstrat străzile principale și modul de dispunere a gospodăriilor, așa cum apar pe prima ridicare Iosefină. Pe aceeași hartă este marcată și o biserică. A doua ridicare topografică nu aduce mari modificări nici pentru structura, nici pentru extinderea localității. Pe a treia ridicare topografică și pe harta regatului Ungariei apar deja ambele biserici, una lângă alta și sunt marcate mai clar străzile principale, observându-se o mică extindere a satului înspre sud-est.

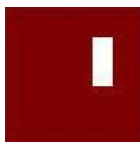
Astăzi, satul pare mai puțin compact față de documentele cartografice menționate, extinzându-se ușor spre sud și dispărând câteva gospodării din zona de nord-est.

Râu Mic: pe prima ridicare Iosefină se remarcă câteva nuclee de gospodării, grupate în jurul unei biserici. Pe a doua ridicare topografică se constată o extindere a satului la est de valea Râului Alb, însă pe următoarele două hărți (a treia ridicare topografică și harta regatului Ungariei), satul pare să se restrângă doar la vest de Râul Alb.

Satul actual păstrează aproximativ aceeași extindere, fiind mărginit înspre est de Râul Alb și puțin extins înspre sud.

Sălașu de Jos: s-a păstrat strada principală, situată de-a lungul văii, dar și modul de dispunere a gospodăriilor. Pe prima ridicare Iosefină, pe un deal din sud-estul localității, se remarcă o biserică, astăzi dispărută, ale cărei urme mai sunt vizibile în cimitirul actual. Începând cu a treia ridicare topografică este marcată și biserica actuală, cea din centrul satului, în rest păstrându-se până astăzi aceeași structură a localității, eventual cu o extindere, tot de-a lungul văii pârâului Sălaș, spre nord-vest și sud-est.

Zăvoi: față de prima ridicare Iosefină s-a păstrat strada principală și modul de dispunere a gospodăriilor, în zona centrală a satului se remarcă și prezența unei biserici. Pe a doua ridicare topografică se constată o extindere a satului și la est de pârâul Măteștilor, dar pe a treia ridicare și apoi pe harta regatului Ungariei pare că satul s-a restrâns din nou doar la vest de acest pârâu.

Astăzi, localitatea este delimitată la est de pârâul Paroș (fost Mățeștilor) și în plus față de prima ridicare, dar aproape identic cu hărțile din sec. al XIX-lea, este extinsă spre vest.

2. Din punctul de vedere al structurii urbanistice, după tipul de sit, precum și după structura și textura vetrei, localitățile comunei se pot identifica astfel:

Sălașu de Sus: După tipul de sit, este un sat de culoar de vale, cu o formă poligonală. După structura și textura vetrei, satul are o structură adunată și o textură complicată. În general gospodăriile sunt îndesite (adunate) în interiorul vetrei.

Străzile sunt orientate încât să permită locuințelor de pe ambele părți ale străzii să beneficieze de cât mai multă radiație solară directă. Străzile se orientează, în general, pe direcția nord-sud, ceea ce face posibil ca toate casele să fie îndreptate cu fața spre sud. Când această dispunere nu este posibilă și apar ulițe înscrise pe direcția est-vest, este interesant de constatat că, adesea partea sudică a drumului fie nu este însoțită de case, fie este punctată de locuințe mai rare, adesea poziționate cu spatele la stradă.

În perioada medieval-modernă, evoluția rețelei stradale a fost influențată și de o segregare spațială a habitatului în funcție de structura socială a populației, gospodăriile fiind grupate în raport de starea socială și apartenența religioasă (români ortodocși, români uniți și "nemeși")

Coroiești: După tipul de sit, este un sat între luncă și versant deluros (montan), însă la un moment dat, satul se dezvoltă mai departe de râu, păstrând însă suficiente legături cu acesta pentru satisfacerea trebuințelor multiple ale comunității.

După structura și textura vetrei, este un sat cu vatră alungită pe o zonă de contact dintre luncă și versant deluros (montan).

Ohaba de sub Piatră: După tipul de sit este un sat de culoar de vale, cu o formă alungită și textură în general simplă. Casele se aliniază de-a lungul unei singure străzi, cu rare și scurte ramificații.

După structura și textura vetrei, satul are o structură alungită cu textură divergentă, cu aspect radial impus de încrucișarea locală a drumului național Hațeg - Petroșani cu drumul comunal și de convergența hidrografică a Văii Sălașului cu Streiul.

Mălaiești: După tipul de sit, satul este de subtipul bazinet de contact al câmpiei piemontane înalte cu muntele.

După structura și textura vetrei satul are o structură adunată cu textură a vetrei cu forme neregulate.

Nucșoara: După tipul de sit, este un sat de interfluviu neted, ușor înclinat, cu o formă alungită, tentaculară. După structura și textura vetrei, satul are o structură răsfirată și o textură neregulată.

Străzile sunt orientate astfel, încât să permită locuințelor de pe ambele părți ale străzii să beneficieze de cât mai multă radiație solară directă. Străzile se orientează, în general, pe direcția nord-sud, ceea ce face posibil ca toate casele să fie îndreptate cu fața spre sud.

Când această dispunere nu este posibilă și apar ulițe înscrise pe direcția est-vest, este interesant de constatat că, adesea partea sudică a drumului fie nu este însoțită de case, fie este punctată de locuințe mai rare, amplasate cu spatele la stradă.

Satul Nucșoara este situat în partea cea mai sudică a comunei la poalele Masivului Retezat, fiind ultima așezare a comunei Sălaș în partea de sud.

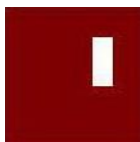
Paroș: După tipul de sit, este un sat de terasă cu o formă ușor alungită.

După structura și textura vetrei, este un sat cu o structură alungită, vatra satului fiind așezată de o parte și de alta a râului care îl traversează, și care practic l-a structurat.

Peștera: După tipul de sit, satul este de subtipul bazinet de contact al câmpiei piemontane înalte cu muntele. După structura și textura vetrei, satul are o structură adunată de dimensiuni mici, cu textură a vetrei cu forme neregulate.

Râu Alb: După tipul de sit, este un sat de contact între luncă și terasă. Se poate observa o tendință de migrare a caselor spre interiorul luncii.

După structura și textura vetrei, satul are o structură adunată, vatra satului îmbrăcând forme tentaculare, casele grupându-se în lungul drumurilor de acces spre terenurile agricole.

Râu Mic: După tipul de sit, este un sat de terasă localizat de-a lungul apei Râu Mic, dar la un moment dat, satul se dezvoltă și mai departe de râu, păstrând însă suficiente legături cu acesta pentru satisfacerea trebuințelor multiple ale comunității.

După structura și textura vetrei, satul are o textură divergentă cu aspect radial. Este o așezare mică în interiorul căreia traversarea "centrului" pentru a ajunge dintr-o parte în alta a vetrei nu presupune, practic, niciun fel de ocol.

Sălașu de Jos: După tipul de sit, este un sat de culoar de vale, are o formă alungită și textură în general simplă. Casele se aliniază de-a lungul unei singure străzi, cu rare și scurte ramificații.

După structura și textura vetrei, satul tinde spre subtipul compact de organizare a vetrei cu textură neregulată biliniară, cu rare și scurte ramificații laterale și cu gospodării înșirate pe ambele părți ale străzii.

Zăvoi: După tipul de sit, este un sat de terasă, la un moment dat, însă satul se dezvoltă în parte și mai departe de râu, păstrând suficiente legături cu acesta pentru satisfacerea trebuințelor multiple ale comunității.

După structura și textura vetrei, satul are o structură alungită cu o textură a vetrei tentaculară.

- **Evoluția localităților după anul 2000**

Această dezvoltare este marcată în primul rând de extinderea zonelor cu locuințe individuale, care s-au realizat în primul rând acolo unde amplasamentele aveau avantajul existenței unei infrastructuri minimale, sau realizarea elementelor acestor infrastructuri erau mai economic de realizat, preponderent în imediata vecinătate a intravilanului existent.

Un alt factor care a influențat dezvoltarea unor anumite zone a fost și existența unui cadru natural atractiv, la o distanță acceptabilă.

Este de remarcat că dezvoltarea zonelor de locuințe individuale noi nu a fost determinată de o creștere a populației, care dimpotrivă, a înregistrat o scădere. Factorii determinanți ai evoluției comunei au fost evident de natură economică, iar factorii favorizanți au fost existența unor suprafețe libere propice realizării construcțiilor în imediata vecinătate și un cadru natural atractiv.

Evoluția pe care a cunoscut-o comuna nu s-a manifestat similar în toate localitățile componente, acestea fiind influențate de o serie de factori interni sau externi, după cum urmează:

- distanța față de centrul de comună sau față de cel mai apropiat oraș;
- existența unor zone de producție industrială sau agricolă;
- numărul populației din localitățile respective și procentul celei active;
- proximitatea unor zone naturale atractive;
- relieful pe care sunt amplasate aceste localități.

2.2 ELEMENTE ALE CADRULUI NATURAL

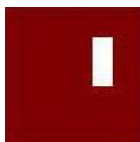
- **Caracteristicile reliefului**

Relieful comunei Sălașu de Sus este predominant deluros, depășind altitudinea de 500m. Aspectul general este dat de caracterul de promontoriu al zonei, care se prezintă asemenea unui piemont, la poalele laturii nordice a masivului Retezat.

Practic, comuna se desfășoară pe trama montană sudică a marii depresiuni a Hațegului, interfluviile mai netede alternând cu cele ondulate, deluroase, aceste interfluvii fiind formate de râurile: Sălaș, Râu Alb și pâraul Paroș. La sud de munții și dealurile piemontane de eroziune care alcătuiesc relieful propriu zis al comunei, se desfășoară munții Retezat (latura lor nordică), delimitați prin denivelări de câteva sute de metri față de compartimentul sudic al depresiunii Hațeg, în care se află și comuna Sălașu de Sus.

De aici rezultă un aspect peisagistic deosebit, care sporește caracterul de masivitate al zonei.

Sub aspect morfologic, comuna Sălașu de Sus aparține etajului superior (cuprins între 500 și 800m altitudine) al laturii sudice a depresiunii Hațeg, acest etaj făcând trecerea între zona inferioară, netedă a depresiunii și zona montană propriu-zisă. Formele de eroziune sunt

predominante, la care se adaugă depozitele sedimentare foarte variate (calcare, gresii, argile, marne).

- **Rețeaua hidrografică**

Situată în bazinul superior al râului Strei, comuna Sălașu de Sus este străbătută de apele râurilor Sălaș și Râu Alb și a pâraielor Nucșoara și Paroși. Regimul hidrologic al acestor pâraie este determinat de etajarea tuturor elementelor cadrului natural (climă, vegetație, soluri), ca și de înclinarea și expunerea munților și dealurilor de pe raza comunei.

Localitățile aparținătoare comunei Sălașu de Sus se dispun pe trei direcții paralele ce reprezintă cursurile văilor principale: Sălaș, Paroș și Râu Alb, perpendiculare pe râul Strei.

Localitățile Ohaba de Sub Piatră, Sălașu de Jos, Sălașu de Sus și Mălăiești, sunt așezate în lungul văii Sălaș, ce are izvoarele la baza masivului Retezat. Râu prezintă un bazin hidrografic bine dezvoltat, cu un caracter puternic torențial cu debite oscilante, funcție de anotimp și cantitatea de precipitații căzute în bazinul hidrografic.

Albia minoră este bine conturată, cu maluri înalte, talvegul coborât indicând puterea de eroziune și transport.

Localitățile Peștera, Paroș și Zăvoi se dezvoltă pe aliniamentul văii Paroș, care prezintă un curs meandrat cu albia minoră redusă față de valea râurilor Sălaș și Râu Alb.

Zona de izvorâre este masivul Retezat, la baza acestuia, din depozitele de grohotiș.

Albia majoră, terasele, sunt bine dezvoltate pe ambele maluri.

Localitățile Coroiști, Râu Mic și Râu Alb urmăresc cursul văii Râului Alb, ce își are izvoarele în circul glaciatic al Masivului Retezat din apropierea lacului Galeș.

Râu Alb este bine dezvoltat, prezintă lungimea maximă, cu un bazin hidrografic mare. Albia minoră este puțin accentuată în partea din aval, în amonte de localitatea Râu Alb și foarte bine conturată în zona localităților Coroiști și Zăvoi. Pe ambele maluri se dezvoltă terase cu un relief accidentat cu ogașe, rămase afectate de eroziune, datorită absenței vegetației.

Râu Alb prezintă un caracter torențial cu debite oscilante funcție de precipitațiile căzute în bazinul hidrografic.

Toate cele trei văi torențiale au cursuri de apă permanente, indiferent de anotimp.

Relieful și peisajul ce se dezvoltă pe cele trei cursuri de ape, sunt de un pitoresc unic, fiind mărginite de masivul Retezat, Parâng, Șureanu și Petreanu.

La bază se dezvoltă râul Strei, ce le preia în dreptul localităților Băiești și Ohaba de sub Piatră.

Din punct de vedere hidrogeologic, zona se caracterizează printr-o zonă săracă în apă subterană, datorită structurii geologice a terenului, cât și diferențelor de nivel al cursurilor de apă.

Structura terenului este alcătuită din depuneri de bolovănișuri, pietrișuri mari în masa nisipoasă - argiloasă.

Acumularea apei subterane este deficitară, datorită pantei accentuate a talvegului celor trei văi torențiale.

Acumularea apelor din precipitații este redusă, datorită păturii acoperitoare, formată din straturi de argile și prafuri, pe grosimi cuprinse între 1,50 - 2,50m.

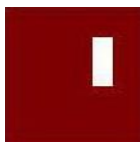
Valoarea scurgerii medii multianuale este de cca. 600mm, aceasta prezentând variații în funcție de anotimp, cele mai mari valori fiind atinse primăvara, datorită alimentării pâraurilor și a râului Strei cu ape provenite din topirea zăpezilor și din precipitațiile bogate de primăvară.

Astfel, nivelele cele mai ridicate și volumul de apă cel mai mare, se înregistrează începând de la jumătatea lunii aprilie, ele continuându-se până în luna iulie, după care nivelul apelor începe să scadă, atingând cele mai mici valori iarna, când scurgerea de suprafață este foarte redusă.

- **Clima**

Înscriindu-se în aspectul climatic general al județului Hunedoara, zona comunei Sălașu de Sus prezintă un microclimat specific, cauzat de poziția geografică a acesteia la poalele masivului Retezat.

Comuna Sălașu de Sus are un climat temperat, cu o primăvară ceva mai târzie și precipitații peste media anuală pe țară. Temperatură medie anuală se încadrează în zona izotermei de +8 grade C, media cea mai scăzută în luna ianuarie (-4 grade C) și cea mai ridicată în luna iulie (+18 grade C).

Repartiția precipitațiilor medii anuale se încadrează între 600 - 1000 mm. Luna cea mai secetoasă fiind februarie cu cca. 30mm, iar luna cea mai ploioasă este iulie cu cca. 100 - 120mm. În timpul iernii, zona beneficiază de precipitații sub formă de ninsoare, media anuală a zilelor cu strat de zăpadă oscilând între 90 - 120 de zile.

Conform CR1-1-4-2012 „Evaluarea acțiunii vântului asupra construcțiilor”, zona se caracterizează prin presiunea de referință a vântului de $q_{ref}=0,4$ kPa.

Conform indicativ CR1-1-3-2012 „Evaluarea acțiunii zăpezii asupra construcțiilor”, zona este caracterizată prin $So.K=1,5$ kN/m².

Conform STAS 6054/77, perimetrul studiat se încadrează la adâncimea de îngheț de 0,90 - 1,00m.

Climatul continental moderat de deal, caracteristic pentru zona comunei Sălașu de Sus, prezintă și caracteristici de relativ adăpost în privința direcției vânturilor, adăpost conferit de expoziția tramei montane dinspre vest și sud-vest.

- **Caracteristici geotehnice**

Relieful existent pe raza comunei Sălașu de Sus este condiționat de prezența structurilor geologice ce îl încadrează:

- în partea sudică – de Masivul Retezat
- în partea vestică – de Masivul Petreanu
- în partea nordică – de bazinul Hațegului.

De asemenea, este încadrat de masivul Șureanu și Munții Poiana Ruscă.

Formarea reliefului este condiționată de regimul de înălțime al zonei muntoase care delimitează zona cercetată, culmi ce ating cote de 2484 – 2511m precum și de structura geologică.

Masivul Retezat este format din Cristalinul Autohton – Danubian de epizonă, în care intruziunile de granituri predomină, din care cauză relieful este masiv cu spinări în general rotunjite.

Cristalinul Autohton este format din:

- Seria Lainici – Păiuș
- Seria de Drăgșan.

Seria Lainici – Păiuș formează acoperișul masivelor de granitoide. În alcătuirea petrografică a acestei serii se disting cuarțite, gnaisuri psamitice, șisturi sericito-cloritoase, șisturi grafitoase și calcare cristaline. Materialul inițial a fost reprezentat prin depozite sedimentare detritice-psamitice și carbonatice.

Din studiul paragenazelor, a structurilor și texturilor rocilor, rezultă că aceste șisturi cristaline s-au format pe seama unor depozite epiclastice care au fost metamorfozate în condițiile echilibrului paragenetic al rocilor de grad înalt de metamorfism regional (facies amfibolitic) și numai ulterior rocile s-au adaptat la noile condiții de echilibru (faciesul de șisturi verzi, zona cu biotit).

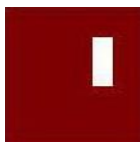
În șisturile micacee, ca și în cele sericito-cloritoase, formate îndeosebi de muscovit și mai puțin biotit și clorit, micile formează masa fundamentală a rocilor, în care apar granule rotunjite de cuarț, sub formă de ochiuri dispuse în șiraguri sau în paturi discontinue.

Seria de Drăgșan este formată din complexul amfibolitic și complexul sericito-cloritos ce ocupă partea centrală și de nord-est a masivului Retezat. Tipurile petrografice ale seriei sunt: amfibolite, gnaisuri amfibolitice și gnaisuri cuarțo-feldspatice.

Masivul Retezat este alcătuit dintr-o masă foarte larg dezvoltată de granite - granoclorite, în care în zona internă, se întâlnesc roci cu textura aparent masivă, iar în zona marginală, cu textură gnaisică. În cadrul acestui masiv se întâlnesc și faciesuri laminate, atât în interiorul masivului, cât și marginal, ceea ce denotă că el a fost supus unor eforturi mecanice și după consolidarea sa, a luat forma de diapir (cută anticlinală caracterizată prin prezența unui sâmbure de roci plastice care străbat rocile acoperitoare).

Pornind de la structura de bază a masivului muntos ce delimitează zona, structura finală a reliefului actual a fost creată de următoarele fenomene:

1. Meteorizarea și acțiunea viețuitoarelor - rezultatele acțiunii acestora;
2. Gravitația;

3. Pluviodenudarea, șiroierea, torențialitatea;
4. Relieful creat de apele curgătoare;
5. Relieful creat de ghețari;
6. Crionivația și rezultatele acțiunii ei;
7. Relieful eolian;
8. Relieful antropic.

1. Meteorizarea reprezintă acțiunea complexă exercitată de diverși agenți din stratul de aer, aflat în contact cu rocile din care este alcătuit relieful. Agenții care afectează structura montană sunt: temperatura, umiditatea și apa din precipitații.

În general, valorile medii nu sunt elocvente, accentul se pune pe extreme, pe frecvență și intensitate. Formele de relief create de meteorizare sunt scoarța de alterare și depozitele de pantă.

2. Gravitația, procesele și formele de relief legate de acțiunea ei:

Se diferențiază două procese gravitaționale din care:

- mișcarea vizibilă, rapidă - prăbușirile
- mișcări lente, imperceptibile la nivelul componentei materiale (alunecările de teren).

3. Pluviodenudarea (și relieful creat), este acțiunea directă pe care o exercită apa provenită din ploi și topirea zăpezilor asupra elementelor din suprafața solului sau a rocilor cu care intră în contact.

Formele de manifestare a pluviodenudării: izbire, spălare în suprafață, șiroire torențială.

Caracteristicile fizice de alcătuire ale suprafeței supuse pluviodenudării:

- gradul de înclinare;
- forma suprafeței versantului;
- lungimea versanților;
- expoziția versanților;
- alcătuirea litologică;

Efectele pluviodenudației:

- spălarea de suprafață;
- șiroiere - dizolvare și tasare;
- torențialitate - bazin de recepție, canal de scurgere, canal de dejecție (agestrul).

4. Acțiunea apelor curgătoare și relieful rezultat:

Mecanismul morfogenetic al apelor curgătoare este în directă legătură cu debitul râului și panta albiei. Apa râului curgând în lungul albiei, sub efectul gravitației realizează trei procese:

- eroziune;
- transport;
- acumulare;

Formele de relief create de eroziune sunt:

- albia minoră - talvegul văii;
- meandre;
- albia majoră - lunca;

-terasele prezintă altitudini diferite față de albia majoră de la 4,00 - 5,00m până la 90 - 100m;

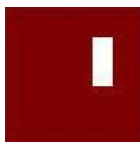
- versanții de vale, interfluvii;
- glacisurile și pedimentele;
- văile;
- captările.

5. Ghețarii (și relieful creat de aceștia) reprezintă un însemnat agent modelator al scoarței terestre.

Ghețarul exercită trei procese:

- eroziunea asupra suprafeței cu care intră în contact;
- transportul gheții și al materialelor cu care se încarcă;
- acumularea materialelor în diferite sectoare unde ghețarul se degradează.

Ghețarii se instalează pe un paleorelief, îl modelează schimbând multe din caracteristicile sale și creează forme de relief care îi aparțin.

Cu cât durata acțiunii ghețarilor este mai mare, cu atât rezultatele modelării lor sunt mai numeroase, iar după topirea completă a gheții, peisajul va fi dominat de acestea.

Formele de relief care aparțin celor două procese contradictorii sunt:

- eroziunea glaciară (exarație);
- acumulare glaciară.

Relieful creat de eroziune:

Eroziunea glacială (exarația) se manifestă diferit în funcție de mai mulți factori:

- viteza de deplasare a masei de gheață (exarația este ridicată la viteze mici, întrucât puterea de scrijelire este amplificată de durată mai mare a exercitării procesului);
- grosimea masei de gheață care presează rocile subglaciare;
- panta suprafeței subiacente (pe pante mici și contrapante, eroziunea este mult mai activă);
- rezistența rocilor din care este alcătuită suprafața subglaciară (rocile moi sunt ușor de dislocat în raport cu cele dure);
- încălcătura masei de gheață cu blocuri și grohotișuri (cu cât este mai mare, cu atât puterea de scrijelire este mai intensă).

Relieful de eroziune specific ghețarilor montani sunt:

- Circurile glaciare (căldări);
- văile glaciare (troguri), bazine depresionare alungite cu fund larg, morene și lacuri glaciare care alternează cu sectoare înguste în dreptul unor praguri.

Relieful de acumulare:

- morenele sunt alcătuite din blocuri de rocă, pietrișuri mari, puțin rotunjite.

Fenomenele descrise mai sus, se regăsesc în relieful ce se dezvoltă pe raza comunei Sălașu de Sus, între zona montană a Masivului Retezat și râul Strei, cât și în structura geologică a formațiunilor cuaternare.

6. Crionivația reprezintă un termen compus care definește acțiunea complementară a doi agenți: frigul și zăpada.

Primul se exprimă prin succesiuni de faze de îngheț și dezgheț, iar cel de-al doilea îndeosebi prin tasări și eroziune - transport - acumulări.

Condițiile ce facilitează producerea acestor procese, sunt în principal de natură climatică, la care se adaugă caracteristicile rocilor (îndeosebi proprietățile fizice și mecanice), gradul de acoperire a terenului cu vegetație și alcătuirea acesteia, gradul de umectare al rocii sau al depozitului etc, ce au rol de diversificare spațială și evolutivă a proceselor.

7. Relieful eolian:

Vântul acționează în modelarea reliefului de la nivelul oceanic și până pe vârfurile munților. Acțiunea vântului este ritmică și se resimte pe întreaga suprafață a Pământului, dar cu intensități diferite.

Acțiunea de modelare a vântului îmbracă trei aspecte: eroziunea, care se efectuează prin deflație și coroziune, transportul care se realizează prin rostogolire sau în suspensie și depunerea sau acumularea.

Relieful eolian este cu atât mai bine dezvoltat, cu cât intensitatea și direcția vântului sunt mai constante și mai îndelungate și cu cât lipsa precipitațiilor este mai mare.

Vântul creează prin acțiunea sa relief de eroziune și de acumulare.

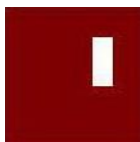
8. Relieful antropic:

Potențialul morfodinamic include două categorii de factori modelatori: naturali și antropici. De regulă, în cadrul zonelor adiacente unităților montane, factorii naturali au un rol predominant.

În urma intervenției omului în morfogeneză, prin procese și mecanisme proprii de distrugere și îndepărtare a rocii și a depozitului superficial, rezultă forme specifice, denumite relief antropic.

Relieful antropic reunește totalitatea formelor pozitive și negative de dimensiuni diverse, de la partea superioară și din scoarță, realizate voluntar sau involuntar de către om.

Cu excepția drumurilor forestiere și a lucrărilor de regularizare a unor cursuri de ape, forme de relief antropic mai pot fi considerate brazdele de solifluxiune transformate în poteci de

către vite (sau oi). Forme de relief antropic mai pot fi considerate și cele determinate de construcția podurilor, sau de construcția fundațiilor cabanelor.

Reliefului antropic i se mai asociază și relieful biogen, constituit însă la nivelul unor forme mult mai mici: potecile de animale sălbatice (în special capre negre), rămăturile de mistreți, gropile și monticulii de dezrădăcinare a arborilor, care la furtuni, atunci când sunt doborâți de vânt răvășesc terenul prin gropile uneori imense care rămân în urma lor, precum și mușuroaiele de cârțițe.

- **Riscuri naturale**

Conform elementelor cadrului natural, pot exista următoarele fenomene de risc natural și antropic:

1. riscuri naturale: risc seismic, risc de inundabilitate, hazard, risc de instabilitate, risc geotehnic;
2. riscuri antropice: calitatea apei, depozitarea deșeurilor, avarierea rețelilor de distribuție,

Din punct de vedere seismic, conform P100 - 1/2013 „Cod de proiectare seismică – partea I - Prevederi de proiectare pentru clădiri”, pentru cutremure având intervalul mediu de recurență $IMR=225$ ani, amplasamentul se situează în zona cu valori ale perioadei de colț (control) a spectrului de răspuns de $T_c=0,7s$, coeficientului de seismicitate K_s (valori de vârf a accelerației terenului a_g) corespunzându-i o valoare de $a_g=0,10g$.

Conform SR11100/1-93 - „Zonarea seismică - Macrozonarea teritoriului României” perimetrul se încadrează în macrozona de intensitatea seismică de 6 grade.

HAZARD:

1. Zone cu probabilitate de producere a alunecărilor de teren practic 0 sau redusă – aceste zone se pot întâlni pe culmile deluroase, precum și pe zonele de luncă și terase ale râurilor, dar și pe zone de versant împădurite cu pantă mică sub 5 grade;

2. Zone cu probabilitate de producere a alunecărilor de teren medie – de regulă sunt situate pe zonele de la baza versanților, unde pantele nu depășesc 15 grade, împădurite. De asemenea, tot zone cu probabilitate medie sunt și zonele de racord între elementele cadrului natural;

3. Zone cu probabilitate a alunecărilor de teren mare – sunt situate pe zonele de versant cu pante cuprinse în general între 15 și 25 grade, lipsite de vegetație;

4. Zone cu probabilitate de producere a alunecărilor de teren foarte mare – cuprind zonele cu alunecări active sau cu probabilitate de reactivare foarte mare. Se găsesc cu precădere în zone despădurite cu panta mare ce depășește 20 de grade.

Zone cu probabilitate mare sau foarte mare a alunecărilor de teren, nu se regăsesc pe teritoriul comunei Sălașu de Sus, iar zone cu probabilitate medie de producere a alunecărilor de teren sau cu instabilitate nu sunt cuprinse în limitele intravilanului.

RISURI ANTROPICE:

Teritoriul comunei Sălașu de Sus este traversat de o serie de rețele astfel:

- cabluri telefonice;
- linii de alimentare cu energie electrică de medie și înaltă tensiune;
- conducte de alimentare cu apă;
- conducte de canalizare menajeră dotate cu stații de pompare;
- conductă magistrală de alimentare cu gaze naturale;

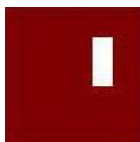
Aceste rețele prezintă un risc în situația avarierii lor și de aceea la amplasarea construcțiilor se va avea în vedere distanța de protecție impusă de reglementările în vigoare.

La autorizarea lucrărilor de construcții se va solicita avizul instituțiilor competente.

RISCUL GEOTEHNIC:

Riscul geotehnic a fost evaluat conform normativului privind principiile, exigențele și metodele cercetării geotehnice, indicativ NP/74/2014 „Normativ privind documentațiile geotehnice pentru construcții”. Stabilirea categoriei geotehnice se determină conform indicațiilor din tabel A3 și A4.

Tipul terenului de fundare depinde de vârsta formațiunilor geologice întâlnite. Pentru zonele de versant cu pantă mare, cu potențial de instabilitate mediu-mare, terenul se încadrează

la terenuri dificile de fundare. Apa subterană – nivelul apei este situat la adâncimi variabile funcție de zonă.

Pentru zona în care se încadrează localitățile aparținătoare comunei s-au luat în considerare condițiile de teren, nivelul mediu al apei subterane, clasa de importanță a construcțiilor, vecinătățile și seismicitatea.

Terenurile destinate construcțiilor se încadrează la terenuri bune, nu sunt necesare epuizmente, vecinătățile sunt fără riscuri iar seismicitatea este nesemnificativă.

În concluzie, terenurile cuprinse în intravilanul aferent localităților aparținând comunei, se încadrează la risc geotehnic redus, respectiv categoria geotehnică I.

Condițiile de fundare generale pentru zona studiată sunt date de structura și stratificația terenurilor, iar adâncimea de fundare recomandată este de -1,20m față de cota terenului natural, fundarea realizându-se pe pachetul deluvial argilos, cu intercalații de bolovăniș.

Se va respecta încastrarea în stratul de fundare și prevederile privind adâncimea minimă de îngheț.

2.3 RELAȚII ÎN TERITORIU

Comuna Sălașu de Sus este situată în depresiunea Hațegului, străjuită de masivul Retezat în partea de sud. Comuna Sălașu de Sus este situată în partea de sud-vest a județului Hunedoara, la 50 km distanță de municipiul Deva, la 14 km de orașul Hațeg (cel mai apropiat centru urban) și 35 km distanță de municipiul Petroșani. Accesul se realizează pe drumul național DN 66 Deva - Simeria - Hațeg - Petroșani.

Se învecinează în partea de nord și nord-vest cu comuna Sântămăria Orlea, la sud și sud-vest cu comuna Râu de Mori, la sud cu orașul Uricani, iar la est cu comuna Pui.

Localitatea Sălașu de Sus este amplasată în partea centrală a Unității Administrative Teritoriale.

Accesul la localitatea Sălașu de Sus, reședință de comună, se realizează pe DJ 667A, din DN 66, amplasat la 5 km spre nord, prin Ohaba de Sub Piatră.

Poziția celor 10 localități aparținătoare în cadrul U.A.T. față de Sălașu de Sus este după cum urmează:

- Coroiești – în partea sud-estică, la 4 km, cu acces pe DC 73B;
- Mălăiești – în partea central-sudică, la 2 km, cu acces pe DJ 667A;
- Nucșoara – în partea sud-estică, la 5 km, cu acces din DJ 667A;
- Ohaba de Sub Piatră – în extremitatea nordică la cca. 5 km, cu acces pe DJ 667A;
- Paroș – în partea central-sudică, la 2 km, cu acces pe DC 76;
- Peștera – în partea sudică, la 5 km, cu acces pe DC 76;
- Râu Alb – spre est, la 5 km cu acces pe DC 75;
- Râu Mic – în partea sud-estică, la 6 km, cu acces din DC 76 și DC 73C;
- Sălașu de Jos – spre nord, la 3 km, cu acces pe DJ 667A;
- Zăvoi – în centru, spre est, la 3 km, cu acces pe DC 75.

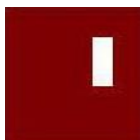
2.4 ACTIVITĂȚI ECONOMICE

Analiza activităților economice de pe teritoriul comunei Sălașu de Sus se bazează pe date statistice furnizate de Direcția Județeană de Statistică precum și pe informațiile furnizate de administrația locală.

Ramurile principale ale activităților economice sunt: construcții, industrie, telecomunicații, sănătate, comerț, turism, agricultură, apicultură, prelucrarea lemnului, producere energie electrică, alimentație publică, servicii.

Pe fiecare localitate componentă a comunei, la nivelul anului 2020, tipurile de activități și numărul lor sunt:

- Sălașu de Sus
 - construcții 1
 - confecții metalice 1

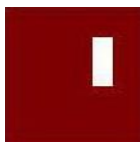

-comerț	2
-cabinet medical	2
-farmacie	1
-telecomunicații	2
-alimentație publică	1
-pomicultură	1
-agricultură	9
• Coroiști	
-comerț	3
-agricultură	2
-apicultură	1
• Mălăiești	
-atelier auto	1
-alimentație publică	1
-agroturism	2
-agricultură	8
• Nucșoara	
-exploatare și prelucrare lemn	1
-comerț	2
-alimentație publică	2
-turism	3
-agricultură	12
• Ohaba de sub Piatră	
-construcții	1
-transport	2
-comerț	2
-agricultură	1
• Paroș	
-informații financiare	1
-comerț	1
-agricultură	8
• Peștera	
-agricultură	2
• Râu Alb	
-prelucrarea lemnului	2
-agricultură	3
• Râu Mic	
-comerț	2
-turism	1
-agricultură	8
• Sălașu de Jos	
-agricultură	5
• Zăvoi	
-construcții	1
-agroturism	2
-agricultură	9
-apicultură	1.

Dezvoltarea generală socio-economică:

Industria:

Această ramură nu este deosebit de dezvoltată în cadrul economiei comunei.

Pentru o creștere economică pozitivă, este necesar progresul în productivitatea muncii, declinul ocupării să fie inversat, iar structura activității economice să fie îmbunătățită.

Direcțiile cheie sunt: creșterea adaptabilității forței de muncă, formarea profesională continuă, dezvoltarea antreprenoriatului ca premisă pentru creșterea gradului de ocupare, creșterea gradului de incluziune socială.

Agricultura:

Dezvoltarea și modernizarea agriculturii în comuna Sălașu de Sus trebuie orientată pe asigurarea unor standarde calitative adaptate cu normele în vigoare, protecția resurselor naturale limitate – solul, apa, aerul și biodiversitatea, menținerea patrimoniului funciar al agriculturii la standarde de calitate superioară, anularea efectelor dăunătoare produse de factori externi, menținerea și protejarea viilor și livezilor.

Suprafața terenurilor agricole de pe teritoriul comunei sunt:

-9.577,26 ha în extravilan

- 241,74 ha în intravilan.

Suprafața totală a terenurilor agricole este de 9.819,00 ha din care:

-arabil 2.966,00 ha

-pășuni și fânețe 6.834,00 ha

-vii + livezi 19,00 ha.

Agricultura este o activitate destul de importantă la nivelul comunei datorită localităților componente de tip rural, ai căror locuitori se ocupă cu agricultura.

Dintre produsele agricole cultivate pe teritoriul administrativ, cea mai mare pondere o au cartofii și porumbul datorită zonei specifice de deal, dar și cereale (grâu și secară), fructe și legume.

Creșterea animalelor:

În condițiile în care suprafețele de pășuni și fânețe acoperă o suprafață mare, de peste 6.800,00ha, reprezentând o resursă economică importantă, creșterea animalelor a constituit și constituie o ocupație tradițională a locuitorilor comunei. Astăzi opțiunea pentru creșterea animalelor este dată de acoperirea nevoilor proprii ale gospodăriilor și în anumite cazuri surplusul este valorificat pe piața locală sau zonală.

Conform datelor furnizate de Direcția Județeană de Statistică, principalele categorii de animale crescute sunt bovine, păsări, ovine și caprine, mai puțin porcine.

Acestea sunt crescute în totalitate în gospodăriile populației.

Comerț:

Activitățile de comerț se desfășoară de către unități private, care s-au dezvoltat după anii '90, cu preponderență în vechile spații comerciale existente, dar și în noi spații amenajate de dimensiuni mici și medii.

Turism:

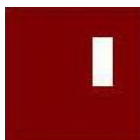
Activitatea de turism și agroturism se constituie într-un sector distinct, datorită condițiilor naturale oferite de zona geografică de amplasare a comunei și de baza materială existentă. Comuna Sălașu de Sus dispune de un potențial turistic bogat, valorificat parțial în prezent.

Potențialul turistic al zonei este dat nu numai de poziția sa generală, ci și de istoric și arhitectură, de poziția monumentelor sale clasate sau de edificii propuse spre clasare.

În ciuda amplasării geografice favorabile și a unui patrimoniu cultural și natural de excepție, nu se poate considera în acest moment o destinație turistică, având deficiențe pe componentele: atracții și resurse turistice, facilități și servicii locale, imagine și promovare.

Dezvoltarea turismului este o alternativă de viitor pentru punerea în valoare a patrimoniului natural și arhitectural aparținând comunității. De asemenea, impunerea unor standarde superioare de calitate pentru serviciile turistice, prin asistarea și stimularea ofertanților de servicii, prin perfecționarea pregătirii agenților economici locali implicați în turism, în tehnici de promovare a ofertei, cât și pregătire de personal calificat.

Administrația publică locală, împreună cu actorii cheie implicați în industria turistică locală, este necesar să conlucreze pentru a alege prioritățile de întărire a economiei locale, pentru a poziționa turismul astfel încât să genereze valoare adăugată, necesară unei dezvoltări

economice, sociale și culturale, turismul fiind un segment dinamic, sănătos, slab poluant, generator de beneficii economice și sociale.

Servicii:

În cadrul serviciilor, putem aminti cabinetele medicale (medicină de familie și stomatologie), farmacia, televiziune prin cablu, amplasate în Sălașu de Sus, centrul de comună, dar și alimentație publică, transport, care funcționează și în alte localități componente ale comunei.

2.5 POPULAȚIA. ELEMENTE DEMOGRAFICE ȘI SOCIALE

În conformitate cu datele existente în cadrul Institutului Național de Statistică, populația totală stabilă a comunei Sălașu de Sus, înregistrată în data de 01.01.2017 este de 2282 de locuitori.

Structura populației comunei pe sexe este următoarea:

TOTAL din care	masculin	%	feminin	%
2282	1092	47,85	1190	52,15

În anul 1998 a fost întocmită datele statistice în P.U.G. precedent, iar în anii 2002 și respectiv 2011, au fost realizate recensământuri ale populației.

În conformitate cu aceste date, dinamica și ritmul de creștere al populației comunei pe ultimii 19 ani sunt:

ANII	1998	2002	2011	2017
Populația comunei	2881	3187	2359	2282
Ritm anual de modificare %		+0,75	-2,88	-0,54

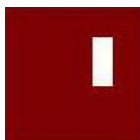
Situația populației stabile din comună, structurată pe cele 11 localități componente evidențiată de cele două recensământuri este următoarea:

Nr. crt.	localități componente	Anul 2002		Anul 2011	
		nr. populație	%	nr. populație	%
1.	Sălașu de Sus	689	21,62	510	21,62
2.	Coroiești	285	8,94	175	7,41
3.	Mălăiești	169	5,30	145	6,14
4.	Nucșoara	420	13,18	284	12,03
5.	Ohaba de sub Piatră	274	8,60	182	7,71
6.	Paroș	416	13,03	297	12,60
7.	Peștera	70	2,20	56	2,37
8.	Râu Alb	222	6,97	183	7,75
9.	Râu Mic	170	5,33	189	8,01
10.	Sălașu de Jos	316	9,91	223	9,45
11.	Zăvoi	156	4,90	115	4,87
TOTAL		3187	100,00	2359	100,00

În conformitate cu datele prelevate față de anul 2002, în anul 2011 populația comunei a scăzut de la 3187 la 2359 de locuitori. Procentual, populația localităților Mălăiești, Peștera, Râu Alb și Râu Mic a crescut, populația localităților Coroiești, Nucșoara, Ohaba de Sub Piatră, Paroș, Sălașu de Jos și Zăvoi a scăzut, în timp ce în Sălașu de Sus populația procentual a rămas constantă.

Structura pe sexe a populației comunei, defalcată pe cele 11 localități componente evidențiată de ultimul recensământ din anul 2011, este următoarea:

Nr. crt.	localități componente	total	masculin	%	feminin	%
1.	Sălașu de Sus	510	239	46,86	271	53,14
2.	Coroiești	175	83	47,42	92	52,58

BIROU INDIVIDUAL DE ARHITECTURĂ ALEXANDRU RUGESCU

C.I.F. RO21596063

Str. Mihai Eminescu, Bl. 48B, Ap. 5 - 330031 Deva, România
Tel.: +4 0744 199 417; +4 0740 849 323 E-mail: alrugescu@yahoo.com

3.	Mălăiești	145	75	51,72	70	48,12
4.	Nucșoara	284	146	51,40	138	48,60
5.	Ohaba de sub Piatră	182	82	45,05	100	54,95
6.	Paroș	297	146	49,15	151	50,85
7.	Peștera	56	33	58,92	23	41,18
8.	Râu Alb	183	90	49,18	93	50,82
9.	Râu Mic	189	89	47,08	100	52,92
10.	Sălașu de Jos	223	104	46,63	119	53,37
11.	Zăvoi	115	55	47,82	60	52,12
TOTAL		2359	1142	48,41	1217	51,59

Structura populației comunei, defalcată pe vârstă la nivelul datei de 01.01.2017, înregistrată la Direcția Județeană de Statistică este următoarea:

Grupa de vârstă	total	masculin	%	feminin	%
0 – 4	60	25	41,66	35	58,34
5 – 9	67	25	37,31	42	62,69
10 – 14	97	48	49,48	49	50,52
15 – 19	101	45	44,55	56	55,45
20 – 24	105	50	47,61	55	52,39
25 – 29	131	68	51,90	63	48,10
30 – 34	126	70	55,55	56	44,45
35 – 39	160	82	51,25	78	48,75
40 – 44	167	108	64,67	59	35,33
45 – 49	204	109	53,43	95	46,57
50 – 54	130	69	53,07	61	46,93
55 – 59	162	78	48,14	84	51,86
60 – 64	158	74	46,83	84	53,17
65 – 69	203	91	44,82	112	55,18
70 – 74	129	56	43,41	73	56,59
75 – 79	135	43	31,85	92	68,15
80 – 84	86	31	36,04	55	63,96
Total	2221	1072	48,26	1149	51,74

Structura populației comunei defalcată pe grupele de vârstă 0 – 54 ani și respectiv peste 55 de ani este următoarea:

Grupa de vârstă	masculin	%	feminin	%	total
0 – 54 ani	699	31,47	649	29,22	1348
55 – 84 ani	373	16,79	500	22,51	873
Total	1072		1149		2221

Structura populației comunei defalcată pe grupele de vârstă 0 – 14 ani, 15 – 55 ani și respectiv peste 55 ani este următoarea:

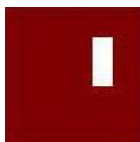
Grupa de vârstă	0 – 14	%	15 – 55	%	peste 55	%
	224	9,81	1124	49,26	934	40,93

Este de remarcat că spre deosebire de situația comunei la nivelul anului 1998, când grupa de vârstă 15 – 55 ani reprezenta 44,10%, în prezent, populația cuprinsă în grupa respectivă are o pondere de 50,61%, ceea ce reprezintă o întinerire a populației considerată activă.

În același timp față de anul 1998 grupa de vârstă 0 – 14 ani a crescut de la 9,70% la 10,08%, iar grupa de vârstă de peste 55 ani a scăzut de la 45,90% la 39,30%.

Aceste date sunt preluate da la Oficiul Județean de Statistică pentru situația din prezent, respectiv din ultimul Plan Urbanistic General, realizat în anul 1998.

Numărul mediu al salariaților se determină ca medie aritmetică simplă din suma efectivelor de salariați din perioada de referință împărțit la numărul total al zilelor calendaristice.

Conform datelor preluate de la Oficiul Județean de Statistică, situația numărului mediu de salariați la nivelul comunei, pe perioada 2010 – 2016 este:

Anul	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	98	111	122	95	68	78	102

Se poate observa fenomenul de scădere a numărului mediu de salariați la nivelul anului 2013, după care există o tendință de creștere constantă în perioada următoare.

În ceea ce privește nivelul șomajului, acesta este sub media înregistrată la nivelul județului. De altfel tendința la nivelul comunei, ca de altfel și la nivelul județului este de o descreștere a numărului de șomeri înregistrați.

Situația șomerilor înregistrați la nivelul comunei pe perioada 01.01.2017 – 30.09.2017 este:

Ianuarie	februarie	martie	aprilie	mai	iunie	iulie	august	septembrie
85	83	83	81	85	83	83	53	53

Defalcăt pe sexe, situația șomerilor la nivelul comunei pe aceeași perioadă este:

	Ianuarie	februarie	martie	aprilie	mai	iunie	iulie	august	septembrie
Masculin	51	42	42	37	41	39	39	29	30
Feminin	34	41	41	44	44	44	44	24	23

În conformitate cu cercetarea statistică privind migrarea internă, se poate constata următorul fenomen: cu excepția anului 2016, numărul plecărilor de pe raza comunei a fost constant mai mare decât numărul persoanelor care și-au stabilit reședința în aceeași zonă.

Situația numărului de persoane care au plecat și a celor care s-au stabilit pe raza comunei în perioada 2010 – 2016 este:

Anul	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Plecări	35	35	31	27	35	29	37
Stabiliri	22	15	15	20	20	21	138

Analiza efectuată asupra resurselor forței de muncă de pe teritoriul comunei, fără a se propune o abordare exhaustivă, relevă câteva aspecte care caracterizează starea actuală a acestei categorii demografice. Un prim aspect este faptul că resursele de muncă se află într-un ușor proces de îmbătrânire. Un alt aspect care se pune în evidență este acela că presiunea populației inactive asupra celei potențial active se află la un nivel acceptabil, dacă avem în vedere că ea este exercitată în mai mare măsură de populația tânără, viitoarea forță de muncă.

Principalele direcții în vederea creșterii ratei de ocupare a locurilor de muncă și reducerii șomajului pot fi următoarele:

- programe de informare și consiliere profesională;
- crearea de locuri de muncă prin facilități acordate angajatorilor, acordarea de credite în condiții avantajoase, suport financiar și informatic pentru începerea unei activități pe cont propriu.

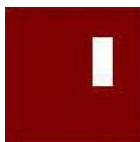
Principalul obiectiv în acest domeniu îl constituie îmbunătățirea accesului la piața forței de muncă și creșterea adaptabilității forței de muncă la cerințele impuse de piața muncii.

2.6 CIRCULAȚIA

Comuna Sălașu de Sus este situată în partea de sud a depresiunii Hațeg, la 54 km sud-est față de municipiul Deva, reședința de județ.

Limita administrativă teritorială a comunei Sălașu de Sus este cuprinsă pe DN 66 între km 170+17 și 173+164.

Comuna este deservită de calea ferată Simeria - Petroșani - Craiova, cu haltă CF în localitatea Ohaba de sub Piatră și este străbătută de drumul național și european DN 66 (E 79) Filiași - Tg. Jiu - Petroșani - Hațeg - Simeria.

Satul Ohaba de sub Piatră este amplasat riveran DN 66: Petroșani - Hațeg - Simeria pe sectorul cuprins între km 170+980 și 171+500.

Intersecții: DN 66 - DJ 667A km 171+245 stânga – intersecție existentă modernizată.

Drumul de interes județean este: DJ 667A drum care face legătura cu localitățile Sălașu de Jos, Sălașu de Sus, Mălăiești, Nucșoara.

Drumurile comunale:

DC 73: DN 66 Băiești - Râu Alb - Râu Mic - Coroiști

DC 73B: Coroiști - Paroș

DC 73C: Râu Mic - Paroș

DC 75: Sălașu de Sus - Zăvoi - Râu Alb

DC 75A: Zăvoi - Ohaba de sub Piatră

DC 76: Sălașu de Sus - Paroș – Peștera

DC 76A Zăvoi – Paroș

DC 77 Sălașu de Sus - Băraști

DC 79A Nucșoara - Sibişel

DC 79B Sălașu de Sus - Sibişel

Drumul național a fost reabilitat, lucrările au fost terminate recent, platforma drumului național este la nivel sau în mic debleu pe partea stângă și în rambleu pe partea dreaptă. Pe sectorul localităților, platforma drumului național este la nivel. Structura rutieră este de tip bituminos. În zona amplasamentului pe teritoriul comunei, drumul național are o platformă de 10m (în aliniament), din care 7,00m două benzi de circulație parte carosabilă, 2x1,50m acostamente, din care 2x0,75 benzi de încadrare ranforsate cu aceeași structură rutieră ca și a părții carosabile.

În profil transversal, drumul național este executat în două ape, sub formă de acoperiș, panta transversală în aliniament este de 2,5%. Apele pluviale colectate de șanturi sau rigole din beton sunt descărcate în final în râul Strei, râu paralel la o distanță apreciabilă de drumul național pe partea dreaptă.

În profil transversal, drumul județean în zona intersecției cu drumul național are o platformă de 8,00m (în aliniament), din care 6,00m parte carosabilă, 2x1,00m acostamente, din care 2x0,25m benzi de încadrare, ranforsate cu aceeași structură rutieră ca și a părții carosabile.

Tot în profil transversal, drumul comunal în zona intersecției cu drumul național are o platformă de 7,00m (în aliniament), din care 5,50m care reprezintă parte carosabilă, și 2x1,00m acostamente. În zona intravilanului existent, distanța între limitele de proprietăți sau construcții situate de o parte și de alta a drumului național este variabilă: 9,00m - 15,00m față de axul drumului.

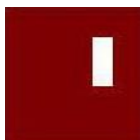
2.7 INTRAVILAN EXISTENT. ZONE FUNCȚIONALE. BILANȚ TERITORIAL

Limita intravilanului existent pentru cele 11 localități a fost stabilită și materializată grafic în documentația urbanistică Planul Urbanistic General al comunei Sălașu de Sus, proiect nr. 7551, elaborat de S.C. IPH Deva S.A. în anul 1998.

Zonele funcționale care se regăsesc în cadrul P.U.G. al comunei Sălașu de Sus sunt: zone cu funcțiuni complexe de interes public, zone de locuințe și funcțiuni complementare, zone de unități industriale și agricole, zone de parcuri, zone gospodării comunale, zone rețele edilitare căi de comunicații rutiere și feroviare, zone cu destinație specială.

BILANȚ TERITORIAL AL SUPRAFEȚELOR CUPRINSE ÎN LIMITA TERITORIULUI ADMINISTRATIV

TERITORIUL ADMINISTRATIV AL UNITĂȚII DE BAZĂ	CATEGORII DE FOLOSINȚĂ (ha)								TOTAL
	AGRICOL			NEAGRICOL					
	ARABIL	PĂȘUNI ȘI FÂNEȚE	LIVEZI ȘI VII	PĂDURI	APE	DRUM	CURȚI C-ȚII	NE- PROD	
EXTRAVILAN	2.724,26	6.834,00	19,00	7.998,00	76,70	20,50	0,00	4.107,00	21.779,46
INTRAVILAN	241,74	0,00	0,00	0,00	5,90	9,90	170,00	0,00	427,54
TOTAL	2.996,00	6.834,00	19,00	7.998,00	82,60	30,40	170,00	4.107,00	22.207,00
% DIN TOTAL	13.36	30.77	0.08	36.02	0.37	0.14	0.76	18.50	100

În conformitate cu prelucrarea digitală, corelată cu planurile topografice actualizate, intravilanul existent reprezintă o suprafață totală de 427,54ha, din care:

LOCALITATEA	SUPRAFAȚA (ha)	%
-Sălașu de Sus	80,94ha	18,94
-Coroiești	25,85ha	6,05
-Mălăiești	29,24ha	6,84
-Nucșoara	96,72ha	22,63
-Ohaba de sub Piatră	31,23ha	7,31
-Paroș	40,61ha	9,50
-Peștera	9,69ha	2,27
-Râu Alb	41,51ha	9,71
-Râu Mic	20,36ha	4,73
-Sălașu de Jos	26,79ha	6,27
-Zăvoi	24,60ha	5,75
TOTAL	427,54ha	100,00

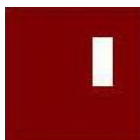
Bilanțul pe zonele funcționale din intravilan, aferent fiecărei localități este:

SĂLAȘU DE SUS		Existent (ha)	%
L	– locuințe și funcțiuni complementare	61,06	75,44
ID	– unități industriale și depozite	5,09	4,32
A	– unități agro-zootehnice	4,42	5,46
IS	– instituții și servicii de interes public	5,03	6,21
SP	– spații verzi, sport, agrement	0,15	0,19
GC	– gospodărie comunală, cimitire	0,47	0,58
TE	– lucrări tehnico-edilitare	0,70	0,86
	– căi de comunicații și transport rutier	2,70	3,34
	– ape	1,32	1,63
TOTAL		80,94	100,00

COROIEȘTI		Existent (ha)	%
L	– locuințe și funcțiuni complementare	23,53	91,03
A	– unități agro-zootehnice	0,00	0,00
IS	– instituții și servicii de interes public	0,43	1,66
SP	– spații verzi, sport, agrement	0,00	0,00
GC	– gospodărie comunală, cimitire	0,28	1,08
TE	– lucrări tehnico-edilitare	0,18	0,70
	– căi de comunicații și transport rutier	1,23	4,75
	– ape	0,20	0,78
TOTAL		25,85	100,00

MĂLĂIEȘTI		Existent (ha)	%
L	– locuințe și funcțiuni complementare	25,03	85,59
ID	– unități industriale și depozite	0,56	1,91
IS	– instituții și servicii de interes public	0,59	2,07
GC	– gospodărie comunală, cimitire	0,67	2,29
TE	– lucrări tehnico-edilitare	0,83	2,83
	– căi de comunicații și transport rutier	1,12	3,82
	– ape	0,44	1,49
TOTAL		29,24	100,00

NUCȘOARA		Existent (ha)	%
L	– locuințe și funcțiuni complementare	78,17	80,83
ID	– unități industriale și depozite	3,89	4,02

BIROU INDIVIDUAL DE ARHITECTURĂ ALEXANDRU RUGESCU

C.I.F. RO21596063

Str. Mihai Eminescu, Bl. 48B, Ap. 5 - 330031 Deva, România
Tel.: +4 0744 199 417; +4 0740 849 323 E-mail: alrugescu@yahoo.com

A	– unități agro-zootehnice	1,08	1,11
IS	– instituții și servicii de interes public	4,08	4,22
SP	– spații verzi, sport, agrement	6,71	6,94
	– căi de comunicații și transport rutier	2,64	2,73
	– ape	0,15	0,15
TOTAL		96,72	100,00

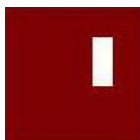
	OHABA DE SUB PIATRĂ	Existent (ha)	%
L	– locuințe și funcțiuni complementare	23,21	74,32
ID	– unități industriale și depozite	1,84	5,89
A	– unități agro-zootehnice	1,15	3,68
IS	– instituții și servicii de interes public	0,36	1,16
SP	– spații verzi, sport, agrement	0,82	2,63
GC	– gospodărie comunală, cimitire	0,63	2,01
TE	– lucrări tehnico-edilitare	0,83	2,83
	– căi de comunicații și transport rutier	1,94	6,21
	– căi de comunicații și transport feroviar	0,51	1,63
	– ape	0,27	0,86
TOTAL		31,23	100,00

	PAROȘ	Existent (ha)	%
L	– locuințe și funcțiuni complementare	36,87	90,79
IS	– instituții și servicii de interes public	0,47	1,16
SP	– spații verzi, sport, agrement	1,07	2,63
GC	– gospodărie comunală, cimitire	0,10	0,25
	– căi de comunicații și transport rutier	1,67	4,11
	– ape	0,43	1,06
TOTAL		40,61	100,00

	PEȘTERA	Existent (ha)	%
L	– locuințe și funcțiuni complementare	7,75	80,14
IS	– instituții și servicii de interes public	0,68	6,83
SP	– spații verzi, sport, agrement	0,66	6,83
GC	– gospodărie comunală, cimitire	0,18	1,86
	– căi de comunicații și transport rutier	0,36	3,72
	– ape	0,06	0,62
TOTAL		9,69	100,00

	RÂU ALB	Existent (ha)	%
L	– locuințe și funcțiuni complementare	31,02	74,73
A	– unități agro-zootehnice	6,92	16,67
IS	– instituții și servicii de interes public	0,59	1,42
SP	– spații verzi, sport, agrement	0,97	2,34
GC	– gospodărie comunală și cimitire	0,40	0,96
	– căi de comunicații și transport rutier	1,24	2,99
	– ape	0,37	0,89
TOTAL		41,51	100,00

	RÂU MIC	Existent (ha)	%
L	– locuințe și funcțiuni complementare	18,33	90,03
ID	– unități industriale și depozite	0,42	2,06
IS	– instituții și servicii de interes public	0,17	0,83
GC	– gospodărie comunală, cimitire	0,19	0,94
	– căi de comunicații și transport rutier	0,98	4,81
	– ape	0,27	1,33
TOTAL		20,36	100,00

SĂLAȘU DE JOS		Existent (ha)	%
L	– locuințe și funcțiuni complementare	23,07	86,11
A	– unități agro-zootehnice	1,06	3,96
IS	– instituții și servicii de interes public	0,23	0,86
SP	– spații verzi, sport, agrement	0,10	0,37
GC	– gospodărie comunală, cimitire	0,68	2,53
TE	– lucrări tehnico-edilitare	0,24	0,90
	– căi de comunicații și transport rutier	0,99	3,70
	– ape	0,42	1,57
TOTAL		26,79	100,00

ZĂVOI		Existent (ha)	%
L	– locuințe și funcțiuni complementare	22,64	92,03
IS	– instituții și servicii de interes public	0,20	0,81
SP	– spații verzi, sport, agrement	0,42	1,71
GC	– gospodărie comunală, cimitire	0,44	1,79
	– căi de comunicații și transport rutier	0,84	3,42
	– ape	0,06	0,24
TOTAL		24,60	100,00

2.8 ZONE CU RISCURI NATURALE

Riscuri naturale pot fi: risc seismic, risc de inundabilitate, hazard, risc de instabilitate și risc geotehnic. Pe teritoriul comunei Sălașu de Sus, nu se pot considera riscul seismic, de instabilitate sau riscul geotehnic.

În ceea ce privește riscul de inundabilitate, acesta poate fi considerat doar pe teritoriul localității Ohaba de sub Piatră, localitate amplasată în vecinătatea râului Strei. Conform studiilor de inundabilitate ale râului Strei, zona ce poate fi acoperită de ape în cazul inundațiilor, este doar cea amplasată la nord de calea ferată Simeria - Petroșani - Craiova, rambleul acesteia având și rol de dig între localitățile Ciopeia și Băiești, practic pe toată lungimea segmentului de cale ferată aferentă teritoriului comunei.

În concluzie, singurele zone de intravilan posibil de a fi afectate de o eventuală inundație a râului Strei, sunt zona propusă pentru spații verzi și agrement, precum și zona de unități industriale (U.T.R. 5e), amplasamentul unei balastiere existente.

2.9 ECHIPARE EDILITARĂ

• Gospodărirea apelor

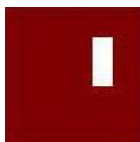
Gospodărirea apelor are ca obiect interinfluența dintre om și apele din natură. Ea se ocupă cu studiul ansamblului de lucrări, măsuri și activități necesare pentru:

- satisfacerea necesităților de apă ale activităților umane;
- prevenirea, combaterea și eliminarea efectelor acțiunilor dăunătoare ale apelor, inclusiv măsurile de alarmare, de intervenție și de refacere după producerea acestor efecte;
- conservarea resurselor de apă pentru generațiile viitoare;
- eliminarea influențelor defavorabile ale activităților umane asupra apelor;
- menținerea funcțiunilor naturale ale apei.

În prezent totalitatea localităților aparținând comunei Sălașu de Sus beneficiază de rețele de alimentare cu apă, chiar dacă nu toate gospodăriile sunt racordate la acestea.

Cursurile de apă care traversează teritoriul studiat în P.U.G., în general, nu sunt amenajate. Pe unele tronsoane există apărări locale de maluri, cu ziduri de sprijin din beton, pentru protejarea unor căi de comunicații.

În toate cazurile, cursurile de apă sunt receptori naturali pentru apele meteorice colectate de pe suprafața teritoriilor intravilane pe care le traversează.

- **Alimentare cu apă**

Alimentarea cu apă în sistem centralizat a localităților comunei Sălașu de Sus este asigurată exclusiv din surse de suprafață. Pe teritoriul comunei există cinci captări amenajate pe cursurile de apă din zonă.

În amonte de localitatea Mălăiești, este amenajată o captare cu prag de fund pe pârâul Sălaș. Priza de apă este amplasată pe partea dreaptă a pârâului. Apa captată este condusă gravitațional la o gospodărie de apă, care cuprinde stația de tratare și rezervorul de înmagazinare, având $V=100\text{mc}$, destinat localității Mălăiești. De la stația de tratare pornesc două conducte de apă potabilă, una care alimentează gravitațional rezervorul Mălăiești și una care alimentează gravitațional rezervoarele localităților Sălașu de Sus (având $V=150\text{ mc}$), Sălașu de Jos (având $V=100\text{mc}$) și Ohaba de sub Piatră ($V=100\text{mc}$).

În amonte de localitatea Peștera, este amenajată o captare cu prag de fund pe pârâul Paroș. Priza de apă este amplasată pe partea dreaptă a pârâului. Apa captată este condusă gravitațional la o gospodărie de apă, care cuprinde stația de tratare și rezervorul de înmagazinare având $V=150\text{ mc}$, din care sunt alimentate gravitațional rețelele de distribuție a apei din satele Peștera, Nucșoara, Paroș și Zăvoi.

Localitățile Coroiești, Râu Alb și Râu Mic au amenajate fiecare, propriile captări din cursul de apă Râu Alb, precum și sisteme de înmagazinare și distribuție a apei care au fost realizate de către localnici.

Pentru toate cele trei sate, au fost elaborate proiecte de refacere a actualelor sisteme de alimentare cu apă, iar lucrările propuse în respectivele proiecte, sunt în curs de finalizare.

Lucrările propuse sunt similare pentru fiecare localitate și constau în: captări de suprafață din Râu Alb, bazine de decantare, bazine de apă limpezită, din care aspiră pompele, stații de pompe care trimit apa în rezervoarele de înmagazinare având $V= 50\text{ mc}$, stații de clorinare cu hipoclorit și rețele de distribuție gravitațională din țevi PE.

Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile reprezintă lungimea conductelor instalate de la aducțiune sau stația de pompare, până la punctele de branșare a consumatorilor.

Conform datelor furnizate de către Oficiul Județean de Statistică, la ultima actualizare din 09.2017, lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile pe raza comunei este de 12,10 km.

- **Canalizare**

Toate localitățile aparținând comunei au realizate sisteme de canalizare menajeră, chiar dacă nu toate gospodăriile sunt racordate la acestea.

În comună există un sistem centralizat de canalizare menajeră, realizat pe trei ramuri distincte, toate fiind dirijate și colectate în stația de epurare mecano-biologică unică, existentă în localitatea Ohaba de Sub Piatră, de unde apele epurate sunt deversate în mod controlat în râul Strei, care este emisar.

Cele trei ramuri ale canalizării menajere sunt:

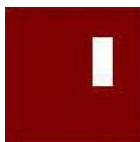
- Nucșoara, Mălăiești, Sălașu de Sus, Sălașu de Jos și Ohaba de sub Piatră;
- Peștera, Paroș și Zăvoi și Ohaba de sub Piatră;
- Coroiești, Râu Mic și Râu Alb și Ohaba de sub Piatră.

Datorită reliefului și a diferențelor de nivel, de la Râu Alb spre Zăvoi, de la Zăvoi spre Ohaba de Sub Piatră și de la Nucșoara spre Mălăiești, canalizările menajere au prevăzute stații de pompare, pentru a asigura transportul apelor menajere uzate pe traseele spre stația de epurare.

Rețelele de canalizare cu curgere gravitațională sunt realizate din tuburi PVC-KG, iar conductele de refulare ale stațiilor de pompare, sunt din PEHD.

Lungimea totală simplă a conductelor de canalizare reprezintă lungimea tuburilor prin care se colectează și se evacuează apele reziduale menajere, începând de la căminele de racordare a clădirilor cu instalații de canalizare, până la punctul de deversare.

Conform datelor furnizate de către Oficiul Județean de Statistică, la ultima actualizare din 09.2017, lungimea totală simplă a conductelor de canalizare de pe raza comunei este de 13,50 km.

- **Alimentare cu energie electrică**

Toate localitățile aparținând comunei Sălașu de Sus sunt racordate la sistemul național de distribuție și alimentare cu energie electrică. Teritoriul comunei este traversat de linii aeriene de transport a energiei electrice de medie și înaltă tensiune.

Liniiile electrice aeriene existente pe teritoriul comunei sunt:

- LEA 220 kV Hășdat – Baru Mare;
- LEA 110 kV linie dublă Baru Mare – Hațeg, Hășdat – Pui CFR;
- LEA 110 kV linie dublă Baru Mare – Oțelu Roșu, Baru Mare – Retezat CHE Clopotiva;
- LEA 20 kV Baru Mare – Hațeg;

Din LEA 20 kV Baru Mare – Hațeg se desprind două linii locale de 20 kV, care alimentează localitățile aparținând comunei, acestea fiind:

- derivație Ohaba de sub Piatră – Sălașu de Sus;
- derivație Ohaba de sub Piatră – Rău Alb;

Alimentarea cu energie electrică a localităților comunei Sălașu de Sus se realizează din rețeaua de medie tensiune existentă (LEA 20kV). Din această rețea sunt alimentate radial mai multe posturi de transformare amplasate la sol sau de tip aerian, acestea fiind instalate pe stâlpi din beton. Gama de puteri a posturilor de transformare se găsește în plaja 40 - 160 kV.

Consumatorii sunt în majoritate de tip casnic sau neindustrial, alimentarea localităților fiind realizată din rețelele de medie tensiune, iar consumatorii fiind racordați la rețelele de joasă tensiune, racordate la posturile de transformare de tip aerian sau în cabină zidită, amplasate în fiecare localitate.

Posturile de transformare care alimentează consumatorii sunt repartizate astfel:

- Sălașu de Sus	- 1 în cabină și 2 aerian	3 bucăți
- Coroiști	- 2 în cabină și 1 aerian	3 bucăți
- Mălăiești	- 1 aerian	1 bucată
- Nucșoara	- 3 aerian	3 bucăți
- Ohaba de sub Piatră	- 2 aerian	2 bucăți
- Paroș	- 1 aerian	1 bucată
- Peștera	- 1 post aerian	1 bucată
- Rău Alb	- 2 aerian	2 bucăți
- Rău Mic	- 1 aerian	1 bucată
- Sălașu de Jos	- 1 aerian	1 bucată
- Zăvoi	- 1 aerian	1 bucată
TOTAL		20 bucăți

Rețeaua locală de distribuție de joasă tensiune (0,4 kV) este tot de tip aerian. Ea este pozată pe stâlpi din beton armat precomprimat și urmărește trasa stradală a localității. Din punct de vedere constructiv, rețeaua de joasă tensiune este realizată parțial cu conductoare neizolate și parțial cu conductoare izolate, torsadate, tip funie.

Branșamentele individuale pentru consumatorii casnici și neindustriali sunt realizate aerian, din LEA 0,4kV. Blocurile de locuințe sunt alimentate cu cabluri electrice subterane de joasă tensiune.

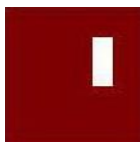
Sunt utilizate conductoare de aluminiu cu secțiuni de 35+95 mmp.

Iluminatul public este prezent pe pe arterele principale din localități și este insuficient. Sunt utilizate lămpi cu vapori de mercur sau sodiu. Pentru susținerea instalațiilor de iluminat public sunt folosiți stâlpii rețelei de joasă tensiune. Iluminatul public este amplasat corespunzător dar este incomplet, iar în unele zone chiar abandonat.

- **Telefonie**

Serviciile de telefonie fixă sunt prezente în cadrul comunei, unde există aproximativ 180 de abonați. De asemenea, există antene ale operatorilor de telefonie mobilă, și este în curs introducerea televiziunii prin cablu.

Traseul rețelei principale de telefonie fixă se găsește amplasat adiacent drumului național DN 66 (E 79) și apoi drumului județean DJ 667A, traversând localitățile Ohaba de sub Piatră, Sălașu de Jos și până în Sălașu de Sus, centrul de comună.

- **Alimentare cu gaze naturale**

În prezent nu există alimentare cu gaze naturale la nivelul comunei.

Teritoriul comunei este tranzitat de o conductă de înaltă presiune având Dn 500mm, amplasată conform planșei între Ohaba de sub Piatră și Sălașu de Jos. Conducta este una de înaltă presiune (6-30bar) cu Dn 500 și care face parte din magistrala Hațeg – Hurezani (Gorj).

De asemenea adiacent acesteia, este în execuție o nouă conductă cu Dn 800 și având codul B.R.U.A. – coridorul Bulgaria, România, Ungaria, Austria.

- **Gospodărie comunală**

Nivelul de conectare la sistemul de colectare organizată este de aproximativ 90% în mediul rural.

Comuna Sălașu de Sus are în prezent contract cu firmă de salubritate specializată, care colectează și transportă resturile menajere la o stație de transfer, existentă pe raza orașului Hațeg, de unde acestea sunt transportate la centrul integrat de management al deșeurilor (CMID) amplasat la Bârcea Mare.

Fiecare dintre cele 11 localități componente ale comunei este inclusă în contract, respectiv în traseul utilajelor specializate pentru colectarea resturilor și deșeurilor. Gospodăriile dețin pubele ecologice, în care se colectează resturile acestea fiind preluate periodic de către firma de salubritate.

Și în zona Hațeg, unde este arondată comuna Sălașu de Sus, s-a implementat sistemul de colectare selectivă în cadrul unor proiecte ISPA/Phare în curs de derulare și al altor inițiative. Potrivit informațiilor cu privire la colectarea selectivă existentă, sistemul prezintă un succes relativ minor, cantitatea de deșeuri reciclabile recuperate fiind redusă comparativ cu numărul de locuitori care beneficiază de acest sistem.

2.10 PROBLEME DE MEDIU

- **Situația existentă**

Degradarea mediului în comuna Sălașu de Sus este generată de activități minore, specifice zonelor rurale, iar principalele surse generatoare provin din următoarele sectoare:

- șantiere pentru construcții de locuințe;
- activitatea desfășurată de către agenții economici din agricultură;
- activități legate de asigurarea condițiilor de locuire (încălzire, canalizare și colectarea deșeurilor).

Calitatea aerului:

Datorită lipsei activităților industriale, nu există surse majore de poluare a aerului.

Calitatea apelor:

Toate apele de suprafață sunt cursuri de apă situate în zona alpină sau subalpină. Datorită lipsei rețelelor de canalizare, există cursuri de apă expuse deversărilor de ape fecaloid menajere, în principal în zonele alpine, datorită funcționării unor cabane turistice.

Calitatea solului:

Suprafețele de teren ocupate de terenuri agricole sunt expuse poluării cu îngrășăminte chimice datorită utilizării neraționale a acestora, în consecință poluarea cu îngrășăminte chimice afectează și apele freatice.

- **Disfuncționalități**

Nebransarea tuturor locuințelor la rețelele de canalizare.

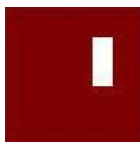
Probleme adiacente locuirii privind sistemele de încălzire și colectarea deșeurilor.

Existența unui număr mare de mașini și utilaje agricole învechite, mărește riscul poluării solului cu produse petroliere.

2.11 DISFUNCȚIONALITĂȚI LA NIVELUL TERITORIULUI ȘI LOCALITĂȚII

- **Circulație**

- străzi subdimensionate;
- străzi nemodernizate;

- trama stradală neierarhizată;
- interval mic de succedere a intersecțiilor.
- **Spații plantate, agrement și sport**
 - dotările de agrement și sport sunt insuficiente și dispersate în teritoriu;
 - potențialul peisager și de agrement a cursurilor de apă nu este valorificat;
 - lipsa plantațiilor de protecție între zonele cu activități de producție și restul localităților.
- **Probleme de mediu**
 - poluare fonică și noxe generată de diferitele tipuri de trafic (de tranzit sau de destinație);
 - poluarea apelor de suprafață prin deversări necontrolate;
 - poluarea vizuală prin degradarea fondului construit.
- **Probleme majore**
 - economia locală nu are performanță suficientă, în consecință forța de muncă se orientează spre zonele adiacente;
 - situată într-o zonă cu un deosebit potențial natural, cultural și istoric, comuna nu profită de potențialul turistic;
 - comunitate deschisă, activă, dar în scădere și cu posibilități limitate de a răspunde potențialului de dezvoltare locală.

2.12 NECESITĂȚI ȘI OPȚIUNI ALE POPULAȚIEI

În conformitate cu legislația în vigoare, Planul Urbanistic General a fost supus dezbaterii publice, menită să aducă în atenția elaboratorilor solicitările și opțiunile populației.

De asemenea, pe parcursul elaborării documentației au avut loc întâlniri de lucru, consultări și discuții cu reprezentanții primăriei, serviciul de urbanism, comisia tehnică de urbanism din cadrul Consiliului Județean precum și cu Consiliul Local al comunei Sălașu de Sus.

Rezultatele consultărilor evidențiază următoarele aspecte:

-infrastructura necorespunzătoare, în special datorită străzilor înguste și nemodernizate, lipsa parțială a trotuarelor;

-necesitatea modernizării și eficientizării transportului în comun;

-rețelele de telefonie nu au acoperire pe toată suprafața comunei.

Propuneri:

-realizarea unei rețele de alimentare cu gaz a localităților componente;

-extinderea rețelelor de alimentare cu apă și canalizare;

-realizarea unei rețele turistice dezvoltate în obiective istorice, culturale și naturale;

3. PROPUNERI DE ORGANIZARE URBANISTICĂ

3.1 STUDII DE FUNDAMENTARE

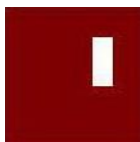
Studiile de fundamentare aferente P.U.G. și studii elaborate anterior:

-Studiu geotehnic – studiu de fundamentare – a pus în evidență condițiile hidrogeologice, zonele cu alunecări active, identificarea acestora au impus instituirea restricțiilor necesare, unde se impun;

-Studiu istoric – studiu de fundamentare – prezintă în detaliu dezvoltarea comunei, de la primul document istoric care îi certifică existența, marcând atestarea localităților componente și momentele importante din istoria colectivității;

-Strategia de dezvoltare a comunei – a identificat problemele la nivelul comunității, a stabilit planul pentru dezvoltare durabilă, a prezentat concluziile analizei S.W.O.T. și a pus în evidență domeniile prioritare care necesită finanțare în perioada următoare, stabilind obiective strategice;

-Studiu privind dezvoltarea căilor de comunicație – a analizat situația căilor de comunicație, atât în intravilanul localităților cât și în raport cu zonele adiacente respectiv localitățile componente, identificând problemele existente și oferind soluții pentru optimizarea circulației;

- Studiu privind gospodărirea apelor;
- Studiu topografic.

3.2 EVOLUȚIE POSIBILĂ. PRIORITĂȚI

Comuna Sălașu de Sus are foarte multe atuuri pentru a se dezvolta rapid în viitor:

- poziția geografică, în depresiunea Hațegului, străjuită de masivul Retezat;
- condițiile geografice (climatice, hidrogeologice) favorabile;
- zone cu plante rare, declarate monumente ale naturii (Poiana cu narcise și exemplare de floră din Dealul Poienii cu jneapăn pitic, etc.);
- infrastructura rețelelor edilitare relativ dezvoltată;
- potențial turistic și agroturistic ridicat;
- grad de poluare relativ redus;

Priorități:

- modernizarea străzilor și mărirea gabaritelor acestora unde spațiul permite;
- realizarea trotuarelor în zonele unde acestea nu există;
- eficientizarea transportului în comun;
- protejarea patrimoniului construit cu valoare arhitecturală și ambientală;
- valorificarea potențialului peisager a râurilor în zonele de intravilan;
- controlarea depozitării deșeurilor în și în afara teritoriului intravilan;
- stoparea deversărilor necontrolate în apele de suprafață;
- ecologizarea activităților productive.

3.3 OPTIMIZAREA RELAȚIILOR ÎN TERITORIU

În conformitate cu Legea nr. 2/1968, comuna Sălașu de Sus este format din 11 localități componente:

-Sălașu de Sus – localitate centru de comună – cu ponderea cea mai mare din populația totală;

-Coroiești, Mălăiești, Nucșoara, Ohaba de sub Piatră, Paroș, Peștera, Râu Alb, Râu Mic, Sălașu de Jos și Zăvoi – sate componente.

Singura localitate aparținând comunei, amplasată pe DN 66 Simeria-Hațeg-Petroșani-Tg. Jiu-Filiași, care este în același timp și drum european E 79, este Ohaba de sub Piatră.

Centrul de comună Sălașu de Sus se află situat pe DJ 667A, care face legătura între Ohaba de sub Piatră, Sălașu de Jos, Mălăiești și Nucșoara. Tot din Sălașu de Jos se poate accede spre Paroș pe DC 76 și prin Zăvoi spre Râu Alb pe DC 75.

Din Râu Alb se poate accede pe DC 73 spre DN 66 (amplasat la nord) și respectiv spre Râu Mic și Coroiești (amplasate spre sud).

Din localitatea Paroș se poate accede pe DC 73C spre Râu Mic, pe DC 73B spre Coroiești și respectiv spre Peștera, pe DC 76.

Localitatea Ohaba de sub Piatră este străbătută de linia de cale ferată Simeria-Petroșani-Craiova.

Drumul național DN 66 Simeria-Tg. Jiu este prevăzut în PATJ - partea a III-a - Strategia de dezvoltare pe obiective și planul de măsuri aferente – ca drum expres (parte componentă a culoarului ce leagă nord-vestul de sud-estul țării).

3.4 DEZVOLTAREA ACTIVITĂȚILOR

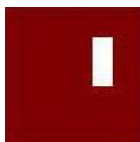
Oportunități și perspective:

3.4.1. Forța de muncă

- accesare de fonduri în cadrul Programului de dezvoltare a resurselor umane;
- creșterea numărului de agenți economici locali;
- monitorizarea permanentă a stării ocupaționale a populației.

3.4.2. Industria

- transferul de tehnologie și de know-how;

- dezvoltarea sectorului IMM în comerț, servicii, producție;
- creșterea capacității antreprenoriale;
- atragera de noi investitori prin facilități puse la dispoziție de administrația locală;
- realizarea de parteneriate între administrația publică și mediul de afaceri.

3.4.3. Agricultură și mediul

- regenerarea comunității rurale și dezvoltarea economiei rurale;
- creșterea productivității în sectorul agricol;
- accesarea de fonduri structurale pentru dezvoltarea de ferme sau reabilitarea condițiilor de mediu;

- elaborarea de proiecte de amenajare ecologică a unor spații verzi;
- amenajarea completă a râurilor și pâraurilor.

3.4.4. Învățământul

- adaptarea ofertei educaționale a școlii la cerințele învățământului modern;
- consilierea elevilor și formarea unei conduite participative;
- creșterea interesului pentru integrarea în comunitate;
- accesarea unor programe de finanțare și realizarea de parteneriate cu mediul de afaceri în vederea reabilitării școlilor, modernizării și dotării cu mobilier și aparatură.

3.4.5. Sănătatea

- realizarea de cursuri de educație sanitară, cu accent pus pe prevenție.

3.4.6. Cultura și turismul

- accesarea de fonduri pentru modernizarea infrastructurii culturale;
- promovarea turismului de tranzit, agrement și relaxare.

În concluzie, misiunea strategică constă în dezvoltarea globală și participativă în scopul creșterii calității vieții, asigurarea prosperității locuitorilor comunei, păstrând libera administrare locală a resurselor. Dezvoltarea economică durabilă, ca cerință a societății contemporane, trebuie realizată în armonie cu mediul înconjurător.

3.5 EVOLUȚIA POPULAȚIEI

În contextul societății contemporane, studiile demografice sunt necesare datorită implicațiilor evoluției populației și a fenomenelor demografice în desfășurarea vieții socio-economice a societății.

Evoluția populației este influențată de factori care se pot grupa în trei categorii principale:

- posibilitățile de creștere naturală a populației în funcție de evoluția indicilor de natalitate, de numărul populației vârstnice și evoluția probabilă a mortalității;
- posibilitățile de ocupare a resurselor de muncă în raport cu locurile de muncă existente și posibil a fi create, veniturile potențiale pe care acestea le pot oferi;
- gradul de atractivitate al localităților, ca o consecință directă a numărului și calității dotărilor publice, a condițiilor de locuit, a gradului de echipare edilitară.

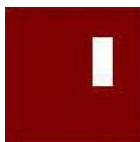
Fenomenul se explică prin evoluția indicatorilor de bază ai populației (natalitatea, mortalitatea, sporul natural), care determină modificări în structura populației pe vârste, precum și mișcarea teritorială (migrația).

S-au avut în vedere datele preluate din anul 1998 (extrase din P.U.G.-ul precedent), din anii 2002 și 2011 (când au fost realizate recensăminte ale populației) și anul 2020, acestea din urmă fiind preluate din cadrul Institutului Național de Statistică.

În conformitate cu aceste date, populația totală a comunei a avut o creștere de +0,75% din 1998 până la recensământul din 2002, după care a scăzut cu -2,88% până în anul 2011 și cu -0,54% până în prezent.

Realizând încadrarea efectivului de populație pe trei grupe de vârstă, respectiv grupa tânără de la 0 la 14 ani, grupa adultă activă de la 15 la 55 ani și grupa mai vârstnică de la 55 de ani și peste, s-a calculat proporția populației tinere și vârstnice din populația totală.

Este de remarcat faptul că, spre deosebire de situația comunei la nivelul anului 1998, când grupa de vârstă 15-55 ani reprezenta 44,10%, în prezent, populația cuprinsă în grupa respectivă are o pondere de 50,61%, ceea ce reprezintă o întinerire a populației considerată activă.

În același timp, față de anul 1998 grupa de vârstă 0-14 ani a crescut de la 9,70% la 10,08%, iar grupa de vârstă de peste 55 ani a scăzut de la 45,90% la 39,30%.

Sub aspectul consecințelor pe care le induce starea demografică, trebuie subliniat că ele sunt atât de ordin demografic cât și de ordin economic și social. Procesul de îmbătrânire poate afecta în timp orice populație și este reversibil, deoarece printr-o politică demografică bine orientată, coerentă și integrată în ansamblul strategiei de dezvoltare economică și socială, poate fi atenuat, iar starea populației poate fi îmbunătățită.

3.6 ORGANIZAREA CIRCULAȚIEI

- **Organizarea circulației rutiere și transportul în comun**

Ca urmare a necesităților de dezvoltare a localităților traversate de DN 66, față de intravilanul existent cuprins în P.U.G. al comunei Sălașu de Sus din anul 2000, se propune o extindere a intravilanului, inclusiv în zona adiacentă drumului național.

Se interzice executarea de construcții, instalații electrice, telefonice, gaze, apă, canalizare, etc. în zona de siguranță a drumului național.

Zona de siguranță a DN 66, drum național european, conform Ordonanței nr.43 din 1997, actualizată, este cuprinsă de la limita exterioară a amprizei drumului, până la:

- 1,50m de la marginea exterioară a șanțului, platforma DN la nivelul terenului;
- 2,00m de la piciorul taluzului, pentru platforma în rambleu a drumului;
- 3,00m de la marginea de sus a taluzului, pentru drumul realizat în debleu cu înălțimea până la 5,00m;
- 5,00m de la marginea de sus a taluzului pentru platforma DN în debleu cu înălțimea mai mare de 5,00m.

Zona de siguranță este destinată exclusiv semnalizării rutiere, plantației rutiere sau altor scopuri legate de întreținerea și exploatarea drumului, respectiv siguranța circulației.

Extinderea intravilanului în localitatea Ohaba de sub Piatră, situat în lungul drumului național, respectiv pe sectorul de drum aflat între indicatoarele rutiere de intrare și ieșire în și din localitate, se face cu condiția realizării de drumuri colectoare cu traseul paralel cu DN 66. Drumul colector se va amenaja cu asigurarea facilităților pentru traficul pietonal, cu piste pentru bicicliști și amenajări pentru persoanele cu handicap locomotor.

Pentru evitarea congestionării traficului, în afara localităților se interzice amplasarea oricărui construcții care generează un trafic suplimentar, la o distanță mai mică de 50,00m de la marginea îmbrăcăminții asfaltice, respectiv 30,00m pentru celelalte drumuri de interes județean.

În condițiile în care doar o parte din căile rutiere ale comunei sunt modernizate, se impune întocmirea unor studii privind modernizarea totală a drumurilor, lucru ce impune rezervarea de terenuri pentru dezvoltările ulterioare ale drumului cu minim lățimea unei benzi de circulație în aliniament, conform punctelor de vedere ale proiectanților lucrărilor de modernizare.

Pe drumul național – sector studiat – sunt amplasate stații de transport în comun nemodernizate, amplasarea și reabilitarea lor se va face la propunerea administrației publice locale, cu avizul DRDP Timișoara, administratorul drumului. Stațiile de transport în comun nu se vor amenaja în același profil transversal cu cel al drumului. Locurile de staționare amenajate după reabilitarea drumului național nu vor fi folosite la amenajarea stațiilor pentru călători.

- **Organizarea circulației pietonale**

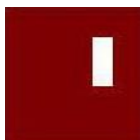
Se vor amenaja și moderniza toate traseele pietonale existente, din intravilanul localităților și se vor amenaja trotuare de 1,20-1.50m lățime, amplasate la limita proprietăților existente.

Se vor realiza trotuare noi, aferente tronsoanelor de carosabil din intravilanul localităților existente, unde este posibil.

Trotuarele propuse în zona drumului național se vor realiza în afara zonei de siguranță a drumului.

- **Organizarea circulației feroviare**

Zona de siguranță a infrastructurii feroviare publice cuprinde fâșiile de teren, în limita a 20 m fiecare, situate de o parte și de alta a axei căii ferate, necesare pentru amplasarea

instalațiilor de semnalizare și de siguranța circulației și a celorlalte instalații de conducere operativă a circulației trenurilor, precum și a instalațiilor și lucrărilor de protecție a mediului.

Zona de protecție a infrastructurii feroviare publice cuprinde terenurile limitrofe, situate de o parte și de alta a axei căii ferate, indiferent de proprietar, în limita a maximum 100 m de la axa căii ferate, precum și terenurile destinate sau care servesc, sub orice formă, la asigurarea funcționării acestora. Limitele concrete ale zonelor de protecție se stabilesc pe baza normativelor emise de Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului, cu informarea scrisă a proprietarilor terenurilor în termen de 30 de zile.

3.7 INTRAVILAN PROPUȘ. ZONIFICARE FUNCȚIONALĂ. BILANȚ TERITORIAL

Suprafața teritoriului de intravilan propus prin Planul Urbanistic General este de S=593,36ha, creșterea suprafeței teritoriului de intravilan fiind de S=165,82ha.

Ca urmare a necesităților de dezvoltare și în baza strategiilor de dezvoltare și a studiilor de fundamentare, au fost introduse noi suprafețe în intravilan.

Defalcăt pe fiecare localitate creșterea suprafețelor de intravilan în procente este:

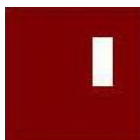
LOCALITATEA	EXISTENT	PROPUȘ	CREȘTERE	%
-Sălașu de Sus	80,94ha	133,04ha	52,10ha	64,36
-Coroiești	25,85ha	35,22ha	9,34ha	36,24
-Mălăiești	29,24ha	39,59ha	10,35ha	35,39
-Nucșoara	96,72ha	96,72ha	0,00ha	0,00
-Ohaba de sub Piatră	31,23ha	69,69ha	38,46ha	123,15
-Paroș	40,61ha	47,33ha	6,72ha	16,54
-Peștera	9,69ha	14,63ha	4,94ha	33,76
-Râu Alb	41,51ha	53,79ha	12,28ha	29,58
-Râu Mic	20,36ha	30,29ha	9,93ha	48,70
-Sălașu de Jos	26,79ha	42,17ha	15,38ha	57,40
-Zăvoi	24,60ha	30,89ha	6,29ha	25,56
TOTAL	427,54ha	593,36ha	165,82ha	38,78

Noile suprafețe ale localităților și procente din noul intravilan sunt:

LOCALITATEA	SUPRAFAȚA (ha)	%
-Sălașu de Sus	133,04ha	22,42
-Coroiești	35,22ha	5,94
-Mălăiești	39,59ha	6,67
-Nucșoara	96,72ha	16,30
-Ohaba de sub Piatră	69,69ha	11,74
-Paroș	47,33ha	7,98
-Peștera	14,63ha	2,47
-Râu Alb	53,79ha	9,06
-Râu Mic	30,29ha	5,10
-Sălașu de Jos	42,17ha	7,11
-Zăvoi	30,89ha	5,21
TOTAL	593,36ha	100,00

Bilanțul pe zonele funcționale din intravilan aferente fiecărei localități este:

	SĂLAȘUL DE SUS	Propus (ha)	%
L	– locuințe și funcțiuni complementare	110,98	83,42
ID	– unități industriale și depozite	4,32	3,25
A	– unități agro-zootehnice	7,44	5,59
IS	– instituții și servicii de interes public	3,47	2,63
SP	– spații verzi, sport, agrement	0,81	0,61

BIROU INDIVIDUAL DE ARHITECTURĂ ALEXANDRU RUGESCU

C.I.F. RO21596063

Str. Mihai Eminescu, Bl. 48B, Ap. 5 - 330031 Deva, România
Tel.: +4 0744 199 417; +4 0740 849 323 E-mail: alrugescu@yahoo.com

GC	– gospodărie comunală, cimitire	0,59	0,45
TE	– lucrări tehnico edilitare	0,17	0,12
	– căi de comunicații și transport rutier	3,29	2,47
	– ape	1,94	1,46
TOTAL		133,01	100,00

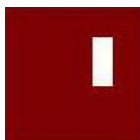
		Propus (ha)	%
COROIEȘTI			
L	– locuințe și funcțiuni complementare	28,83	81,86
A	– unități agro-zootehnice	2,44	6,93
IS	– instituții și servicii de interes public	0,75	2,12
SP	– spații verzi, sport, agrement	1,16	3,29
TE	– lucrări tehnico edilitare	0,18	0,52
	– căi de comunicații și transport rutier	1,58	4,49
	– ape	0,28	0,79
TOTAL		35,22	100,00

		Propus (ha)	%
MĂLĂIEȘTI			
L	– locuințe și funcțiuni complementare	35,45	89,54
IS	– instituții și servicii de interes public	0,59	1,48
GC	– gospodărie comunală, cimitire	0,67	1,71
TE	– lucrări tehnico edilitare	0,95	2,39
	– căi de comunicații și transport rutier	1,37	3,46
	– ape	0,56	1,42
TOTAL		39,59	100,00

		Propus (ha)	%
NUCȘOARA			
L	– locuințe și funcțiuni complementare	85,11	88,00
A	– unități agro-zootehnice	0,39	0,40
IS	– instituții și servicii de interes public	2,57	2,66
SP	– spații verzi, sport, agrement	6,14	6,35
	– căi de comunicații și transport rutier	2,51	2,59
	– ape	0,00	0,00
TOTAL		96,72	100,00

		Propus (ha)	%
OHABA DE SUB PIATRĂ			
L	– locuințe și funcțiuni complementare	53,95	77,41
ID	– unități industriale și depozite	2,20	3,16
A	– unități agro-zootehnice	4,28	6,14
IS	– instituții și servicii de interes public	0,36	0,52
SP	– spații verzi, sport, agrement	3,35	4,81
GC	– gospodărie comunală, cimitire	0,63	0,90
TE	– lucrări tehnico edilitare	0,50	0,72
	– căi de comunicații și transport rutier	2,90	4,16
	– căi de comunicații și transport feroviar	1,00	1,43
	– ape	0,52	0,75
TOTAL		69,69	100,00

		Propus (ha)	%
PAROȘ			
L	– locuințe și funcțiuni complementare	42,93	90,70
IS	– instituții și servicii de interes public	0,52	1,10
SP	– spații verzi, sport, agrement	1,52	3,22
	– căi de comunicații și transport rutier	1,88	3,97
	– ape	0,48	1,01
TOTAL		47,33	100,00

PEȘTERA		Propus (ha)	%
L	– locuințe și funcțiuni complementare	13,57	92,75
IS	– instituții și servicii de interes public	0,02	0,14
SP	– spații verzi, sport, agrement	0,26	1,78
TE	– lucrări tehnico edilitare	0,26	1,78
	– căi de comunicații și transport rutier	0,46	3,14
	– ape	0,06	0,41
TOTAL		14,63	100,00

RÂU ALB		Propus (ha)	%
L	– locuințe și funcțiuni complementare	44,61	82,93
A	– unități agro-zootehnice	4,43	8,24
IS	– instituții și servicii de interes public	0,52	0,97
SP	– spații verzi, sport, agrement	1,52	2,82
GC	– gospodărie comunală, cimitire	0,40	0,74
TE	– lucrări tehnico edilitare	0,34	0,64
	– căi de comunicații și transport rutier	1,26	2,34
	– ape	0,71	1,32
TOTAL		53,79	100,00

RÂU MIC		Propus (ha)	%
L	– locuințe și funcțiuni complementare	28,13	92,87
IS	– instituții și servicii de interes public	0,36	1,19
TE	– lucrări tehnico edilitare	0,08	0,26
	– căi de comunicații și transport rutier	1,24	4,10
	– ape	0,48	1,58
TOTAL		30,29	100,00

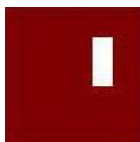
SĂLAȘU DE JOS		Propus (ha)	%
L	– locuințe și funcțiuni complementare	38,93	92,32
IS	– instituții și servicii de interes public	0,31	0,73
SP	– spații verzi, sport, agrement	0,10	0,24
GC	– gospodărie comunală și cimitire	0,69	1,63
TE	– lucrări tehnico edilitare	0,24	0,58
	– căi de comunicații și transport rutier	1,38	3,27
	– ape	0,52	1,23
TOTAL		42,17	100,00

ZĂVOI		Propus (ha)	%
L	– locuințe și funcțiuni complementare	27,29	88,34
IS	– instituții și servicii de interes public	0,64	2,07
SP	– spații verzi, sport, agrement	1,76	5,70
	– căi de comunicații și transport rutier	0,83	2,69
	– ape	0,37	1,20
TOTAL		30,89	100,00

Ca o scurtă concluzie, cea mai mare parte a teritoriului intravilan propus este ocupat tot de locuire, cu toate că și alte zone funcționale au suferit modificări. De exemplu, suprafețele destinate producției au fost puțin micșorate, în schimb s-a propus mărirea spațiului verde amenajat public.

Se au în vedere următoarele obiective majore:

- asigurarea continuității fizice, funcționale și spirituale a cadrului construit din localități, implicit stimularea interesului economic și cultural pentru utilizarea acestuia;
- protejarea și punerea în valoare a monumentelor istorice, a zonelor arheologice, precum și caracteristicilor care conturează semnificația lor istorică;

-stabilirea obiectivelor de utilitate publică care să corespundă nevoilor sociale actuale și viitoare.

În vederea realizării acestor obiective, se impune:

-identificarea elementelor de patrimoniu clasificate, de interes cultural național și local, determinante pentru a reda identitatea și a păstra memoria locurilor;

-luarea în evidență a elementelor propuse pentru clasificare prin prezenta documentație, în vederea reabilitării și păstrării acestora;

-protejarea construcțiilor și instalațiilor rurale funcționale (mori și vâltori) și reabilitarea celor care necesită intervenții;

-identificarea parcelelor asupra cărora se poate interveni cu obiective de utilitate publică;

-evaluarea calității actuale a fondului construit și a necesităților de intervenție.

S-au instituit diverse tipuri de zone protejate sau cu restricții cu reguli diferite. Acestea sunt detaliate în Regulamentul de Urbanism aferent P.U.G.

3.8 MĂSURI ÎN ZONELE CU RISCURI NATURALE

Pericolul riscurilor naturale trebuie luat în considerare cu toate că până acum nu au fost semnalate pagube datorate inundațiilor, alunecărilor de teren sau a unor fenomene meteorologice periculoase.

3.8.1. Măsuri antiseismice

Comuna Sălașu de Sus se găsește într-un perimetru cu risc scăzut de producere a cutremurelor. Conform SR11100/1-93 – „Zonarea seismică – macrozonarea teritoriului României”, perimetrul se încadrează în macrozona cu intensitatea seismică de 6 grade.

În acest context, principala măsură care se impune este respectarea documentației de proiectare, pentru toate construcțiile nou ridicate.

3.8.2. Măsuri pentru combaterea inundațiilor

- Realizarea unor acțiuni de stabilizare a versanților dacă este cazul, prin lucrări de împădurire, împreună cu Romsilva, pentru a reduce viteza de scurgere a apei favorizând pătrunderea acesteia în sol;
- Curățarea periodică a șanțurilor și rigolelor de scurgere a apelor;
- Curățarea albiilor văilor afectate de deversarea resturilor menajere;
- În albiile minore ale cursurilor de apă este interzisă realizarea construcțiilor, cu excepția celor prevăzute în Regulamentul Local de Urbanism, cap. IV.13, articolele 4 și 5.

3.8.3. Măsuri pentru combaterea alunecărilor de teren

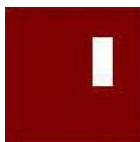
- Executarea unor lucrări de împădurire, unde este cazul, ca măsură general valabilă, a zonelor predispuse acestor fenomene, cu specii arboricole având sisteme radiculare pivotante, ce au rol de a reține apa;
- Fixarea prin înierbare, plantare sau alte lucrări specifice a taluzurilor la drumurile comunale în zonele de alunecări locale, superficiale;
- Evitarea supraîncărcării versanților cu edificii tehnice și construcții.

3.8.4. Măsuri pentru combaterea dislocărilor de stânci și a grohotișurilor nefixate

- Conservarea perdelelor forestiere existente și împădurirea versanților, acolo unde există pericolul unor asemenea fenomene;
- Amplasarea unor plase metalice pentru fixarea versanților din apropierea drumurilor, unde acest fenomen este greu de limitat în alt mod datorită litologiei;
- Favorizarea fixării grohotișurilor prin conservarea rugilor de mur, sau al altor plante cu largă dispunere la sol.

3.8.5. Alte măsuri de protecție împotriva fenomenelor meteorologice periculoase

- Elaborarea hărților de risc;
- Introducerea restricțiilor de construire în zonele de risc;
- Precizarea restricțiilor în autorizațiile de construire;
- Reținerea apei în sol prin lucrări agricole adecvate.

3.9 DEZVOLTAREA ECHIPĂRII EDILITARE

- **Gospodărirea apelor**

Se propun lucrări de igienizare și de regularizare a tuturor albiilor cursurilor de apă pe sectoarele intravilanului, din toate localitățile componente ale comunei. De asemenea, este de studiat oportunitatea realizării unor lucrări de protecție a malurilor în zonele care ar putea necesita acest lucru.

- **Alimentare cu apă**

Lucrările de alimentare cu apă în sistem centralizat a satelor comunei, fiind puse în funcțiune, sau în faza de punere în funcțiune, trebuie urmărit doar ca toți utilizatorii să fie bransați la sistemul centralizat de alimentare cu apă, pentru a se preîntâmpina utilizarea apei din surse neadecvate.

În unele zone unde sunt prevăzute extinderi ale intravilanului, precum și în zonele unde sunt propuse documentații de urbanism (PUZ), extinderile rețelelor de alimentare cu apă se vor realiza pe baza proiectelor de specialitate.

- **Canalizare**

Lucrările de canalizare menajeră în sistem centralizat în satele comunei fiind puse în funcțiune, sau în faza de punere în funcțiune, este necesar să fie luate măsuri ca toți utilizatorii să fie racordați la sistemul centralizat de canalizare. De asemenea, trebuie organizate campanii de educare a utilizatorilor canalizării, în sensul evitării descărcării în canalizarea menajeră, a apelor meteorice și a apelor provenite de la grajduri, precum și a resturilor menajere.

- **Alimentare cu energie electrică**

Deoarece rețeaua de distribuție locală nu acoperă în întregime zonele de intravilan ale satelor componente și nu ține cont de dezvoltarea preconizată a localităților, este necesară extinderea infrastructurii de alimentare cu energie electrică. Extinderea va ține cont de zonele alocate construirii de locuințe noi: cartiere rezidențiale, case de vacanță, zone de agrement, etc., precum și de zonele cu potențial de dezvoltare economică pentru agricultură, zootehnie, artă populară și turism.

Se impune remedierea întregii rețele de iluminat public, prin completarea cu stâlpi de iluminat, corpuri de iluminat și accesorii aferente. Se va ține cont în special de zonele cu intersecții și cele intens circulate. Iluminatul public se va extinde concomitent cu rețeaua electrică, astfel încât să fie acoperite toate străzile localităților aparținătoare comunei. Va fi prevăzută posibilitatea extinderii iluminatului, fără modificări în rețeaua existentă în zonele pentru care se dorește includerea în intravilan.

- **Telefonie**

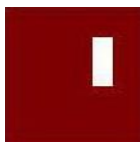
Ca urmare a dezvoltării serviciilor de telefonie mobilă, nu există interes în extinderea rețelei telefonice. Există în schimb un real interes în dezvoltarea rețelei de servicii integrate de televiziune - voce - date, în special pentru televiziune și internet. Pentru acestea, se propune înființarea unei rețele de fibră optică la nivelul comunei și punerea acesteia la dispoziția furnizorilor de servicii.

- **Alimentare cu gaze naturale**

Față de conducta existentă de transport, se află în faza de execuție (demarare a lucrărilor) o conductă transfrontalieră (BRUA), ce vine din Bulgaria și se îndreaptă spre Ungaria și Austria. Ea va fi paralelă cu actuala conductă de înaltă presiune, iar execuția va începe, probabil, în perioada următoare.

În vederea alimentării cu gaze naturale a satelor aparținătoare comunei Sălașu de Sus, este aprobat un studiu de fezabilitate ce prevede realizarea unei stații de predare (stație de reglare și măsurare presiune înaltă/medie) în vecinătatea actualei conducte de transport.

Stația are prevăzută o capacitate de 1000mc/h, din ea s-au proiectat conducte de presiune medie spre Sălașu de Sus, iar de aici spre Zăvoi și mai departe spre Râu Alb. Localitatea Ohaba de sub Piatră ar urma să fie alimentată din stația de predare. Conductele precizate mai sus fac legătura între sate, ele vor fi de presiune medie (6-2 bari), iar la intrarea în localități se va realiza câte o stație de presiune medie/redușă, ce urmează să asigure distribuția fiecărei localități.

Conductele de distribuție în sate vor urma rețeaua stradală, pentru a putea asigura alimentarea gospodăriilor, ele vor fi de presiune redusă (2-0,05 bari). Au fost figurate pe planurile P.U.G. conductele propuse din studiul de fezabilitate de gaz existent în localitățile studiate (Ohaba, Salasu de Sus, Sălașu de Jos, Zavoi și Râu Alb).

Față de actualul studiu de fezabilitate privind alimentarea cu gaz, ca propunere în Planul Urbanistic General s-a studiat și propus extinderea conductelor de gaz spre celelalte sate, respectiv Nucșoara, Mălăiești, Paroș, Coroiești, Peștera și Râu Mic. S-au figurat pe planșe conductele de presiune medie și distribuțiile stradale pentru fiecare dintre aceste localități.

Notă:

Toate rețelele de pe teritoriul comunei (în măsura în care este posibil) se recomandă a fi amplasate subteran, în conformitate cu legislația în vigoare.

Se recomandă alimentarea cu energie electrică din surse alternative (energia verde) - panouri fotovoltaice, parcuri energetice. Acestea pot fi montate pe acoperișurile caselor, dar în interiorul proprietăților.

Orice investiție care are ca obiect energia verde, care se dorește a se realiza pe teritoriul administrativ al comunei, în extravilanul localităților, se va realiza prin documentații de urbanism specializate - Planuri Urbanistice Zonale.

- **Gospodărie comunală**

Zona care include localitățile aferente comunei Sălașu de Sus va fi deservită în continuare de stația de transfer deja existentă pe raza localității Hațeg, de unde deșeurile sunt transportate la centrul integrat de management al deșeurilor.

Echipamentele existente de colectare a deșeurilor, precum și infrastructurile incluse vor fi utilizate în continuare. Sistemul de colectare pe 4 fracții, implică o colectare selectivă în următoarele categorii: hârtie / carton, sticlă, plastic / metal și deșeuri umede.

Următoarele categorii de deșeuri vor fi colectate separat de pe teritoriul unităților administrativ-teritoriale și transportate cu autogunoierile la stația de transfer de la Hațeg:

- a) deșeuri reziduale;
- b) deșeuri biodegradabile;
- c) deșeuri reciclabile (hârtie și carton, plastic și metal, sticlă), inclusiv deșeuri de ambalaje;
- d) deșeuri periculoase din deșeurile menajere;
- e) deșeuri voluminoase provenite de la populație, instituții publice și operatori economici.

Colectarea deșeurilor biodegradabile

Conform proiectului „Sistem de management integrat al deșeurilor” (SMID) din cadrul județului, în zonele rurale se vor alocă compostoare individuale de capacitate 220 l pentru compostarea deșeurilor biodegradabile, iar deșeurile reziduale vor fi colectate separat în pubele de 120 l. Compostoarele se vor alocă în vederea atingerii țintei cu privire la devierea unei cantități de deșeuri biodegradabile de la depozitare de cca 3000 t, din deșeurile biodegradabile generate în mediul rural. Pentru realizarea acestui deziderat, operatorul de salubritate, cu sprijinul administrației locale, va promova, în cadrul campaniilor de conștientizare, compostarea în gospodării a deșeurilor biodegradabile.

Colectarea deșeurilor periculoase din cele menajere

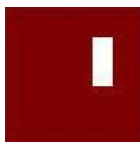
Se va face prin aducerea în sistem voluntar la centrul de colectare de la stația de transfer Hațeg și prin aducerea la camionul de colectare din timpul campaniilor periodice de colectare.

Colectarea deșeurilor voluminoase

Deșeurile voluminoase, din cauza dimensiunilor mari (mobilier, obiecte de uz casnic, deșeuri de echipamente electrice și electronice, etc), nu pot fi colectate prin sistemul comun de colectare.

Acestea vor fi colectate periodic și vor fi transportate de către operatorul serviciului de salubritate, care prestează activitatea în zona respectivă de colectare, la cel mai apropiat centru, în conformitate cu un program stabilit și aprobat de către autoritățile administrației publice locale și comunicat populației, respectiv operatorilor economici.

Colectarea se poate face, de asemenea, direct de la deținătorul lor, după solicitarea adresată operatorului de salubritate, cu specificarea caracteristicilor și cantitatea acestora.

3.10 PROTECȚIA MEDIULUI

3.10.1. Recuperarea terenurilor degradate

Se vor lua măsuri legate de prevenirea și stoparea fenomenelor de ravenare și a celor de formare a crovurilor.

Calitatea mediului poate fi ameliorată dacă se au în vedere următoarele priorități:

- depozitarea controlată a deșeurilor;
- stoparea defrișărilor ilegale, generatoare de produse geomorfologice de degradare a solului materializate prin alunecări de teren, eroziuni, etc;
- diminuarea impactului antropic (defrișări, turism, construcții) asupra habitatelor naturale ale unor specii de plante și animale declarate monumente ale naturii sau pe cale de dispariție;
- valorile concentrațiilor agenților poluanți specifice activităților desfășurate în zonele de producție, prezenți în solul terenurilor, nu vor depăși limitele prevăzute de normele în vigoare;
- implementarea și realizarea obiectivelor de colectare selectivă, reducerea cantităților de deșeuri biodegradabile depozitate, alături de extinderea zonelor deservite de către serviciile de salubritate, implicarea tuturor factorilor responsabili și realizarea unei campanii susținute de conștientizare a populației.

3.10.2. Diminuarea surselor de poluare a aerului

Supravegherea factorului de mediu aer se realizează prin rețelele de prelevare, prin măsurători și analize la poluanții gazoși, pulberi în suspensie și pulberi sedimentare.

Problema traficului este aceeași ca în toate zonele: starea necorespunzătoare a căilor de circulație și a unei mari părți a autovehiculelor care le utilizează. Reducerea emisiilor de gaze de eșapament prin creșterea suprafețelor plantate, formând perdele de protecție fonică și de aliniament spre zonele destinate locuirii și pentru petrecerea timpului liber, sunt obiective pentru reducerea poluării fonice și a aerului.

3.10.3. Diminuarea surselor de poluare a apelor

În ceea ce privește diminuarea surselor de poluare a apelor, se vor respecta prevederile H.G. nr. 352/2005 privind Condițiile de evacuare a apelor uzate în rețelele de canalizare a localităților și evacuare directă în stațiile de epurare, precum și limitele admise conform normelor și legilor în vigoare.

Valorile limită pentru apele subterane vor respecta valorile admise conform Legii nr. 458/2002 - privind Calitatea apei potabile, actualizată, modificată și completată prin Legea nr. 311/2004, care modifică și completează H.G. nr. 188/2002-NTPA 002.

3.10.4. Diminuarea surselor de poluare al așezărilor umane

Vor fi respectate normele de igienă privind mediul de viață al populației și normele de protecția muncii în vigoare.

Luând în considerare practicile curente din domeniul gestiunii deșeurilor, este evident faptul că administrația locală se aliază la sistemul actual pentru îmbunătățirea substanțială a acesteia, în vederea conformării cu cerințele noilor reglementări naționale și europene, prin colectarea deșeurilor menajere de pe teritoriul localităților componente.

Se va realiza îmbunătățirea stării de curățenie a străzilor și spațiilor publice conform H.G. nr. 162/2000, privind Depozitarea deșeurilor.

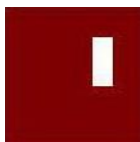
Se va avea în vedere ca nivelul de zgomot în apropierea unităților economice productive să respecte prevederile normelor și normativelor în vigoare, respectiv maximum 65 Db.

3.10.5. Organizarea sistemelor de spații verzi

Se va urmări păstrarea vegetației specifice pe malurile văilor râurilor și plantarea de vegetație de-a lungul principalelor artere de circulație, în zonele propuse pentru extinderea intravilanelor, a zonelor supuse unor documentații de urbanism și pe teritoriul intravilanelor existente, acolo unde spațiul permite.

Conform reglementărilor specifice de protecție și ameliorare al fondului verde:

- se vor conserva exemplarele cu o vârstă mai mare de 21 de ani (diametrul trunchiului corespunde la 23-35 cm);
- se vor conserva exemplarele cu valoare mare ecologică;

-în cazul perdelelor de protecție, se vor planta cu precădere specii autohtone, cu valoare mare ecologică;

-în cazul aliniamentelor stradale propuse, se vor planta specii indigene de talia 2 sau 3, cu valoare mare peisageră;

-în zonele destinate recreerii, se va evita plantarea speciilor care conțin substanțe toxice, sau care au țepi, spini, ghimpi etc.

Se vor conserva de asemenea copacii și spațiile verzi existente în zonele centrale, în piațete, în preajma bisericilor și a drumurilor, deoarece, pe lângă confortul termic (umbră, înmprospătarea aerului), aceștia constituie bariere naturale împotriva prafului și zgomotului.

3.10.6. Zone propuse pentru refacere peisagistică și reabilitare urbană

În prezent, pentru localitățile comunei Sălașu de Sus nu sunt propuse proiecte de amenajare complexă, refacere peisagistică sau reabilitare urbană.

Considerăm totuși că ar fi necesar ca zonele centrale ale unor localități (dar nu numai acestea), cu aliniamente stradale care conservă elemente de arhitectură vernaculară locală să fie incluse în proiecte mai vaste, de conservare și reabilitare urbană, care să includă clădirile mai vechi, de secol XVIII, XIX și de început secol XX, cu caracteristicile lor arhitecturale, constructive și de organizare interioară.

Toate acestea reprezintă un tezaur istoric și arhitectural, cu valoare identitară.

Considerăm o greșeală demolarea acestora și înlocuirea lor cu o arhitectură de factură modernă, dacă aceasta nu este bine integrată în specificul locului. Reabilitarea și restaurarea acestora, păstrarea identității frontului stradal, poate îmbogăți valoarea lor identitară, fără a face rabat la dotările necesare lumii contemporane.

În categoria acestor clădiri este necesar să fie incluse, pe lângă monumentele înscrise în listele de patrimoniu și fostele conace nobiliare, case parohiale dar și alte construcții care păstrează specificul locului.

3.10.7. Delimitarea zonelor protejate și restricțiile generale pentru conservarea patrimoniului natural și construit

3.10.7.1. Arii naturale protejate

Comuna Sălașu de Sus are teritoriul inclus integral în două arii naturale protejate, respectiv Parcul Național Retezat, Rezervație a Biosferei (PNRRB), în care se află și Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului (GDȚH).

De asemenea, pe teritoriul comunei se află trei situri de importanță comunitară, desemnate prin Ord. MMDD nr.1964/2008, și anume:

- ROSCI 0236 Strei - Hațeg, inclus în GDȚH;
- ROSCI 0217 Retezat, inclus în PNRRB;
- ROSPA 0084 Munții Retezat, inclus în PNRRB.

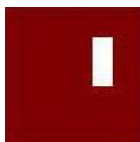
3.10.7.1.1. Parcul Național Retezat Rezervație a Biosferei (PNRRB)

Parcul s-a înființat în anul 1935 prin Jurnalul Consiliului de Miniștrii nr. 593, având inițial suprafața de 10.000 ha, sub denumirea de **Parcul Național Retezat (PNR)**. În 1979 a fost desemnat **Rezervație a Biosferei** pe 20.000 ha, cât era suprafața P.N.R. în amenajamentele silvice la acea dată, fiind denumit Parcul Național Retezat Rezervație a Biosferei (PNRRB). Prin Legea 5/2000, suprafața **PNRRD** s-a extins la 38.047 ha, la această dată suprafața fiind de 38.138 ha. Pe teritoriul parcului a fost înființată, începând cu anul 1979, Rezervația Științifică Gemenele. PNRRB se află în partea de vest a Carpaților Meridionali, cuprinzând parte din Masivul Retezat - Godeanu din Carpații Meridionali, între 45°15" - 45°28" latitudine nordică și 28°35" - 23°3" longitudine estică.

De asemenea, Retezatul face parte din Ecoregiunea Carpatică, considerată prin proiectul Global 2000 a Fondului Mondial pentru Natură / World Wide Fund for Nature - WWF ca având statut de Ecoregiune importantă din punct de vedere al biodiversității la nivel global.

În Parcul Național Retezat Rezervație a Biosferei sunt incluse următoarele categorii de arii naturale protejate:

- **Rezervația Științifică Gemenele**, inclusă în planul cadastral al comunei Sălașu de Sus, care reprezintă 5% din totalul suprafeței parcului, adică 1.930 ha. Conform clasificării IUCN,

Parcul Național Retezat este o arie protejată de categoria a II-a care, din anul 1979, a fost desemnată Rezervație a Biosferei;

- **Situl de importanță comunitară ROSCI 0217 Retezat**, având suprafața de 43.218 ha, și care ocupă 40% din suprafața comunei Sălașu de Sus;

- **Situl de protecție avifaunistică ROSPA 0084 Munții Retezat**, cu o suprafață de 38.009 ha, care ocupă 41% din suprafața comunei Sălașu de Sus. Cele două situri, **parte a rețelei Natura 2000**, se suprapun la nivelul comunei Sălașu de Sus peste teritoriul ocupat de PNRRB, acestea putând fi asimilate cu categoria IUCN V. În zonele de suprapunere cu Rezervația Științifică, primează caracterul specific categoriei I, iar în zonele de protecție integrală relevante sunt obiectivele specifice categoriei a II-a.

Conform legislației în vigoare și normelor internaționale, categoria de parc național impune realizarea unor obiective majore de management ce se completează cu obiective de management care se impun în cazul rezervațiilor științifice, a parcurilor naționale și a rezervațiilor biosferei.

Suprafața PNRRB prezintă o zonare funcțională, care are la bază criterii legate de activitățile permise și de valorile deosebite ce se constituie în obiective majore pentru conservare.

Astfel, principalele zone ale parcului se definesc după cum urmează:

A. Zona cu protecție strictă din care, în momentul de față, face parte **Rezervația științifică Gemenele**, corespunde categoriei I IUCN, cuprinde o zonă sălbatică în care nu au existat intervenții antropice sau nivelul acestora a fost foarte redus. În zona cu protecție strictă se interzice desfășurarea oricăror activități umane, cu excepția activităților de cercetare.

B. Zonele de protecție integrală cuprind cele mai valoroase bunuri ale patrimoniului natural din interiorul ariei naturale protejate și în care este prioritară menținerea proceselor naturale.

În interiorul acestor zone, sunt interzise:

- orice forme de exploatare sau utilizare a resurselor naturale, precum și orice forme de folosire a terenurilor, incompatibile cu scopul de protecție și/sau de conservare;

- activitățile de construcții - investiții, cu excepția celor destinate administrării ariei naturale protejate, siguranței turiștilor și/sau activităților de cercetare științifică ori a celor destinate asigurării siguranței naționale;

C. Zonele tampon denumite și **zone de conservare durabilă** fac trecerea între zonele cu protecție integrală și cele de dezvoltare durabilă.

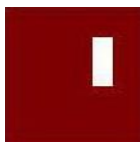
În cadrul zonelor B și C se delimitează Zone de interes special din punct de vedere al biodiversității, în care se regăsesc habitate/specii importante și care necesită măsuri speciale de conservare sau care prezintă a biodiversitate ridicată.

D. Zonele de dezvoltare durabilă sunt zonele în care există deja investiții în infrastructură specifică pentru turism, respectiv cabane și pensiuni, pârtii de schi și alte amenajări. Aceste zone sunt declarate prin P.U.G. ca zone de intravilan, în care sunt permise menținerea sau dezvoltarea infrastructurii turistice, cu respectarea legislației în vigoare pentru arii protejate, astfel încât să se limiteze impacturile negative asupra celorlalte zone.

Limita acestei zone este stabilită prin P.U.G. al comunei Sălașu de Sus, fiind limita nordică a PNRRB și totodată, limita sudică a GDȚH, ea urmărește mai multe limite forestiere, culmi, vârfuri și cursuri de apă dintre comuna Pui spre est și comuna Sântămăria-Orlea spre vest, dintre care amintim: culmea Lolaia - Rucșorii - vf.Lolăii – 1.532,00m - culmea secundară de la confluența Lolaia cu Obârșia Nucșoarei - Valea Mălăeștilor - interfluviul dintre Râul Alb și Pârâul Poienii - vf.Brădetului - interfluviul dintre Râul Alb și Râul Bărbat, puncte aflate pe teritoriul comunei Sălașu de Sus.

Scopul principal al Parcului Național Retezat Rezervație a Biosferei este cel de protecție și conservare a unor eșantioane reprezentative pentru spațiul biogeografic național, cuprinzând elemente naturale cu valoare deosebită sub aspectul fizico-geografic, floristic, faunistic, hidrologic, geologic, paleontologic, speologic, pedologic sau de altă natură, oferind posibilitatea vizitării în scopuri științifice, educative, recreative și turistice.

Parcul Național Retezat Rezervație a Biosferei este administrat pe baza Planului de Management a cărui prevederi se concentrează pe suprafața Parcului, inclusiv cele două situri

Natura 2000 ROSCI 0217 Retezat și ROSPA 0084 Munții Retezat, dar unele prevederi se extind și peste limitele geografice ale parcului.

Parcul Național Retezat dispune de o mare diversitate a formelor de relief, geologice și de vegetație ceea ce oferă peisajului o spectaculozitate aparte. Aici se păstrează cele mai reprezentative forme de relief generate de modificările climatice, relictul glaciațiunilor. În întregul masiv există 54 de lacuri glaciare permanente, aflate între 1.700 și 2.300 m, iar unele surse bibliografice, luând în considerare și cele temporare, indică prezența a peste 80 de lacuri glaciare cuaternare din Carpați: circurile glaciare, văile glaciare, custurile, rocile striate și morenele. Cele mai importante habitate pentru conservare sunt reprezentate de pășunile alpine și subalpine (11%), stâncăriile (11%), jnepenișurile, aninișurile, pădurile de conifere boreale și subalpine, respectiv pădurile de foioase montane (49% din suprafață și 26% pădurile virgine și cvasivirgine), habitatele acvatice și tufărișurile de pe văile râurilor.

Flora este reprezentată de circa 1.190 specii de plante superioare din cele peste 3.450 cunoscute în România, din care peste 90 de taxoni endemici, 130 de plante rare sau vulnerabile din Lista Roșie a plantelor superioare din România, dintre care amintim: *clopoțelii*, *papucul doamnei*, *flămânzica*, *curechiul de munte*, *gălbenele*, *iarba gâtului* - specii enumerate în anexa_3 din OUG 57/2007, pe lângă care se mai întâlnesc: *floarea de colț*, *ghințura galbenă*, *ghiocelul*, *zâmburul*, *rododendronul*, *jneapănul*. În Retezat sunt descrise 60 de *asociații vegetale* de cormofite cuprinse în 10 clase de vegetație, iar sub aspect florogenetic, Munții Retezat reprezintă centrul genetic pentru genurile *Poa* și *Hieracium*.

Parcul Național Retezat Rezerție a Biosferei, datorită habitatelor sale foarte diverse, naturale, sau puțin modificate de intervenția umană, adăpostește o faună deosebit de bogată, atât în ceea ce privește numărul de specii, cât și în numărul mare de exemplare care alcătuiesc populațiile acestor specii. Parcul oferă habitate optime pentru specii endemice de nevertebrate: 9 specii de fluturi, 6 specii de plecoptere și 4 de trichoptere; multe specii de vertebrate a căror conservare necesită desemnarea ariilor speciale de conservare: ciclostomi (*chișcarul* - în râuri), peștii sunt reprezentați de 11 specii (*nisiparița*, *zglăvocul*, *păstrăvii de lac*), 11 specii de amfibieni (*tritonul comun*, *tritonul transilvan*, *broasca roșie de munte*).

Reptilele sunt reprezentate în parc prin 9 specii, aproape 40% din reptilele terestre ale României, 55 specii de mamifere. În ROSPA 0084 Munții Retezat se găsesc 185 specii de păsări, din care 5 specii necesită o protecție strictă, iar 9 specii amenințate la nivelul UE (*cocoșul de munte*, *ierunca*, *acvila de munte*, *șoimul călător*, *minunița*, *ciuvica*, *buha*, *ciocănitoarea de munte*, *muscarul mic*). Zonele cele mai importante din Parcul Național, din punct de vedere al păsărilor, sunt în pădurile puțin deranjate, de molid, amestec fag – molid - brad și cele de fag.

Habitatele de interes comunitar prezentate în formularul standard al SCI 0217 Retezat aparțin următoarelor clase de habitate: pajiști naturale, stepe, tufișuri, păduri de foioase, păduri de conifere, păduri de amestec, habitate de păduri (păduri în tranziție), tufărișuri, stâncării, zone sărace în vegetație.

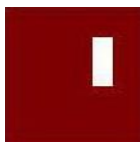
Cele mai importante habitate pentru conservare sunt reprezentate de pășunile alpine și subalpine (11%), stâncăriile (11%), jnepenișurile, aninișurile, pădurile de conifere boreale și subalpine, respectiv pădurile de foioase montane (49% din suprafață și 26% pădurile virgine și cvasivirgine), habitatele acvatice și tufărișurile de pe văile râurilor.

Comuna Sălașu de Sus are în teritoriul său administrativ habitate de pajiști situate în următoarele zone ale parcului:

- în zona cu protecție integrală: Bucura, Stănișoara, Pietrele, Valea Rea, Galeș, Stâna de Râu, Ciomfu Mare;
- în zona tampon unde sunt permise utilizări durabile a resurselor naturale: Lăncițiu, Cosma, Gorova, Vășielu, Groapele, Coastele Ciorii.

Habitatele de pădure care formează fondul forestier al comunei Sălașu de Sus au o suprafață de 720,4 ha.

Habitatele de pădure din Parcul Național Retezat, respectiv ROSCI 0217 Retezat și ROSPA 0084 Munții Retezat, pe teritoriul comunei Sălașu de Sus sunt repartizate astfel: pe Râu Alb - 243,00 ha, Râu Mic - 56,10 ha, Obârșia Nucșorii - 193,80 ha, Pietrele - 169,50 ha.

3.10.7.1.2. Geoparcul Dinazourilor Țara Hațegului (GDȚH)

Declarat prin H.G. 2151/11/2004, încadrat în categoria V IUCN, este o arie protejată de tip parc natural în care sunt incluse, conform Ordinului MMDD nr. 1964/2007, două situri de importanță comunitară, ca parte a rețelei ecologice Natura 2000, respectiv: RONPA 0292 - Coridorul Rusca Montană - Țarcu - Retezat, cu suprafața de 18.803 ha inclusă parțial în GDȚH, și ROSCI 0236 Strei - Hațeg, cu suprafața de 24.968 ha inclusă integral în GDȚH și care ocupă 32% (7.137 ha) din teritoriul comunei Sălașu de Sus.

Administarea GDȚH este asigurată, din anul 2005, de către Universitatea din București - Unitatea de Administare a Geoparcului Dinozaurilor Țara Hațegului - UAGDȚH în colaborare cu Asociația Intercomunală Țara Hațegului. Administrația Geoparcului, are sediul în orașul Hațeg și un Centru de vizitare al Geoparcului în comuna General Berthelot, vis-a-vis de Conacul Berthelot.

Geoparcul Dinozaurilor - Țara Hațegului, conform planului de management aflat în procedură de avizare, îmbină conservarea geodiversității, a biodiversității, a patrimoniului cultural și istoric cu activitățile de dezvoltare socio-economică. Activitățile geoparcului, toate aflate în stadii mai avansate sau doar inițiate, sunt grupate în cadrul a patru obiective majore:

1. Organizarea unui sistem integrat de management al ariilor naturale protejate și a siturilor culturale și istorice, având în vedere și dezvoltarea infrastructurii și a facilităților necesare dezvoltării turismului în regiune, cu precădere a turismului cultural și științific.

2. Dezvoltarea educației ecologice a tinerilor, bazată pe cunoașterea aprofundată a echilibrului natural și pe dezvoltarea capacității de intervenție în vederea stopării precum și preîntâmpinării degradărilor din cauze antropice sau naturale.

3. Crearea condițiilor pentru dezvoltarea educației pe toată durata vieții, vizând formarea și reconversia profesională, pe baza ofertei unui consorțiu de universități, partenere în proiectul Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului, în domenii de interes pentru locuitorii regiunii.

4. Revitalizarea tradițiilor folclorice și meșteșugărești din regiunea Țării Hațegului.

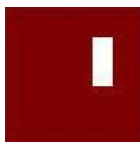
Această arie naturală protejată are un statut special, datorită gradului ridicat de locuire și scopul său este de a asigura protecția patrimoniului natural și cultural al Țării Hațegului. Geoparcul cuprinde elemente de interes geologic deosebit, alături de elemente de interes ecologic, arheologic, istoric și cultural. Factorul cheie care personalizează acest teritoriu este reprezentat de siturile cu resturi de dinozauri de vârstă Cretacic Superior. Dinozaurii pitici din Depresiunea Hațeg, unici în lume, au importanța științifică, atractivitatea lor fiind sporită prin descoperirile de cuiburi cu ouă și embrioni de dinozauri, ale unor mamifere contemporane dinozaurilor și a unei reptile zburătoare (Hatzegopteryx), din grupul pterosaurilor.

Zonarea internă a GDȚH este descrisă în continuare. Datorită specificității sale teritoriale, gradului de locuire ridicat, 35.000 de locuitori în 80 de localități (11 localități se află integral pe teritoriul comunei Sălașu de Sus), obiectivelor și specificității statutului de Geoparc, se propun trei categorii de zone:

- zona de protecție integrală – ZPI – cuprinde două componente: rezervațiile naturale (Vârful Poienii și Pajiștile cu narcise de la Nucșoara - rezervații botanice) și parcelele silvice care permit doar lucrări speciale de conservare, conform planurilor de amenajament;
- zona de management durabil – ZMD – conține toate parcelele silvice din interiorul perimetrului parcului natural, mai puțin pe cele cuprinse în ZPI și pe cele cuprinse în ZDD;
- zona de dezvoltare durabilă a activităților umane – ZDD – a fost constituit din acele suprafețe de teren a căror valoare a biodiversității permite utilizarea rațională a resurselor naturale, activități de protecție a pădurilor și pășunilor, activități științifice și educative. În aceste zone sunt incluse cele cinci suprafețe cuprinse parțial în situl Natura 2000 ROSCI 0236 Strei - Hațeg.

Elemente abiotice de interes conservativ, sunt legate de siturile paleontologice, respectiv de prezența fosilelor de dinozauri. În prezent se cunosc peste 10 specii diferite de dinozauri din Bazinul Hațeg, alături de alte 10 specii de alte vertebrate, câteva specii de mamifere, peste 20 de specii de gastropode, 10 specii de ostracode și numeroase specii de plante.

Datorită cadrului natural geografic deosebit în care se găsește Țara Hațegului (dispusă la poalele masivului Retezat și incluzând o mică parte din porțiunea nordică a acestuia), se poate

vorbi și de o varietate de specii de plante și animale aparținând zonelor biogeografice alpină și continentală.

Din punct de vedere **floristic**, Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului prezintă o diversitate foarte ridicată, 2.342 de specii, subspecii și varietăți de plante (62% din totalul de 3.759 specii cunoscute la nivel național, aparținând unui număr de 99 de familii botanice, iar 2% se regăsesc pe Lista Roșie a plantelor elaborată de Negrean și Dihoru în 2009.

Din punct de vedere **faunistic**, zona găzduiește o comunitate complexă de mamifere de la ierbivore mari (*capra neagră*, *cerbul carpatin*, *căpriorul*) și carnivore mari (*urs*, *lup*, *râs*), până la mamifere mici, mai ales rozătoare și carnivore mici, astfel aici se întâlnesc 7 specii de mamifere limitate ca răspândire la această zonă a țării (1 specie insectivore și 6 de specii de rozătoare). De asemenea, au fost identificate cel puțin 15 specii de lilieci, dintre care *liliacul mare cu potcoavă*, amenințat la nivel global IUCN, *liliacul pigmeu*, *Vespertilio murinus* și *Myotis nattereri*, care se află și pe Lista Roșie Europeană.

O specie de șopârle de câmp (*Lacerta agilis ssp. erythronotus*) se poate întâlni în teritoriu numai în această parte a României. Dintre amfibieni, sunt prezente *tritonul cu creastă* și *Triturus cristatus ssp. cristatus* (Ord. Urodela) și *broasca de mlaștină roșie*.

În ceea ce privește **avifauna** Țării Hațegului, răspândite sunt *lăstunul de casă*, *barza albă*, care se află înscrisă în Directiva 79/409/EEC alături de alte 4 specii prezente în zonă: *ciuvica*, *muscarul mic*, *sfrânciocul cu frunte neagră* și *sfrânciocul roșiatic*.

În cadrul geoparcului sunt incluse rezervații botanice naturale cuprinzând o varietate mare de tipuri de vegetație, dintre care amintim: vegetația de tinov, vegetația de pajiște, molidișuri, fâgete, quercete, fânețe.

Din suprafața totală a Parcului Natural Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului (102.392 ha), pădurile ocupă 53,2% (54.512 ha).

Declararea celor două situri Natura 2000 pentru unele areale din GDȚH, are ca țintă conservarea habitatelor de interes comunitar dintre care în **ROSCI 0236 Strei - Hațeg** sunt: pajiști stepice subpanonice, peșteri în care accesul publicului este interzis, păduri dacice de stejar și carpen, păduri de fag de tip *Luzulo - Fagetum* și păduri de stejar cu carpen de tip *Gallio - Carpinetum*.

Țara Hațegului face parte din complexe teritoriale de vegetație cu păduri mezofile de foioase și respectiv păduri xeroterme de foioase. Habitatele întâlnite sunt: păduri de brad și fag, păduri de fag, păduri de fag cu carpen, păduri de gorun cu carpen, păduri de stejar, păduri de gorun și cer, păduri de gorun, păduri de cer și gârniță.

În ceea ce privește habitatele de pajiște protejate, acestea se află în cadrul rezervațiilor naționale botanice de la Vârful Poienii și în Fânețele cu narcise de la Nucșoara.

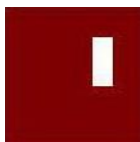
3.10.7.2. Rezervații naturale

Pe lângă monumentele istorice, comuna Sălașu de Sus este deosebit de bogată în **rezervații științifice**, botanice și geologice.

Astfel, rezervația din Parcul Național Retezat care aparține cadastral comunei Sălașu de Sus, deși nu se află pe teritoriul administrativ, este Rezervația Științifică Gemelele din Retezat fiind clasificată în categoria I IUCN.

Rezervația Științifică Gemelele din Retezat (RȘGR), este în administrarea Academiei Române prin Comisia Monumentelor Naturii și Casa Oamenilor de Știință, în colaborare cu APNR. Casa Oamenilor de Știință gestionează clădirile aflate în proprietatea Academiei și are personal angajat pe teritoriul Rezervației Științifice cu atribuții de pază și de administrare a clădirilor.

Rezervația acoperă o zonă sălbatică în care nu au existat intervenții antropice sau nivelul acestora a fost foarte redus. În zona de protecție strictă se interzice desfășurarea oricăror activități umane, cu excepția activităților de cercetare. Ea are regim strict de protecție pentru conservarea biodiversității. Accesul este controlat, fiind permis doar cu autorizație eliberată de Academia Română și, începând din 2007, cu avizul APNR. Zona este foarte bine conservată, impactul prezenței umane este minim, numărul vizitatorilor nedepășind 300 de persoane pe an, pe două trasee bine delimitate.

Alte rezervații naturale care se află pe teritoriul comunei Sălașu de Sus sunt: rezervațiile naturale „Fânețele cu narcise Nucșoara” și „Vârful Poienii” incluse în rețeaua națională de arii protejate, ambele sunt rezervații de tip botanic, pentru protecția unor specii relicve, rare, vulnerabile, endemice, de floră sălbatică bine conservate în aceste areale, fiind incluse în GDȚH și ROSCI 0236 Strei-Hățeg.

Vârful Poienii, 22058`19,762`E / 45058`00,6`N, este rezervație botanică încadrată în categoria IV IUCN, cu suprafața de 0,8 ha inclusă în pajiștea Lupoanea, are regim de zonă cu protecție integrală a GDȚH. Amplasată pe teritoriul satului Ohaba de sub Piatră, R.N. Vârful Poienii, este situată pe versantul stâncos care mărginește malul stâng al pârâului Poieni, spre amonte de viaductul peste DN 66 (E79), direcția Ciopeia - Ohaba de sub Piatră. Stâncăriile dealului adăpostesc o vegetație xerică, cu elemente floristice remarcabile; reprezintă singura stațiune certă din România pentru specia rară patlagină de stâncă (*Plantago holosteum*) și locul clasic pentru *Astragalus onobrycnis* var. *linearifolicus*.

Fânețele cu narcise de la Nucșoara, de pe raza satului Nucșoara, localizată în lunca stângă a pârâului Nucșoara, între satele Sălașu de Sus și Mălăiești 22056`35,309`E / 45030`07,043`N, cu statut de rezervație botanică încadrată în categoria a IV-a, IUCN, are suprafața de 20 ha, fiind inclusă în zonă cu protecție integrală a GDȚH și reprezintă un vestigiul al unor străvechi asociații hidrofile cu endemitul *Peucedanum rochelianum*. Aspect peisagistic deosebit datorat populațiilor de narcise albe și galbene și gladiole. Aici are loc în fiecare sfârșit de mai sau început de iunie Festivalul Narciselor.

Pentru valorificarea obiectivelor turistice naturale și istorice pe teritoriul comunei au fost amenajate mai multe trasee de vizitare: Drumul Fluturilor și al Florilor, Traseul Cetății Colț, Drumul Apei și al Pietrelor. În satul Peștera a fost amenajat un complex de tehnică populară ce cuprinde o moară de apă, o vâltoare, precum și un cuptor pentru arderea pietrei de var. Complexul este parte componentă a trasului Drumul Apei și al Pietrelor.

Obiectivele turistice naturale aflate pe teritoriul comunei Sălașu de Sus sunt:

- Vârful Poienii de la Ohaba de Sub Piatră - rezervație botanică cu elemente floristice rare;
- Fânețele cu narcise de la Nucșoara - rezervație botanică cu elemente floristice remarcabile;
- Vizitarea peșterii din satul Peștera, obiectiv speologic deosebit;
- Cascada Lolaia situată pe valea Nucșoarei, în imediata vecinătate a căii principale de acces în Parcul Național Retezat;
- Lacurile și tăurile glaciale de pe teritoriul comunei: Tăul Retezat, Lacul Galeșul, Lacul Pietrele, Lacul Stănișoara, Tăurile din Valea Rea - o salbă de 4 lacuri, Tăul Țapului, Tăul Adânc și Tăul Ciulfu Mare, cât și accesele spre celelalte lacuri alpine
- Rezervația științifică "Gemenele" și Masivul Retezat.

Structurile turistice amenajate pentru vizitarea PNRRG sunt:

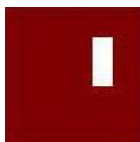
- Centrul de vizitare al PNRRB de la Nucșoara;
- Cabana Cârnici;
- Cabana Gențiana;
- Cabana Pietrele - cu Centrul de Informare pentru habitatele alpine la Pietrele din PNRRB.

3.10.7.3. Situri antropice și alte valori ale patrimoniului național

Teritoriul comunei Sălașu de Sus este situat într-un areal antropizat încă din preistorie. Despre acest fapt vorbește numărul mare de descoperiri și semnalări aparținând diferitelor epoci istorice din zonă. Potrivit LMI, pe teritoriul administrativ al comunei sunt înregistrate un număr de 17 situri arheologice, care sunt incluse în categoria siturilor cu valoare de patrimoniu, de interes local și zonal.

Amplasamentul acestora se regăsește atât în intravilanul localităților cât și pe teritoriile de extravilan, aparținând acestora.

Aceste situri nu au fost cercetate exhaustiv, cele mai multe informații provenind din sondaje arheologice și periegeze. Din aceste considerente delimitarea exactă a acestor situri este mai greu de realizat motiv pentru care în delimitarea lor s-a ținut seama de prevederile legale și de morfologia terenului.

În ceea ce privește monumentele istorice, potrivit LMI, pe teritoriul administrativ al comunei sunt înregistrate un număr de 14, situate în localitățile Ohaba de sub Piatră, Mălăiești, Nucșoara, Sălașu de Sus, Paroș și Râu Alb. Aceste valori de patrimoniu sunt prezentate pe larg și detaliate în cap. 3.11 la punctul 3.11.4.

3.11 REGLEMENTĂRI URBANISTICE

3.11.1. Soluția generală de organizare și dezvoltare a localităților

Dezvoltarea localităților comunei se va face în mod natural, pe vetrele existente cu mărirea intravilanului, preponderent pe direcția căilor de comunicație și organizarea mai eficientă a spațiului în intravilan. Reglementările urbanistice au avut în vedere, în primul rând, extinderea suprafeței intravilanului cu scopul dezvoltării unitare a localităților.

Aceste extinderi au fost realizate în zonele cu potențial de dezvoltare, iar la conturarea lor s-a ținut cont de mediul natural, dar și de cel social și economic.

Planul Urbanistic General propune extinderi ale intravilanului în vederea creșterii calității vieții, atragerea de investitori și încurajarea administrației locale și a locuitorilor de a investi în dezvoltarea acestor localități.

Extinderi mai importante s-au prevăzut în localitatea Ohaba de sub Piatră, în zona adiacentă drumului european și național E 79 (DN 66), precum și în Sălașu de Sus, unde, în urma discuțiilor cu administrația locală, au fost evidențiate potențiale zone de interes cu privire la dezvoltarea acestora în vederea investițiilor.

3.11.2. Organizarea căilor de comunicație

Pe teritoriul comunei Sălașu de Sus sunt amplasate căi de comunicație rutieră și feroviară.

Comuna este deservită de calea ferată Simeria - Petroșani - Craiova, cu haltă CF în localitatea Ohaba de sub Piatră și este străbătută de drumul național și european DN 66 (E 79) Filiași - Tg. Jiu - Petroșani - Hațeg - Simeria.

Căile de comunicație rutieră existente sunt de interes național, județean și comunal.

Ca urmare a necesităților de dezvoltare a localităților traversate de DN 66, față de intravilanul existent cuprins în P.U.G. al comunei Sălașu de Sus din anul 2000, se propune o extindere a intravilanului, inclusiv în zona adiacentă drumului național.

Reglementări privind căile de circulație se regăsesc în cadrul punctului 3.6 din prezentul memoriu general precum și în Regulamentul Local de Urbanism, punctul IV.14.

3.11.3. Destinația terenurilor, zonele funcționale rezultate

Zonificarea funcțională a fiecărei localități în parte s-a stabilit în funcție de categoriile de activități ale localităților, ponderea acestora în teritoriu fiind puse în evidență în planșele de reglementări ale Planului Urbanistic General și în planșele desenate cu unități teritoriale de referință de la punctul VII al Regulamentului Local de Urbanism aferent.

Asigurarea compatibilității funcțiunilor în cadrul propunerilor privind dezvoltarea localităților aparținătoare comunei Sălașu de Sus, s-a realizat cu respectarea art. 14 din Regulamentul General de Urbanism și a prevederilor privind amplasarea construcțiilor în cadrul zonelor funcționale ale localităților, cuprinse în Anexa 1 a Regulamentului General de Urbanism.

Subzonele funcționale sunt diviziuni ale zonelor funcționale cu funcțiuni specializate, puse în evidență pe planșele de U.T.R.-uri. Fiecare zonă funcțională este reprezentată printr-o culoare, atât în planșa de reglementări, cât și în planșele cu U.T.R.-uri de la cap. VII.

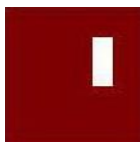
3.11.4. Zonele protejate și limitele acestora (zone cu valoare istorică, peisagistică, ecologică, protejate sanitar)

Pe teritoriul comunei există un număr de 17 situri arheologice și 14 monumente istorice, conform LMI, dar și o serie de obiective de patrimoniu local, identificate și menționate în prezenta documentație.

Zone cu valoarea istorică:

A. Situri arheologice:

Potrivit LMI, pe teritoriul administrativ al comunei sunt înregistrate un număr de 17 situri arheologice, care sunt incluse în categoria siturilor cu valoare de patrimoniu, de interes local și

zonal. În continuare sunt prezentate, defalcate pe localități, amplasarea siturilor arheologice și specificul lor:

Sălașu de sus

- Primărie – așezare romană;
- Biserica Sf. Nicolae – așezare medievală;
- Gădina lui Iștoc – tezaur monetar;
- Ulița Cristăilor și prelungire extravilan – drum roman;

Coroiști

- La biserică – așezare romană;

Mălăiești

- Extravilan – așezare romană;
- Progadea ce Veche – biserică și necropolă medievală;

Nucșoara

- La biserică – așezare medievală;

Ohaba de sub Piatră

- Dealul Viilor – așezare romană;
- Valea Murgii – drum roman;
- Extravilan – vechiul pod roman;

Paroș

- La biserică – așezare medievală;

Peștera

- Grotă capelă – locuire din neolitic;
- La podeț – ciocan neolitic (descoperire izolată)
- La Biserica – așezare romană;

Râu Alb

- La biserică – așezare medievală;
- Fostul IAS – așezare romană;
- Extravilan est – posibilă locuire din neolitic;

Sălașu de Jos

- Cimitir – biserică și necropolă medievală;

Zăvoi

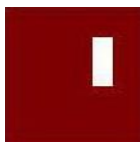
- La biserică – așezare romană.

B. Monumente istorice:

Potrivit LMI, pe teritoriul administrativ al comunei sunt înregistrate un număr de 14 monumente istorice.

În continuare sunt prezentate, construcțiile și ansamblurile clasate, incluse în LMI, publicat în Monitorul Oficial din anul 2015:

1. Nr. Crt. 237; Cod LMI 2015 HD-II-m-B-03293; Denumire: Ruinele podului roman; Localitate: sat Ciopeia, comuna Sântămăria-Orlea - sat Ohaba de sub Piatră, comuna Sălașu de Sus; Adresă: între localități; Dată sec. II-III p. Chr.
2. Nr. Crt. 319; Cod LMI 2015 HD-II-a-A-03363; Denumire: Cetatea Mălăiești; Localitate: sat Mălăiești, comuna Sălașu de Sus; Adresă: nr. 69; Dată: sec. XIV
3. Nr. Crt. 320; Cod LMI 2015 HD-II-m-A-03363.01; Denumire: Donjon; Localitate: sat Mălăiești, comuna Sălașu de Sus; Adresă: nr. 69; Dată: sec. XIV
4. Nr. Crt. 321; Cod LMI 2015 HD-II-m-A-03363.02; Denumire: Zid incintă; Localitate: sat Mălăiești, comuna Sălașu de Sus; Adresă: nr. 69; Dată: sec. XIV
5. Nr. Crt. 332; Cod LMI 2015 HD-II-m-B-03370; Denumire: Biserica "Înălțarea Domnului"; Localitate: sat Nucșoara, comuna Sălașu de Sus; Adresă: nr. 38; Dată: 1786
6. Nr. Crt. 333; Cod LMI 2015 HD-II-m-B-03371; Denumire: Casa parohială, Localitate: sat Nucșoara, comuna Sălașu de Sus; Adresă: nr. 41; Dată: sec. XIX
7. Nr. Crt. 384; Cod LMI 2015 HD-II-m-A-03401; Denumire: Biserica "Pogorârea Sf. Duh"; Localitate: sat Paroș, comuna Sălașu de Sus; Adresă: nr. 183; Dată: sec. XV
8. Nr. Crt. 416; Cod LMI 2015 HD-II-m-A-03427; Denumire: Biserică parohială reformată; Localitate: sat Râu Alb, comuna Sălașu de Sus; Adresă: nr. 5; Dată: sec. XV-XVI

9. Nr. Crt. 436; Cod LMI 2015 HD-II-m-A-03440; Denumire: Biserica "Nemeșilor"; Localitate: sat Sălașu de Sus; Adresă: nr. 284; Datare: sec. XVIII
10. Nr. Crt. 437; Cod LMI 2015 HD-II-a-A-03441; Denumire: Curtea Cnezilor Cândreș; Localitate: sat Sălașu de Sus; Adresă: 327; Datare: XV-XVII
11. Nr. Crt. 438; Cod LMI 2015 HD-II-m-A-03441.01; Denumire: Casa cnezială (ruine); Localitate: sat Sălașu de Sus; Adresă: 327; Datare: XV-XVII
12. Nr. Crt. 439; Cod LMI 2015 HD-II-m-A-03441.02; Denumire: Paraclis; Localitate: sat Sălașu de Sus; Adresă: 327; Datare: XV-XVII
13. Nr. Crt. 440; Cod LMI 2015 HD-II-m-A-03441.03; Denumire: Fortificație (zid incintă cu patru turnuri la colțuri); Localitate: sat Sălașu de Sus; Adresă: 327; Datare: XV-XVII
14. Nr. Crt. 441; Cod LMI 2015 HD-II-m-A-03442; Denumire: Biserica "Sf. Atanasie și Chiril"; Localitate: sat Sălașu de Sus; Adresă: Str. Ulița Mare, nr. 135; Datare: sec. XV-XVI, cu transformări în sec. XIX.

Conform listei monumentelor istorice, patrimoniul cultural arhitectural al comunei este caracterizat în special de arhitectura ecleziastică, militară și civilă.

Arhitectura militară este reprezentată de Cetatea Mălăiești, situată între Valea Mălăieștilor și Valea Domnească, la extremitatea sudică a satului, pe o mică culme, abruptă către vest. Cetatea a fost construită de către o ramură a cnezilor din Sălașul de Sus, respectiv familia Sărăcin, familie care iese în evidență în documentele scrise datorită serviciilor militare aduse Hunedoreștilor. Cetatea apare în documente doar în anul 1613, când la moartea fără urmași masculini ai lui Ștefan Sărăcin, a fost donată de către principele Gabriel Bethlen altor nobili.

Cercetările arheologice întreprinse de-a lungul a trei campanii au evidențiat, alături de preocuparea cnezilor de amplificare a elementelor de fortificare ale cetății, și o strădanie deosebită în crearea unor utilități de confort. În seria acestora se înscrie amenajarea cetății pentru a deveni locuibilă pe întreg cursul anului, construirea sau organizarea unor spații în interiorul incintei, menite a fi spații de depozitare, dotarea interioarelor locuite cu sobe de cahle. Construcția sobelor de cahle începe imediat după secolul al XIV-lea, dezvoltându-se pe măsura lărgirii spațiului locuibil, odată cu înălțarea incintei și mai apoi, a turnurilor de colț, în secolul al XVI-lea.

Localitatea **Nucșoara**, potrivit surselor istorice documentare, apare atestată pentru prima dată în 1359, când peste teritoriul unei vechi obști de țărani liberi se suprapune stăpânirea vechii familii românești Cănde, din satul Râu de Mori, cunoscută în perioada medievală sub numele de Kendeffy.

Se pare că nucleul inițial al locuirii (vechea vatră a satului Nucșoara) era în punctul numit "Gura Plaiului", de la poalele Munților Retezat.

În prezent, în sat se păstrează o biserică închinată praznicului "Înălțării Domnului", înscrisă în LMI 2015 cu codul HD-II-m-B-03370.

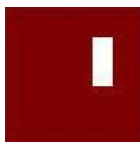
Construcție masivă cu ziduri groase din piatră brută și bolovani, biserica este alcătuită dintr-o navă relativ mare (7,90 x 5,10 m – circa 40 m²) boltită în semicilindru și un altar semicircular cu o semicalotă sferică. Arcul triumfal este semicircular, indicând apartenența la stilul romanic; în schimb portalul vestic, în arc frânt, reprezintă o contribuție a goticului. Lăcașul, lipsit de turn, este acoperit cu șită; iar clopotnița a fost elevată separat. Biserica a suferit numeroase reparații, cunoscute fiind cele din 1913, 1963 și 2007.

Pe teritoriul satului se află și Casa parohială, un alt monument istoric, datat din secolul al XIX-lea, înscris în LMI 2015 cu codul HD-II-m-B-03371. Din informațiile orale ale sătenilor, fosta casă parohială era o construcție din lemn cu trei camere și târnaț, pe structură de piatră, ea fiind dezafectată în anii 1960-1970, pe locul acesteia fiind ridicat actualul imobil, care nu are nici o valoare istorică.

Considerăm oportună demararea procedurilor de declarare pentru imobilul respectiv.

Pe teritoriul localității **Ohaba de sub Piatră**, este amplasat vechiul Pod roman, astăzi în ruine, monument istoric având codul HD-II-m-B-03293, precum și drumul roman care făcea legătura cu Ulpia Traiana, plecând de la Drobeta.

Ruinele vechiului pod apar și în hărțile topografice vechi.

Ulița care traversează DJ667A la sud de drumul național DN66, se suprapune peste drumul roman care lega localitatea de ruinele vechiului pod roman.

Drumul roman, este evidențiat trecând prin Bumbești, apoi prin Pasul Vâlcău schimbându-și apoi direcția prin nord-vest și trecând prin localitățile Dealul Babii, pe lângă valea Crevedia, prin Merișor, Crivadia, Petros, Baru, Livadia, Pui, Galați, Rușor, Băiești, Ohaba de sub Piatră, Ciopea, Subcetate, Sântămărie Orlea, schimbându-și din nou direcția spre sud-vest trecând prin Vadu, Pâclișa, Cârnești și Ostrov și ajungând la Sarmizegetusa.

Arhitectura ecleziastică a localității **Paroș**, este reprezentată de o veche biserică de piatră, cu hramul "Pogorârea Duhului Sfânt", înscrisă în LMI 2015 cu codul HD-II-m-A-03401.

Începuturile acestui edificiu sunt greu de stabilit, altarul și naosul bisericii sunt vechi, iar pronaosul și clopotnița adăugate pe la 1717, precum o dovedește și inscripția unuia dintre clopote "*Gloria in Excelsis Deo 1717*".

Frapantă la această biserică este planimetria altarului, semicircular la interior și heptagonal în exterior; absida este ușor decroșată față de corpul navei. Clopotnița masivă, cu un foișor închis de lemn și fleșă ascuțită, învelită în șindrilă, este prevăzută, pe laturile sale de sud și nord, cu două intrări, iar la acoperirea lăcașului propriu-zis s-a utilizat țigla. Peretele de miază-noapte este sprijinit de patru contraforți. Pictura exterioară, de pe peretele de nord, s-a dovedit a nu fi decât altceva decât o simplă zugrăveală naivă.

Dovada certă care confirmă vechimea bisericii în secolul al XVII-lea, o avem dintr-o listă de martori din 26 iunie 1640, când sunt menționați preoți locali Dumitru și Marcu.

La origine ortodoxă, biserica a deservit liturgic, după 1701, obștea locală unită, această apartenență confesională fiind confirmată de conscripțiile anilor 1733, 1750, 1761-1762 și 1829-1831 și de harta Iosefină a Transilvaniei (1769-1773). În 1948 a revenit Bisericii Răsăritene.

Referitor la arhitectura ecleziastică de pe teritoriul localității **Râu Alb**, trebuie făcută mențiunea de la început că LMI 2015 figurează biserica parohială reformată cu codul HD-II-m-A-03427, aceasta aflându-se astăzi în ruină. Biserica prezintă pe frontonul de deasupra intrării, o pisanie în limba maghiară, care îi precizează clar ctitorii și destinația (cea reformată), cu o clopotniță reclădită în anii 1838-1839, de către nobilul de origine română Ladislau Koszta din Băiești.

Despre slujbașii bisericii din Râu Alb, avem știri de la 1548, printr-un preot iobag cu numele "*Zthanchwl*" (Stanciul).

În secolele XVII-XVIII biserica a fost folosită concomitent atât de obștea ortodoxă (ulterior unită), cât și de către cea reformată. În 1792 reformații încă foloseau această biserică, împreună cu românii, comun fiind și cimitirul. O biserică reformată separată a fost construită apoi în cimitirul comun, la o distanță mai mică de 20m față de cea veche, singurul lucru cert fiind că datează înaintea anilor 1838-1839.

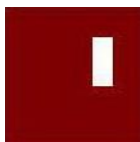
Din prima jumătate a secolului al XVIII-lea și până în 1948, biserica a deservit liturgic obștea unită locală, fiind menționată, ca atare, de conscripțiile anilor 1733, 1750, 1761-1762 și 1829-1831, precum și în harta Iosefină a Transilvaniei (1769-1773).

Conform listei monumentelor istorice din 2015, localitatea **Sălașu de Sus** este păstrătorul unei bogate arhitecturi ecleziastice și civile a cărei datare se încadrează între secolele XV-XIX.

1. Ansamblul Curtea Cnezilor Cândreș Cod LMI 2015 HD-II-a-A-03441, datare sec. XV-XVII:

Ansamblul este compus din Casa cnezială - Cod LMI 2015 HD-II-m-A-03441.01, datare sec. XV-XVII; Paraclis - Cod LMI 2015 HD-II-m-A-03441.02, datare sec. XV-XVII și Fortificație (zid incintă cu patru turnuri la colțuri) - Cod LMI 2015 HD-II-m-A-03441.03, datare sec. XV-XIV.

Ansamblul reprezintă o curte nobiliară fortificată, cu incintă dreptunghiulară, cu laturile de aproximativ 95x55 m, care se află la marginea de jos a satului, pe un teren practic plan, fiind înconjurată de un zid gros de 1-1,10 m, păstrat azi doar pe două dintre laturi, până la o înălțime de 1,50-3 m. Pe anumite porțiuni se mai distinge traseul unui șanț de apărare. Se pare că la colțurile incintei ca și pe laturile ei au existat turnuri.

Foarte interesantă este ruina destul de bine păstrată a unei capele din curte, având un altar pentagonal cu unghi în ax, o navă mai mult lată decât lungă (lungime exterioară –7,50 m; lățime exterioară – 14 m) și un turn cu primul etaj transformat în tribună, la care se ajungea din exterior. Pe temeiul planului și a elementelor conservate, capela nu poate fi mai nouă de prima jumătate a veacului al XV-lea, dar zidurile ruinate atestă cel puțin două faze de construcție sau transformare a monumentului.

Edificiul ecleziastic a fost construit din piatră de râu, iar interiorul fusese tencuit și vărui.

2. Biserica "Iobagilor" sau biserica "de peste apă" Cod LMI 2015 HD-II-m-A-03440, datare - sec. XVIII:

Cea de-a doua biserică care se face remarcată la Sălașu de Sus, este biserica "Iobagilor" sau biserica "de peste apă", cu hramul "Sfinții Apostoli Petru și Pavel". Este amplasată pe partea stângă a șoselei, imediat după piața comunei.

Pentru încadrarea cronologică a etapelor de realizare a bisericii, pot fi luate în considerare două elemente de construcție și anume: ancadramentul care împodobește ușa intrării dinspre micul pridvor de sub turnul clopotniță și pisania așezată pe turnul clopotniță, deasupra intrării.

Ancadramentul este așezat în planul exterior al peretelui de vest al bisericii, iar forma rectangulară și caracteristicile stilistice îl încadrează în arta goticului târziu, cu proveniență sigură dintr-un atelier orășenesc de sculptori de la sfârșitul secolului al XV-lea.

Pisania este al doilea element care contribuie la stabilirea vechimii și originii bisericii. Aceasta este așezată pe turnul clopotniță chiar deasupra intrării. Pisania a fost scrisă în limba slavonă iar în prezent se află într-o stare destul de proastă de conservare.

Textul pisaniei este o cronică a construcției având meritul de a releva efortul ctitoricesc al familiei nobiliare locale Sărăcin.

Practic prima etapă de construcție a edificiului la care face referire pisania pare a fi datată la mijlocul secolului al XV-lea. Ulterior în cursul secolelor XVIII-XIX este menționată o a doua etapă de construcție când nava – cu excepția peretelui vestic – și altarul, au fost dărâmate în favoarea unui spațiu interior mult mai generos, ctitoria fiind prelungită spre răsărit prin absida actuală.

3. Biserica "Sf. Atanasie și Chiril"; Cod LMI 2015 HD-II-m-A-03442, datare: sec. XV-XVI, cu transformări în sec. XIX

Un alt edificiu de cult din Sălașu de Sus, înscris pe lista monumentelor istorice, poartă hramul "Sfinții Atanasie și Chiril" și a aparținut până în anul 1948 obștii locale unite.

Biserica este amplasată în mijlocul satului fiind cunoscută și sub numele de "biserica din ulița mare". Planimetria arhaică, de tipul unui dreptunghi cu terminația răsăriteană a absidei heptagonale și ferestre poziționate la joasă înălțime, confirmă tradiția locală a ctitoririi lăcașului în secolul al XVII-lea.

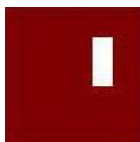
În timpul mării invazii turcești din anul 1788, biserica a fost incendiată, acoperișul prăbușit fiind refăcut abia în 1791. Turnul actual, cu fleșă zveltă, s-a adosat în 1853. Accesul la interior se face printr-o singură ușă, amplasată la parterul clopotniței, pe latura sa apuseană.

Pentru fiecare monument istoric se instituie zona sa de protecție, prin care se asigură conservarea integrată a monumentului istoric și a cadrului său construit sau natural.

Zona de protecție, constituită ca un teren format din parcele cadastrale situate în jurul monumentului, asigură perceperea nealterată a acestuia.

În zona de protecție se instituie servituțile de utilitate publică și reglementările speciale de construire prin care se asigură:

- păstrarea și ameliorarea cadrului natural și peisagistic al monumentului prin înlăturarea și diminuarea factorilor poluanți;
- păstrarea și ameliorarea cadrului arhitectural și urbanistic al monumentului prin avizarea și supravegherea tuturor schimbărilor care intervin în construcție;
- păstrarea potențialului arheologic prin cercetarea și supravegherea tuturor lucrărilor care se efectuează prin săpături.

Pe teritoriul administrativ al comunei Sălașu de Sus s-au instituit și delimitat un număr de 13 zone de protecție la monumentele istorice clasate și înscrise în lista monumentelor istorice din 2010.

Acestea sunt marcate pe planșele de reglementări urbanistice aferente fiecărei localități aparținând comunei.

C. Obiective de patrimoniu local:

Pe teritoriul comunei Sălașu de Sus sunt identificate un număr de 9 obiective de patrimoniu local, propuse pentru a fi clasificate.

Acestea sunt:

Coroiești - Biserica cu hramul „Duminica Tuturor Sfinților”

Este o construcție dreptunghiulară realizată din piatră, alcătuită dintr-un altar semicircular nedecroșat, o navă scundă alungită și un turn zvelt, cu un coif piramidal evazat învelit în tablă, la acoperișul propriu-zis s-a utilizat țigla. Secolele XV-XVI par să indice timpul ridicării nucleului inițial al bisericii, din care se mai păstrează astăzi doar nava și o parte din ferestre. Dacă această ipoteză este corectă, atunci ctitorii locașului sunt micii cnezi locali.

Din punct de vedere confesional, după 1701 lăcașul a fost preluat însă de uniți, fiind menționat, ca atare de conscripțiile anilor 1733, 1750, 1761-1762 și 1829-1831, de asemenea harta Iosefină a Transilvaniei (1769-1773) îi atestă existența. Biserica revine cultului ortodox în 1948.

Mălăiești - Biserica cu hramul „Înjumătățirea Praznicului”

Cu materialul litic recuperat de la vechea biserică medievală s-a ridicat, pe cheluiala familiei Bal din localitate, un nou edificiu. Lucrările, desfășurate între anii 1907 și 1909, au fost coordonate de preotul ortodox Ioachim Cerbicean senior. Este vorba de o construcție dreptunghiulară din piatră, cu absida pentagonală al altarului decroșat. Accesul spre interior se face printr-o singură ușă, amplasată pe latura de vest.

Ohaba de sub Piatră - Biserica cu hramul „Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril”

Biserică de zid din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, un edificiu construit pe plan dreptunghiular, cu absida semicirculară nedecroșată.

Peștera - Biserica cu hramul „Sfânta Treime”

Construit în anul 1910, având un plan dreptunghiular, cu absida semicirculară, nedecroșată, lăcașul, renovat în 2009, este prevăzut cu un turn robust, înălțat deasupra unicei intrări amplasată pe partea de apus. Edificiul actual a fost precedat, în timp, doar de o bisericuță modestă din lemn.

Râu Alb - Biserica cu hramul „Duminica Femeilor Mironosițe”

În imediata vecinătate a bisericii monument istoric, astăzi în ruină, în mijocul cimitirului localității, se află această biserică, care funcționează și astăzi, o construcție de plan dreptunghiular, compusă dintr-un altar semidecrosat, o navă nedivizată, de mici dimensiuni și un turn clopotniță robust, cu intrarea practică pe latura sudică.

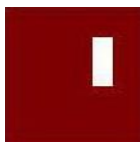
Absida, un patrulater în interior, unde în vechime existase un altar cu forme unghiulare – dovadă unica fereastră răsăriteană, de o adâncime apreciabilă – este boltită semicilindric și despărțită de spațiul naosului printr-un arc. În dreptul Sfintei Mese apar două nișe laterale, cu rol de proscomidar, respectiv de diaconicon. Ferestrele sunt, de asemenea, refăcute.

Din pricina deselor intervenții aspectul inițial al bisericii s-a alterat. În 1784 s-a renovat vechiul turn, ridicat la acea dată, deasupra navei și a fost înlocuit cu actuala clopotniță în 1855, dată la care s-a placat semicircular și absida altarului.

Alte intervenții de renovare și restaurare a bisericii au avut loc în anii 1778, 1906 și 2009.

Râu Mic - Biserica cu hramul „Înălțarea Domnului”

Construită în secolul al XIX-lea este un edificiu de plan dreptunghiular, cu absidă semicirculară nedecroșată, consolidată prin contraforți masivi, coiful piramidal al turnului zvelt este învelit în tablă iar la acoperișul propriu-zis s-a folosit tablă. Accesul la interior se face printr-o singură ușă, amplasată pe latura sudică a clopotniței.

Predecesoarea lăcașului actual a fost se pare o bisericuță de lemn, înălțată în jurul anului 1790, pe locul alteia mult mai vechi, arsă de turci la 1788. Până în 1948, edificiul, a deservit liturgic obștea locală unită.

Sălașu de Jos - Biserica cu hramul „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”

Este amplasată în mijlocul satului și a fost înălțată în anii 1863-1865, în timpul păstoririi preotului Iosif Gheorghită. Este un edificiu de plan dreptunghiular, cu absidă semicirculară ușor decroșată. Turnul cu fleșă zveltă, prevăzut, pe latura sa sudică cu o încăpăre anexă scundă, străjuiește intrarea apuseană în biserică. Afectată în 1883 de un incendiu devastator, biserica a fost renovată în 1901, alte reparații desfășurându-se în anii 1992 și 2008. O înaintașă a sa, înregistrată atât în tabelele conscripțiilor din 1733, 1750, 1761-1762 și 1828-1831 cât și pe harta Iosefină a Transilvaniei (1769-1773), fusese construită, pe un deal din sudul localității, în secolul al XVII-lea.

Până în 1948, biserica a deservit liturgic obștea unită locală.

Sălașu de Sus - Biserica cu hramul „Sfântul Ierarh Nicolae”

În istoria orală a satului, biserica mai este cunoscută de localnici și sub denumirea de “biserica din părau” sau “a nemeșilor”.

Biserica atrage atenția prin forma altarului în plan heptagonal cu boltă semicirculară. El reamintește, cel puțin planimetric, de soluții arhitectonice proprii sfârșitului de secol XVI și din secolul al XVII-lea. Biserica mai posedă și o clopotniță masivă pe latura de vest a naosului, cu deschideri în nord, sud și probabil vest, astăzi astupate.

De pe harta Iosefină a Transilvaniei (1769-1773) lăcașul lipsește.

Prin fresca fragmentară din 1791, datorată lui Simion Zugravul din Pitești, s-a suprapus, în cadrul altui șantier de renovare, desfășurat în 2007, un nou decor iconografic.

Zăvoi - Biserica cu hramul „Sfântul Apostol Toma”

În mijlocul satului se înalță o biserică de piatră a cărei vechime coboară până în secolul al XVI-lea. Primul reper care ne îngăduie stabilirea unui termen privind construirea acesteia este atestarea preotului nobil Stanciu din Mățești, la 17 februarie 1573.

Pentru fiecare din aceste obiective, limitele de protecție sunt considerate limitele parcelor bisericilor și ale cimitirelor, cu excepția celei din localitatea Ohaba de sub Piatră, unde limita de protecție spre nord este DN 66, iar spre est DJ 667A.

Aceste limite sunt marcate pe planșele de reglementări urbanistice aferente fiecărei localități aparținând comunei.

Atragem atenția administrației locale asupra valorii identitare și istorice pe care aceste monumente le au în viața comunităților unde se găsesc și a necesității conservării lor. Odată cu clasarea ca monument istoric a unui bun imobil, specialistul care întocmește documentația poate propune o altă limită de protecție, care va deveni efectivă odată cu includerea bunului respectiv în categoria monumentelor istorice cu valoare de patrimoniu.

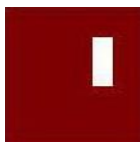
În atribuțiile administrației locale se regăsește și obligativitatea respectării legislației de patrimoniu în vigoare (O.G. 43 / 2000 - privind Protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național). În spiritul acestor reglementări, parte din obligațiile administrației locale sunt, potrivit legii următoarele:

- cooperează cu organisme și instituțiile publice cu responsabilități în domeniul protejării patrimoniului arheologic pentru punerea în aplicare și respectarea măsurilor și deciziilor acestora;

- asigură protejarea patrimoniului arheologic rezultat ca urmare a cercetărilor arheologice sistematice sau preventive și a descoperirilor arheologice întâmplătoare aflate pe domeniul public sau privat al unităților administrativ teritoriale respective, alocând resurse financiare în acest scop;

- cuprind în programele de dezvoltare economico-socială și urbanistică, respectiv de amenajare a teritoriului, obiective specifice privind protejarea patrimoniului arheologic;

- colaborează cu serviciile publice descentralizate ale Ministerului Culturii și Cultelor, transmitând acestora informații actualizate cu privire la cererile de autorizare de construire în zonele cu patrimoniu arheologic reperat;

-iau măsurile administrative și notifică proprietarilor și titularilor de drepturi reale asupra imobilelor, obligațiile ce le revin pentru prevenirea degradării, pentru salvarea și conservarea descoperirilor arheologice întâmplătoare;

-iau măsurile ce se impun pentru prevenirea distrugerilor și conservarea siturilor istorice și arheologice de importanță națională și locală de pe teritoriul administrativ;

Pe lângă acestea, pe teritoriul administrativ al comunei se găsesc și alte obiective, care se remarcă prin caracteristici care le îndreptățesc să fie apreciate cel puțin ca valori de interes istoric și identitar pentru comunitatea locală.

Acestea sunt monumente de for public, cu caracter local și care în conformitate cu Legea 120 / 2006 privind Monumentele de for public sunt reprezentate de „bunurile imobile, lucrări de artă plastică, artă monumentală, construcții sau amenajări neutilitare având caracter decorativ, comemorativ și de semnal, amplasate în spații publice, într-o zonă de protecție, pe terenuri aflate pe domeniul public sau privat al statului ori al unităților administrativ teritoriale.

Acestea, defalcate pe localități sunt:

Coroiești – două cruci comemorative închinat eroilor căzuți în munții Tatra în cel de-al doilea război mondial;

Râu Alb – monumentul eroilor căzuți în primul război mondial;

Sălașu de Jos – 5 cruci comemorative amplasate pe zidul ce împrejmuiește biserica și o cruce comemorativă amplasată pe partea dreaptă a drumului comunal ce duce spre Sălașu de Sus.

O altă categorie o reprezintă construcțiile și instalațiile destinate utilizării colective, parte din ele fiind funcționale și în prezent. Acestea sunt morile și vâltorile amplasate pe cursurile de apă.

Ele sunt marcate pe planșele de reglementări, după cum urmează:

• Coroiești	– moară și vâltoare.....	Planșa nr. 7
• Peștera	– moară și vâltoare.....	Planșa nr. 27
• Râu Mic	– moară și vâltoare cu piuă.....	Planșa nr. 35

Acestea sunt de valoare patrimonială, propuse pentru protecție locală.

Zonele protejate cu valoare ecologică și peisagistică

- Rezervația Științifică Gemelele Retezat;
- Rezervația Naturală Poiana cu Narcise de la Nucșoara;
- Rezervația Naturală Vârful Poienii;
- Peștera din satul Peștera.

Zonele protejate sanitar sunt zonele de protecție instituite în jurul unor obiective precum:

-cimitirele satelor Sălașu de Sus, Mălăiești, Ohaba de sub Piatră, Râu Alb și Sălașu de Jos (50 m – vezi planșele);

-stația de epurare din localitatea Ohaba de sub Piatră (100 m);

-rezervoarele, stațiile de tratare și captările aferente rețelelor de alimentare cu apă și de distribuție.

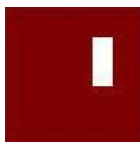
3.11.5. Protejarea unor suprafețe din extravilan (terenuri agricole valoroase, păduri, oglinzi de apă etc)

Pe teritoriul PNRRB, prin Planul de Management al parcului sunt prevăzute:

A. Zone cu protecție strictă, care prevăd interzicerea desfășurării oricăror activități umane, cu excepția activităților de cercetare, cu limitările descrise în planurile de management;

B. Zonele de protecție integrală care cuprind cele mai valoroase bunuri ale patrimoniului natural din interiorul ariei naturale protejate, unde sunt interzise:

a) orice forme de exploatare sau utilizare a resurselor naturale, precum și orice forme de folosire a terenurilor, incompatibile cu scopul de protecție și/sau de conservare;

b) activitățile de construire - investiții, cu excepția celor destinate administrării ariei naturale protejate și/sau activităților de cercetare științifică ori a celor destinate asigurării siguranței naționale sau prevenirii unor calamități naturale.

C. Zonele cu protecție integrală/zonele de conservare durabilă (tampon), fac trecerea între zonele cu protecție integrală și cele de dezvoltare durabilă.

În aceste zone se pot desfășura următoarele activități:

- a) științifice și educative;
- b) activități de ecoturism care nu necesită realizarea de construcții - investiții;
- c) utilizarea rațională a pajiștilor pentru cosit și/sau pășunat pe suprafețele, în perioadele și cu speciile și efectivele avizate de administrația parcului național, astfel încât să nu fie afectate habitatele naturale și speciile de floră și faună prezente;
- d) localizarea și stingerea operativă a incendiilor;
- e) intervențiile pentru menținerea habitatelor în vederea protejării anumitor specii, grupuri de specii sau comunități biotice care constituie obiectul protecției, cu aprobarea autorității publice centrale pentru protecția mediului;
- f) intervențiile în scopul reconstrucției ecologice a ecosistemelor naturale și al reabilitării unor ecosisteme necorespunzătoare sau degradate, la propunerea consiliului științific al ariei naturale protejate, cu aprobarea autorității publice centrale pentru protecția mediului;
- g) acțiunile de înlăturare a efectelor unor calamități, cu acordul administrației ariei naturale protejate, emis în baza aprobării autorității publice centrale pentru protecția mediului. În cazul în care calamitățile afectează suprafețe de pădure, acțiunile de înlăturare a efectelor acestora se fac cu acordul administrației ariei naturale protejate, emis în baza aprobării autorității publice centrale care răspunde de silvicultură;
- h) activitățile de protecție a pădurilor, acțiunile de prevenire a înmulțirii în masă a dăunătorilor forestieri, care necesită evacuarea materialului lemnos din pădure în cantități care depășesc prevederile amenajamentelor, se fac cu acordul administrației ariei naturale protejate, emis în baza aprobării autorității publice centrale care răspunde de silvicultură;
- i) activități tradiționale de utilizare a unor resurse regenerabile, în limita capacității productive și de suport a ecosistemelor, prin tehnologii cu impact redus, precum recoltarea de fructe de pădure, de ciuperci și de plante medicinale, cu respectarea normativelor în vigoare, cu acordul administrației ariei naturale protejate

D. Zona de dezvoltare durabilă cuprinde perimetrele construite.

Construcțiile care se realizează pe teritoriul PNRRB, în afara zonelor cu infrastructură turistică trebuie să respecte următoarele cerințe:

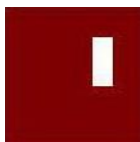
- regim de înălțime maxim 2 nivele - P+M;
- S sau D+P; P+E; panta acoperișului min. 40%;
- pentru exterior vor fi folosite materiale tradiționale - piatră sau lemn aparent sau textură rustică a tencuielilor,
- soclu de piatră naturală sau placat cu piatră;
- culori armonizate cu culorile naturale de pământ, fiind interzise culori stridente, care nu se integrează în peisaj.

Construcțiile din zonele cu infrastructură turistică trebuie să respecte următoarele cerințe:

- regim de înălțime maxim 3 niveluri - P+E+M; D+P+E sau M; S+P+E sau M;
- panta acoperișului min. 40%;
- pentru exterior vor fi folosite materiale tradiționale - piatră sau lemn aparent sau textură rustică a tencuielilor,
- soclu de piatră naturală sau placat cu piatră;
- culori armonizate cu culorile naturale de pământ, fiind interzise culori stridente, care nu se integrează în peisaj.

Realizarea de construcții noi cu scop științific, construcții noi necesare administrării și gospodăririi parcului este permisă numai cu avizul Consiliului Științific al PNRRB.

Sunt interzise activitățile din perimetrul PNRRB sau din vecinătatea acestuia care pot să genereze un impact negativ semnificativ asupra speciilor sălbatice și habitatelor naturale pentru care au fost desemnate, în lipsa actelor de reglementare specifice.

3.11.6. Interdicții temporare de construire pentru zonele care necesită studii și cercetări suplimentare (planuri urbanistice zonale privind parcelări, reparații, operațiuni de renovare)

Sunt interzise investițiile realizate în extravilan în lipsa documentației de urbanism necesare (Plan Urbanistic Zonal).

S-au stabilit zone cu interdicție temporară de construire în fiecare localitate, conform planșelor de reglementări, până la elaborarea unor Planuri Urbanistice Zonale. Aceste zone (de două tipuri) sunt explicitate în Regulamentul Local de Urbanism, IV.1. capitolul 2, art. 4.

Se propune interdicție de construire în zonele care adăpostesc situri arheologice și în alte zone unde sunt semnalate descoperiri arheologice până la descărcarea de sarcină arheologică și obținerea avizului favorabil din partea organismelor interesate.

În toate zonele unde sunt semnalate situri arheologice sau unde sunt descoperite (inclusiv întâmplător) urme de locuire umană, se impune potrivit legii, descărcare de sarcină arheologică.

3.11.7. Interdicții definitive de construire pentru zonele care prezintă riscuri naturale, servituți de protecție etc.

Se instituie interdicții permanente de construire conform RLU, în zonele unde sistematizarea existentă sau propusă (inclusiv unele zone verzi) necesită menținerea acestora, cel puțin până la întocmirea unei alte documentații Plan Urbanistic General, precum și în zonele cuprinse de limitele de siguranță a căilor rutiere, feroviare și ale rețelelor edilitare.

3.12. OBIECTIVE DE UTILITATE PUBLICĂ

Pentru a facilita realizarea obiectivelor de utilitate publică, inclusiv rezervarea terenurilor aferente acestora, sunt necesare următoarele:

- Cunoașterea tuturor obiectivelor ce se doresc a se realiza în perioada de valabilitate a Planului Urbanistic General;
- Identificarea tipurilor de proprietate asupra terenurilor;
- Determinarea circulației terenurilor între deținători, în funcție de noile obiective;

Principalele obiective de utilitate publică se regăsesc atât în cadrul Strategiei de dezvoltare a comunei pentru perioada următoare, sub formă de propuneri, cât și în cadrul proiectelor aflate deja în atenția administrației locale ca proiecte de perspectivă, sau ca proiecte aflate în diferite etape de realizare.

Pe ansamblul comunei s-au identificat următoarele priorități:

- extinderea rețelelor de alimentare cu energie electrică, apă și canalizare pentru zonele nou introduse în intravilan;
- modernizarea infrastructurii rutiere;
- cadastrul general;
- reparații la unitățile de învățământ, modernizarea și extinderea rețelei informatice;
- dezvoltarea și modernizarea zonelor turistice;
- extinderea utilizării surselor de energie alternativă prin exploatarea energiei eoliene, solare și a biomasei.

Principalele obiective de utilitate publică identificate și structurate pe localități sunt:

1. SĂLAȘU DE SUS

Modernizare străzi secundare și realizare trotuare aferente acestora.

Realizare străzi noi în zonele propuse spre extindere a intravilanului și condiționate de întocmirea unor documentații de urbanism Plan Urbanistic Zonal.

Realizarea de noi spații verzi, extinderea și reabilitarea celor existente.

Modernizare stație transport local și realizare parcare publică.

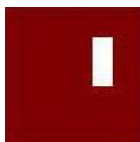
Extindere a rețelelor publice de alimentare cu apă, canalizare, energie electrică.

Realizarea rețelei comunale de alimentare cu gaze naturale.

2. COROIEȘTI

Modernizare străzi principale și secundare, realizare trotuare aferente acestora, realizare străzi noi în zonele propuse spre extindere a intravilanului și condiționate de întocmirea unor documentații de urbanism Plan Urbanistic Zonal.

Realizarea de noi spații verzi, extinderea și reabilitarea celor existente.

Realizare stație transport local.

Extinderea și modernizarea rețelelor publice de alimentare cu apă, canalizare, energie electrică.

Realizarea rețelei comunale de alimentare cu gaze naturale.

3. MĂLĂIEȘTI

Realizare străzi noi în zonele unde accesul spre terenurile adiacente sunt condiționate de servituți.

Modernizare stație transport local și parcare publică.

Extinderea și modernizarea rețelelor publice de alimentare cu apă, canalizare, energie electrică.

Realizarea rețelei comunale de alimentare cu gaze naturale.

4. NUCȘOARA

Modernizare străzi principale și secundare și realizare trotuare aferente acestora, precum și realizarea de drumuri locale noi atât în intravilan, cât și destinate accesului la trupurile distincte.

Realizarea de noi spații verzi, extinderea și reabilitarea celor existente.

Modernizare stație de transport local, extinderea rețelei de transport, realizarea unei stații noi și modernizarea parcării de la Cârnic.

Extinderea și modernizarea rețelelor publice de alimentare cu apă, canalizare, energie electrică.

Realizarea rețelei comunale de alimentare cu gaze naturale.

5. OHABA DE SUB PIATRĂ

Modernizare străzi principale și secundare, realizare trotuare aferente acestora, realizare străzi noi în zonele propuse spre extindere a intravilanului și condiționate de întocmirea unor documentații de urbanism (Plan Urbanistic Zonal), precum și unde accesul spre terenurile adiacente sunt condiționate de servituți.

Realizarea de noi spații verzi, extinderea și reabilitarea celor existente.

Modernizare stație transport local.

Extinderea și modernizarea rețelelor publice de alimentare cu apă, canalizare, energie electrică.

Realizarea rețelei comunale de alimentare cu gaze naturale.

6. PAROȘ

Modernizare străzi principale și secundare, realizare trotuare aferente acestora, realizare străzi noi în zonele propuse spre extindere a intravilanului.

Realizarea de noi spații verzi, extinderea și reabilitarea celor existente.

Realizare stație transport local.

Extinderea și modernizarea rețelelor publice de alimentare cu apă, canalizare, energie electrică.

Realizarea rețelei comunale de alimentare cu gaze naturale.

7. PEȘTERA

Modernizare străzi principale și secundare, realizare trotuare aferente acestora, realizare străzi noi în zonele propuse spre extindere a intravilanului.

Realizare stație transport local.

Extinderea și modernizarea rețelelor publice de alimentare cu apă, canalizare, energie electrică.

Realizarea rețelei comunale de alimentare cu gaze naturale.

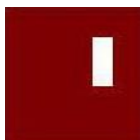
8. RÂU ALB

Modernizare străzi principale și secundare, realizare trotuare aferente acestora, realizare străzi noi în zonele propuse spre extindere a intravilanului și condiționate de întocmirea unor documentații de urbanism (Plan Urbanistic Zonal), precum și unde accesul spre terenurile adiacente sunt condiționate de servituți.

Realizarea de noi spații verzi, extinderea și reabilitarea celor existente.

Modernizare stație transport local.

Extinderea și modernizarea rețelelor publice de alimentare cu apă, canalizare, energie electrică.

Realizarea rețelei comunale de alimentare cu gaze naturale.

9. RÂU MIC

Modernizare străzi principale și secundare, realizare trotuare aferente acestora, realizare străzi noi în zonele propuse spre extindere a intravilanului.

Realizare stație transport local.

Extinderea și modernizarea rețelelor publice de alimentare cu apă, canalizare, energie electrică.

Realizarea rețelei comunale de alimentare cu gaze naturale.

10. SĂLAȘU DE JOS

Modernizare străzi principale și secundare, realizare trotuare aferente acestora, realizare străzi noi în zonele propuse spre extindere a intravilanului și condiționate de întocmirea unor documentații de urbanism (Plan Urbanistic Zonal), precum și unde accesul spre terenurile adiacente sunt condiționate de servituți.

Realizarea de noi spații verzi, extinderea și reabilitarea celor existente.

Modernizare stație transport local.

Extinderea și modernizarea rețelelor publice de alimentare cu apă, canalizare, energie electrică.

Realizarea rețelei comunale de alimentare cu gaze naturale.

11. ZĂVOI

Modernizare străzi principale și secundare, realizare trotuare aferente acestora, realizare străzi noi în zonele propuse spre extindere a intravilanului și condiționate de întocmirea unor documentații de urbanism (Plan Urbanistic Zonal) precum și unde accesul spre terenurile adiacente sunt condiționate de servituți.

Realizarea de noi spații verzi, extinderea și reabilitarea celor existente.

Modernizare stație transport local.

Extinderea și modernizarea rețelelor publice de alimentare cu apă, canalizare, energie electrică.

Realizarea rețelei comunale de alimentare cu gaze naturale.

• **Proprietate publică**

Este dreptul de proprietate ce aparține statului sau unei unități administrativ-teritoriale asupra bunurilor care, prin natura lor sau prin declarația legii, sunt de uz ori de interes public, cu condiția să fie dobândite prin unul dintre modurile prevăzute de lege.

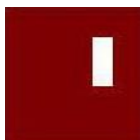
În cadrul comunei Sălașu de Sus, terenurile proprietate publică în cadrul localităților au o suprafață totală de S=45,18ha, ceea ce reprezintă 7,64% din totalul intravilanului propus.

Aceste suprafețe sunt repartizate pe localități după cum urmează:

LOCALITATE	SUPRAFAȚA (ha)	% (din suprafața localității)
Sălașu de Sus	8,98	6,75
Coroiești	2,37	6,74
Mălăiești	3,95	9,98
Nucșoara	3,51	3,63
Ohaba de sub piatră	9,06	13,00
Paroș	4,07	8,60
Peștera	0,78	6,04
Râu Alb	4,33	8,05
Râu Mic	1,97	6,50
Sălașu de Jos	3,10	7,35
Zăvoi	3,06	9,91

• **Proprietate particulară**

Este dreptul persoanelor fizice sau juridice asupra bunurilor mobile sau imobile, bunuri asupra cărora proprietarul exercită atributele dreptului de proprietate în interes propriu, dar în limitele legii.

În cadrul comunei terenurile proprietate particulară includ două categorii, proprietăți ale persoanelor fizice sau juridice și proprietăți aparținând cultelor.

În cadrul comunei Sălașu de Sus terenurile proprietate particulară ale persoanelor fizice sau juridice din cadrul localităților au o suprafață totală de $S=541,64\text{ha}$, ceea ce reprezintă 91,54% din totalul intravilanului propus.

Aceste proprietăți în cadrul localităților sunt repartizate astfel:

LOCALITATE	SUPRAFAȚA (ha)	% (din suprafața localității)
Sălașu de Sus	122,74	92,26
Coroiești	32,45	92,13
Mălăiești	35,45	89,54
Nucșoara	91,74	94,85
Ohaba de sub piatră	60,54	86,87
Paroș	42,93	90,70
Peștera	12,13	93,81
Râu Alb	49,27	91,60
Râu Mic	28,13	92,87
Sălașu de Jos	38,93	92,32
Zăvoi	27,33	88,47

Terenurile proprietate particulară din cadrul localităților aparținând cultelor, au o suprafață totală de $S=4,84\text{ha}$, ceea ce reprezintă 0,82% din totalul intravilanului propus.

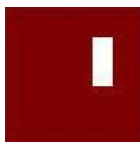
LOCALITATE	SUPRAFAȚA (ha)	% (din suprafața localității)
Sălașu de Sus	1,32	0,99
Coroiești	0,40	1,13
Mălăiești	0,19	0,48
Nucșoara	1,47	1,52
Ohaba de sub piatră	0,09	0,13
Paroș	0,33	0,70
Peștera	0,02	0,15
Râu Alb	0,19	0,35
Râu Mic	0,19	0,63
Sălașu de Jos	0,14	0,33
Zăvoi	0,50	1,62

- **Determinarea circulației juridice a terenurilor în vederea realizării noilor obiective de utilitate publică**

În zonele în care se vor realiza străzi noi, precum și în zonele unde accesul spre terenurile proprietate sunt condiționate de servituți, suprafețele aferente acestor accese vor fi trecute în domeniul public, în vederea realizării dotărilor necesare: trotuare, iluminat public, rețele de utilități, etc.

În mod similar, în zonele unde se impune realizarea de documentații de urbanism (Plan Urbanistic Zonal), suprafețele aferente acceselor ce rezultă în conformitate cu prevederile acestora, vor fi trecute în domeniul public.

În zonele unde există, se modernizează sau se propun suprafețe de zone verzi și agrement, administrația locală va decide oportunitatea trecerii acestor terenuri în domeniul public al comunei.

4. STRATEGIA DE DEZVOLTARE SPAȚIALĂ ȘI PLANUL URBANISTIC GENERAL – NECESITATE ȘI CORELARE

Dezvoltarea spațială durabilă

„Dezvoltarea durabilă răspunde necesităților generațiilor actuale fără a compromite abilitatea generațiilor viitoare de a răspunde propriilor lor necesități” (Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare).

Elementul cheie al dezvoltării durabile îl reprezintă reconcilierea între procesul de dezvoltare și calitatea mediului, promovarea procesului integrat de elaborare și luare a deciziilor, atât la nivel global, cât și regional, național sau local. De asemenea, dezvoltarea durabilă depinde de distribuirea corectă a costurilor și beneficiilor dezvoltării.

Strategiile de dezvoltare durabilă evidențiază interdependența între local și global, accentuând necesitatea cooperării în cadrul și între sectoarele economic, social și de mediu.

Dezvoltarea durabilă a comunităților, are ca obiective majore protejarea mediului, eradicarea sărăciei, îmbunătățirea calității vieții, dezvoltarea și menținerea unei economii locale viabile și eficiente.

Strategia de dezvoltare durabilă

Strategia de dezvoltare locală este atât un proces de planificare, cât și un produs care promovează parteneriatul în rândul diferiților actori de pe plan local (administrația publică locală, comunitatea locală, sectorul privat și reprezentanții societății civile) cu scopul de a analiza împreună problemele legate de dezvoltare, de imaginea creată pentru viitor / previziuni de viitor, de mobilizarea resurselor, de elaborarea strategiilor de dezvoltare a proiectelor, precum și de implementarea, monitorizarea și evaluarea acestora.

Strategia, prin structură și conținut, urmărește dezvoltarea economică și echilibrată, concomitent cu dezvoltarea capacității acesteia de a se adapta și a putea răspunde schimbărilor economice cheie. Aceasta se adresează unei game largi de probleme economice, sociale și de mediu ale comunității, care sunt relevante pentru definirea obiectivelor necesare obținerii dezvoltării durabile și creșterii coeziunii economice și sociale.

Strategia se concentrează pe provocările și oportunitățile de dezvoltare caracteristice și existente la nivel local, urmărind totodată eliminarea barierelor cu privire la progresul economic și social.

Elementele constitutive ale strategiei urmăresc obținerea unei dezvoltări echilibrate și oferirea de oportunități egale pentru locuitorii acestuia.

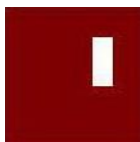
4.1 CONTEXTUL GENERAL AL DEZVOLTĂRII - SITUAȚIA EXISTENTĂ

Identificarea factorilor dezvoltatori - Dezvoltare spațială

Comuna Sălașu de Sus este situată în depresiunea Hațegului, străjuită de masivul Retezat în partea de sud. Comuna Sălașu de Sus este situată în partea de sud-vest a județului Hunedoara, desfășurându-se pe trama montană sudică a marii depresiuni a Hațegului, interfluviile mai netede alternând cu cele ondulate, deluroase, aceste interfluvii fiind formate de pâraurile: Sălaș, Râu Alb și Zăvoi. La sud de munții și dealurile piemontane de eroziune care alcătuiesc relieful propriu zis al comunei, se desfășoară munții Retezat (latura lor nordică), delimitați prin denivelări de câteva sute de metri față de compartimentul sudic al depresiunii Hațeg, în care se află și comuna Sălașu de Sus.

Suprafața administrativă a comunei Sălașu de Sus este de 22.207,00ha.

Primul document istoric care certifică existența locului este din anul 1360. Pe teritoriul comunei există vestigii importante în special din epoca Neoliticului, precum piatră cioplită, sculptată, două comori conținând sute de monede din cupru și două ulcele de lut datate în vremea macedoniană, mai precis în perioada regelui Filip al II, precum și sute de dinari romani din argint. Prima comoară a fost descoperită în 1935, iar cea de-a doua în 1956. Din perioada dominației romane, Legiunea Gemina a XIII-a, există vestigii precum cărămidă, monumente funerare (reprezentându-l pe Hercule), oale etc. Numele de comună – Sălașu de Sus se pare că înseamnă „așezare mai puțin stabilă”, iar în literatura de specialitate se folosește expresia „reședință de sezon”.

Tipologia de astăzi a localităților aparținând comunei, este expresia interacțiunii factorilor de influență:

- condiții naturale: relief, poziție geografică, hidrografică, condiții geotehnice;
- factori economici: resursele naturale care au condus la o funcțiune economică dominantă, influența sistemului de localități cu care a cooperat și cooperează în momentul de față;
- condiții istorice, determinări subiective și obiective de-a lungul timpului.

După anul 2000, dezvoltarea este marcată mai ales de extinderea zonelor cu locuințe individuale, care s-au realizat în primul rând acolo unde amplasamentele aveau avantajul existenței unei infrastructuri minimale, sau realizarea elementelor acestor infrastructuri erau mai economic de realizat, preponderent în imediata vecinătate a intravilanului existent.

Factorii determinanți ai evoluției comunei au fost evident de natură economică, iar factorii favorizanți au fost existența unor suprafețe libere, propice realizării construcțiilor în imediata vecinătate și un cadru natural atractiv.

Cadrul natural

Comuna Sălașu de Sus este situată în depresiunea Hațegului, străjuită de masivul Retezat în partea de sud. Comuna Sălașu de Sus este situată în partea de sud-vest a județului Hunedoara, desfășurându-se pe trama montană sudică a marii depresiuni a Hațegului, interfluviile mai netede alternând cu cele ondulate, deluroase, aceste interfluvii fiind formate de pâraurile: Sălaș, Râu Alb și Zăvoi. La sud de munții și dealurile piemontane de eroziune care alcătuiesc relieful propriu zis al comunei, se desfășoară munții Retezat (latura lor nordică) delimitați prin denivelări de câteva sute de metri față de compartimentul sudic al depresiunii Hațeg, în care se află și comuna Sălașu de Sus.

Clima - Comuna Sălașu de Sus are un climat temperat, cu o primăvară ceva mai târzie și precipitații peste media anuală pe țară. Temperatură medie anuală se încadrează în zona izotermei de +8 grade C, media cea mai scăzută în luna ianuarie (-4 grade C) și cea mai ridicată în luna iulie (+18 grade C).

Repartiția precipitațiilor medii anuale se încadrează între 600 - 1000 mm. Luna cea mai secetoasă fiind februarie cu cca. 30mm, iar luna cea mai ploioasă este iulie cu cca. 100 - 120mm. În timpul iernii, zona beneficiază de precipitații sub formă de ninsoare, media anuală a zilelor cu strat de zăpadă oscilând între 90 - 120 de zile.

Climatul continental moderat de deal, caracteristic pentru zona comunei Sălașu de Sus, prezintă și caracteristici de relativ adăpost în privința direcției vânturilor, adăpost conferit de expoziția tramei montane dinspre vest și sud-vest.

Relieful - Relieful existent pe raza comunei Sălașu de Sus este condiționat de prezența structurilor geologice ce îl încadrează:

- în partea sudică - de Masivul Retezat
- în partea vestică - de Masivul Petreanu
- în partea nordică - de bazinul Hațegului.

De asemenea, este încadrat de masivul Șureanu și Munții Poiana Ruscă.

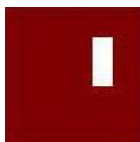
Masivul Retezat este cel mai bine conservat masiv glaciatic din Carpați, este renumit pentru circurile glaciare, lacurile alpine și cascadele sale, prezintă întinse pășuni alpine și are cea mai bogată floră și faună din munții țării noastre.

Flora - Relieful comunei, fiind predominant muntos, favorizează o largă dezvoltare a vegetației naturale, care este dispusă sub forma unor etaje altitudinale, fiecare etaj având specificul propriu.

În Parcul Național Retezat, flora este reprezentată de circa 1.190 specii de plante superioare din cele peste 3.450 cunoscute în România, din care peste 90 de taxoni endemici, 130 de plante rare sau vulnerabile din Lista Roșie a plantelor superioare din România.

Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului prezintă o diversitate foarte ridicată, 2.342 de specii, subspecii și varietăți de plante (62% din totalul de 3.759 specii cunoscute la nivel național, aparținând unui număr de 99 de familii botanice, iar 2% se regăsesc pe Lista Roșie a plantelor.

În Retezatul calcaros apare floarea de colț, ocrotită prin lege și declarată monument al naturii.

Fauna - Din punct de vedere faunistic, zona găzduiește o comunitate complexă de mamifere de la ierbivore mari (capra neagră, cerbul carpatin, căpriorul) și carnivore mari (urs, lup, râs), până la mamifere mici, mai ales rozătoare și carnivore mici, astfel aici se întâlnesc 7 specii de mamifere limitate ca răspândire la această zonă a țării (1 specie insectivore și 6 de specii de rozătoare). De asemenea, au fost identificate cel puțin 15 specii de lilieci, dintre care liliacul mare cu potcoavă, amenințat la nivel global IUCN, liliacul pigmeu, *Vespertilio murinus* și *Myotis nattereri*, care se află și pe Lista Roșie Europeană.

În ceea ce privește păsările, în munții Retezat mai apare cocoșul de munte, vulturul pleșuv, zăganul, acvila de munte, pasărea omătului și ierunca.

Dintre reptile apar mai frecvent vipera comună, șopârta de munte, șarpele de sticlă și broasca de munte.

Soluri - Potențialul pedo-geografic în zona comunei Sălașu de Sus se află în concordanță cu etajul altitudinal și climatic al zonei. Astfel, pe fondul unor soluri silvestre, inclusiv podzolice, brune gălbui și brune acide, s-au dezvoltat asociații vegetale specifice zonei de deal și de contact cu muntele.

În zona de luncă apar învelișuri de sol reprezentate prin soluri neevoluate sau incomplet dezvoltate din clasa protisoluri (aluviosoluri). Din punct de vedere geologic cuaternarul este cel mai bine dezvoltat și este reprezentat prin depozite ale pleistocenului superior (terasa) și ale holocenului (lunca). Formațiunile pleistocene sunt reprezentate prin argile, nisipuri argiloase și pietrișuri de terasă, iar cele holocene sunt reprezentate prin depozite fluviale (nisip, pietriș) și coluvio proluviale (materiale rezultate din dezagregarea rocilor și transportate de torenți).

Rețeaua hidrografică - Situată în bazinul superior al râului Strei, comuna Sălașu de Sus este străbătută de apele pâraurilor Sălaș, Râu Alb, Nucșoara și Zăvoi. Regimul hidrologic al acestor pâraie este determinat de etajarea tuturor elementelor cadrului natural (climă, vegetație, soluri), ca și de înclinarea și expunerea munților și dealurilor de pe raza comunei.

Localitățile aparținătoare comunei Sălașu de Sus se dispun pe trei direcții paralele ce reprezintă cursurile văilor principale: Sălaș, Paroș și Râu Alb, perpendiculare pe râul Strei.

Localitățile Ohaba de Sub Piatră, Sălașu de Jos, Sălașu de Sus și Mălăiești, sunt așezate în lungul văii Sălaș, ce are izvoarele la baza masivului Retezat. Râul prezintă un bazin hidrografic bine dezvoltat, cu un caracter puternic torențial cu debite oscilante, funcție de anotimp și cantitatea de precipitații căzute în bazinul hidrografic.

Localitățile Peștera, Paroș și Zăvoi se dezvoltă pe aliniamentul văii Paroș, care prezintă un curs meandrat cu albia minoră redusă față de valea Sălaș și Râu Alb.

Localitățile Coroiești, Râu Mic și Râu Alb urmăresc cursul văii Râului Alb, care își are izvoarele în circuitul glaciatic al Masivului Retezat din apropierea lacului Galeș.

Toate cele trei văi torențiale au cursuri de apă permanente, indiferent de anotimp.

La bază se dezvoltă râul Strei, ce le preia în dreptul localităților Băiești și Ohaba de sub Piatră.

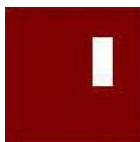
Calitatea factorilor de mediu - Calitatea aerului: datorită lipsei activităților industriale, nu există surse majore de poluare a aerului.

Calitatea apelor: toate apele de suprafață sunt cursuri de apă situate în zona alpină sau subalpină. Datorită lipsei rețelelor de canalizare, există cursuri de apă expuse deversărilor de ape fecaloide menajere, în principal în zonele alpine, datorită funcționării unor cabane turistice.

În ceea ce privește diminuarea surselor de poluare a apelor, se vor respecta prevederile legale privind condițiile de evacuare a apelor uzate în rețelele de canalizare a localităților și evacuare directă în stațiile de epurare, precum și limitele admise conform normelor și legilor în vigoare.

Calitatea solului: suprafețele de teren ocupate de terenuri agricole sunt expuse poluării cu îngrășăminte chimice datorită utilizării neraționale a acestora, în consecință poluarea cu îngrășăminte chimice afectează și apele freatice.

Se va urmări păstrarea vegetației specifice pe malurile văilor râurilor și plantarea de vegetație de-a lungul principalelor artere de circulație, în zonele propuse pentru extinderea intravilanelor, a zonelor supuse unor documentații de urbanism și pe teritoriul intravilanelor existente, acolo unde spațiul permite.

Factori de risc natural - Conform elementelor cadrului natural, pot exista următoarele fenomene de risc natural:

- riscul seismic. Din punct de vedere seismic, perimetrul se încadrează în macrozona de intensitatea seismică de 6 grade.

- riscul de inundabilitate. Singura zonă cu potențial de inundabilitate se găsește adiacent localității Ohaba de sub Piatră, însă existența terasamentului înalt aferent căii ferate limitează posibilitatea inundării localității.

- hazard. Zone cu probabilitate mare sau foarte mare a alunecărilor de teren, nu se regăsesc pe teritoriul comunei Sălașu de Sus, iar zone cu probabilitate medie de producere a alunecărilor de teren sau cu instabilitate nu sunt cuprinse în limitele intravilanului.

- risc de instabilitate. Nu este cazul.

- risc geotehnic. Pentru zona în care se încadrează localitățile aparținătoare comunei s-au luat în considerare condițiile de teren, nivelul mediu al apei subterane, clasa de importanță a construcțiilor, vecinătățile și seismicitatea.

Terenurile destinate construcțiilor se încadrează la terenuri bune, nu sunt necesare epuizmente, vecinătățile sunt fără riscuri iar seismicitatea este nesemnificativă.

În concluzie, terenurile cuprinse în intravilanul aferent localităților aparținând comunei, se încadrează la risc geotehnic redus, respectiv categoria geotehnică I.

Factori de risc antropic - Teritoriul comunei Sălașu de Sus este traversat de o serie de rețele astfel:

- conducte de alimentare cu apă;

- conducte de canalizare menajeră dotate cu stații de pompare;

- conductă magistrală de alimentare cu gaze naturale;

Aceste rețele prezintă un risc în situația avarierii lor și de aceea la amplasarea construcțiilor se va avea în vedere distanța de protecție impusă de reglementările în vigoare.

Cadrul construit

Analiza situației existente în cadrul comunei evidențiază faptul că majoritatea covârșitoare a locuințelor sunt în proprietate privată.

Pentru asigurarea unui confort corespunzător al locuirii sunt necesare acțiuni de extindere controlată a fondului de locuințe. Dezvoltarea fondului de locuințe trebuie corelată cu atingerea parametrilor de confort cu privire la dimensiunile suprafeței locuibile, asigurarea utilităților, realizarea confortului termic, a siguranței și exigențelor de ordin estetic.

Respectarea caracteristicilor locuirii tradiționale în construirea și reabilitarea locuințelor este o prioritate mai ales în localitățile cu fond construit specific. Acest lucru este reglementat în cadrul Regulamentului Local de Urbanism aferent P.U.G.

Populația

S-au avut în vedere datele preluate din anul 1998 (extrase din P.U.G.-ul precedent), din anii 2002 și 2011 (când au fost realizate recensăminte ale populației) și anul 2017, acestea din urmă fiind preluate din cadrul Institutului Național de Statistică.

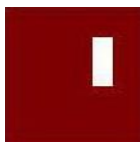
În conformitate cu aceste date, populația totală a comunei a avut o creștere de +0,75% din 1998 până la recensământul din 2002, după care a scăzut cu -2,88% până în anul 2011 și cu -0,54% până în prezent.

Realizând încadrarea efectivului de populație pe trei grupe de vârstă, respectiv grupa tânără de la 0 la 14 ani, grupa adultă activă de la 15 la 55 ani și grupa mai vârstnică de la 55 de ani și peste, s-a calculat proporția populației tinere și vârstnice din populația totală.

Este de remarcat faptul că, spre deosebire de situația comunei la nivelul anului 1998, când grupa de vârstă 15-55 ani reprezenta 44,10%, în prezent, populația cuprinsă în grupa respectivă are o pondere de 50,61%, ceea ce reprezintă o întinerire a populației considerată activă.

În același timp, față de anul 1998 grupa de vârstă 0-14 ani a crescut de la 9,70% la 10,08%, iar grupa de vârstă de peste 55 ani a scăzut de la 45,90% la 39,30%.

Conform datelor preluate de la Oficiul Județean de Statistică, în ultimii ani, grupa de vârstă 0 – 14 ani a crescut de la 9,70% la 10,08%, ceea ce arată o ușoară întinerire a populației comunei și respectiv o creștere a grupei de vârstă studiată.

Educație, sănătate și asistența socială

Activitățile de educație se desfășoară în conformitate cu normele legale și cu posibilitățile oferite de infrastructura educațională existentă pe teritoriul comunei. Școli activează în localitățile Sălașu de Sus, Ohaba de sub Piatră, Râu Alb, Râu Mic, Sălașu de Jos și Zăvoi. Localitățile comunei mai beneficiază și de cămine culturale, iar în Sălașu de Sus mai există o grădiniță și o bibliotecă.

În ceea ce privește sănătatea în comună există două cabinete medicale (medicină de familie și stomatologie) precum și o farmacie, acestea funcționând în cadrul centrului de comună.

Mediul economic

În zona aferentă comunei activitățile economice tradiționale specifice sunt de tip agro-pastoral, acestea fiind diferențiate de asociațiile de plante cultivate într-o zonă sau alta a ținutului, precum și de tipurile de suprafețe de pășune sau fânețe în funcție de care se realizează creșterea oilor și vacilor care asigura și îngrășământul natural pentru terenurile cultivate.

Agricultura pe teritoriul comunei, după desființarea C.A.P.-urilor, se desfășoară în mod individual pe gospodării, fiind influențată de formele de relief. Principalele plante cultivate sunt: grâu, secara, porumbul, cartofii și legumele. Viile ocupă doar o mică suprafață de teren.

Pășunile sunt utilizate de crescătorii de animale, iar fânețele sunt folosite tot în domeniul zootehniei ca sursă de furaje. Bovinele, ovinele, în mai mică măsură porcinele și bineînțeles păsări sunt speciile care se regăsesc în gospodăriile comunei.

Pomicultura este reprezentată de livezile cu meri și pruni, aferente gospodăriilor.

În ceea ce privește piscicultura, pe teritoriul comunei există câteva păstrăvării care funcționează adiacent cursurilor de apă. Acestea se găsesc pe teritoriul localității Coroiște, fiind alimentate cu apă din Râul Alb și pe teritoriul localității Ohaba de sub Piatră, sursa de apă fiind râul Sălaș.

Practic pe teritoriul comunei Sălașu de Sus nu se desfășoară activități de tip industrial, singura activitate prezentă este în localitatea Ohaba de sub Piatră prin balastierele de pe malul râului Strei.

Infrastructura – rețelele edilitare

Echiparea hidro-edilitară a localităților - În prezent totalitatea localităților aparținând comunei Sălașu de Sus beneficiază de rețele de alimentare cu apă, chiar dacă nu toate gospodăriile sunt racordate la acestea.

Alimentarea cu apă în sistem centralizat a localităților comunei Sălașu de Sus este asigurată exclusiv din surse de suprafață. Pe teritoriul comunei există cinci captări amenajate pe cursurile de apă din zonă. În amonte de localitatea Mălăiești, este amenajată o captare cu prag de fund pe pârâul Sălaș, iar în amonte de localitatea Peștera, este amenajată o captare cu prag de fund pe pârâul Paroș.

Localitățile Coroiște, Râu Alb și Râu Mic au amenajate fiecare, propriile captări din cursul de apă Râu Alb, precum și sisteme de înmagazinare și distribuție a apei care au fost realizate de către localnici.

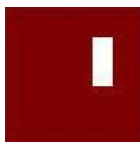
În comună există un sistem centralizat de canalizare menajeră, realizat pe trei ramuri distincte, toate fiind dirijate și colectate în stația de epurare mecano-biologică unică, existentă în localitatea Ohaba de Sub Piatră, de unde apele epurate sunt deversate în mod controlat în râul Strei, care este emisar.

Cele trei ramuri ale canalizării menajere sunt:

- Nucșoara, Mălăiești, Sălașu de Sus, Sălașu de Jos și Ohaba de sub Piatră;
- Peștera, Paroș și Zăvoi și Ohaba de sub Piatră;
- Coroiște, Râu Mic și Râu Alb și Ohaba de sub Piatră.

Datorită reliefului și a diferențelor de nivel, de la Râu Alb spre Zăvoi, de la Zăvoi spre Ohaba de Sub Piatră și de la Nucșoara spre Mălăiești, canalizările menajere au prevăzute stații de pompare, pentru a asigura transportul apelor menajere uzate pe traseele spre stația de epurare.

Rețele electrice - Teritoriul comunei este traversat de rețele de înaltă tensiune, acestea fiind amplasate la sud de localitățile Sălașu de Jos, Zăvoi, Râu Alb și la nord de Sălașu de Sus și respectiv la sud de localitatea Sălașu de Sus și la nord de localitățile Paroș și Râu Mic.

Toate localitățile aparținând comunei Sălașu de Sus sunt racordate la sistemul național de distribuție și alimentare cu energie electrică. Alimentarea cu energie electrică a localităților comunei Sălașu de Sus se realizează din rețeaua de medie tensiune existentă (LEA 20kV). Din această rețea sunt alimentate radial mai multe posturi de transformare amplasate la sol sau de tip aerian, acestea fiind instalate pe stâlpi din beton. Gama de puteri a posturilor de transformare se găsește în plaja 40 - 160 kV.

Consumatorii sunt în majoritate de tip casnic sau neindustrial, alimentarea localităților fiind realizată din rețelele de medie tensiune, iar consumatorii fiind racordați la rețelele de joasă tensiune, racordate la posturile de transformare de tip aerian sau în cabină zidită, amplasate în fiecare localitate.

Rețeaua de transport gaze naturale - În prezent nu există alimentare cu gaze naturale la nivelul comunei.

Teritoriul comunei este tranzitat de o conductă de înaltă presiune având Dn500mm, amplasată conform planșei între Ohaba de sub Piatră și Sălașu de Jos. Conducta este una de transport ce pleacă din nodul Băcia și alimentează Oltenia.

Față de conducta existentă de transport, se află în faza de execuție (demarare a lucrărilor) o conducta transfrontalieră (BRUA), ce vine din Bulgaria și se îndreaptă spre Ungaria și Austria. Ea va fi paralelă cu actuala conductă de înaltă presiune.

În vederea alimentării cu gaze naturale a satelor aparținătoare comunei Sălașu de Sus, este aprobat un studiu de fezabilitate ce prevede realizarea unei stații de predare (stație de reglare și măsurare presiune înaltă/medie) în vecinătatea actualei conducte de transport și a DJ 667A.

Rețele de telecomunicații - Serviciile de telefonie fixă sunt prezente în cadrul comunei, unde există aproximativ 180 de abonați. De asemenea, există antene ale operatorilor de telefonie mobilă, și este în curs introducerea televiziunii prin cablu.

Gospodăria comunală-salubritate-eliminarea deșeurilor - Zona care include localitățile aferente comunei Sălașu de Sus va fi deservită în continuare de stația de transfer deja existentă pe raza localității Hațeg, de unde deșeurile sunt transportate la centrul integrat de management al deșeurilor.

Echipamentele existente de colectare a deșeurilor, precum și infrastructurile incluse vor fi utilizate în continuare. Sistemul de colectare pe 4 fracții implică o colectare selectivă în următoarele categorii: hârtie/carton, sticlă, plastic și metal precum și deșeuri umede.

Colectarea deșeurilor periculoase din cele menajere se va face prin aducerea în sistem voluntar la centrul de colectare de la stația de transfer Hațeg și prin aducerea la camionul de colectare din timpul campaniilor periodice de colectare.

Deșeurile voluminoase, din cauza dimensiunilor mari (mobilier, obiecte de uz casnic, deșeuri de echipamente electrice, etc), nu pot fi colectate prin sistemul comun de colectare.

Acestea vor fi colectate periodic și vor fi transportate de către operatorul serviciului de salubritate, care prestează activitatea în zona respectivă de colectare, la cel mai apropiat centru, în conformitate cu un program stabilit și aprobat de către autoritățile administrației publice locale și comunicat populației respectiv operatorilor economici.

Infrastructura – căi de comunicație

Comuna este deservită de calea ferată Simeria - Petroșani - Craiova, cu haltă CF în localitatea Ohaba de sub Piatră și este străbătută de drumul național și european DN 66 (E 79) Filiași - Tg. Jiu - Petroșani - Hațeg - Simeria.

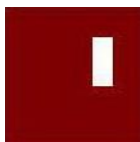
Satul Ohaba de sub Piatră este amplasat riveran DN 66: Petroșani - Hațeg - Simeria pe sectorul cuprins între km 170+980 și 171+500.

Intersecții: DN 66 - DJ 667A km 171+245 stg intersecție existentă modernizată.

Drumul de interes județean este: DJ 667A drum care face legătura cu localitățile Sălașu de Jos, Sălașul de Sus, Mălăiești, Nucșoara.

Drumurile comunale:

DC 73:	DN 66 Băiești - Râu Alb - Râu Mic - Coroiști
DC 73B:	Coroiști - Paroș
DC 73C:	Râu Mic - Paroș

DC 75:	Sălașu de Sus - Zăvoi - Râu Alb
DC 75A:	Zăvoi - Ohaba de sub Piatră
DC 76:	Sălașu de Sus - Paroș - Peștera.
DC 76A	Zăvoi - Paroș
DC 77	Sălașu de Sus - Bărăști
DC 79A	Nucșoara - Sibișel
DC 79B	Sălașu de Sus - Sibișel

4.2 DIAGNOSTIC - IDENTIFICAREA PROBLEMELOR LOCALE

Probleme principale:

- patrimoniu natural și construit insuficient protejat și valorificat în scop turistic;
- pericol de degradare a monumentelor istorice;
- UAT cu scădere de populație și sporul natural negativ;
- agricultură insuficient de performantă pentru competiția cu piața europeană;
- viticultura și pomicultura cu fluctuații mari anuale;
- potențial turistic insuficient valorificat;
- accesibilitate redusă, lipsa marcajelor obiectivelor turistice;
- standardele de calitate și dotarea unora din unitățile de cazare nu sunt la nivelul cerințelor europene;
- deficit de personal calificat în turism și servicii conexe;

Estimări cu privire la evoluția populației:

Conform proiecției populației realizate de Institutul Național de Statistică și a analizei datelor evoluției populației, graficul acesteia urmează pe cel dat de trendul general, adică o scădere estimată de cca 11% din prezent și până în 2025.

4.3 VIZIUNE ȘI OBIECTIVE STRATEGICE DE DEZVOLTARE

Conceptul strategic de dezvoltare bazat pe identitatea comunității locale

Dezvoltarea sau regenerarea unei așezări urbane este determinată semnificativ de schimbările care se produc în structura economiei locale, în structura populației și în cultura comunitară. Pe de altă parte, dezvoltarea comunității este substanțial influențată de aplicarea unui management adecvat și axat pe trei direcții principale: dezvoltarea infrastructurii și asigurarea accesului la infrastructură, protecția mediului ambiant și dezvoltarea economică competitivă. Concomitent cu aceste aspecte, dezvoltarea comunității trebuie să țină cont de caracterul limitat al resurselor (naturale, umane și financiare) fiind necesară alocarea echilibrată a acestora.

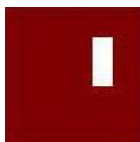
Conform diagnosticului prospectiv, comuna Sălașu de Sus beneficiază de un patrimoniu care poate genera dezvoltare economică substanțială prin valorificarea elementelor acestuia și anume:

- elemente tradiționale, caracteristice construcțiilor și gospodăriilor, apte să fie luate în considerare pentru reabilitarea fondului existent sau pentru construcțiile noi, realizabile în acord cu un proces firesc de modernizare (volumetrie, regim de înălțime, simplitate formală, elemente decorative, materiale și cromatici tradiționale, împrejurimi, anturaje verzi);
- existența unor monumente valoroase, incluse în cadrul arhitecturii eclesiastice, militare și civile, clasate ca atare în LMI;
- existența unui număr mare de situri arheologice – mărturii ale unor civilizații suprapuse (așezări, necropole, drumuri, tezaur monetar, etc);
- resurse semnificative pentru turism natural și religios;
- tradiții perpetuate de practicare a agriculturii, legumiculturii, viticulturii, pomiculturii și creșterii animalelor.

Formularea obiectivelor strategice

Acestea se pot diferenția pe categorii, astfel:

Cadrul construit - instituirea și reglementarea unor zone de protecție legală pentru toate monumentele istorice clasate în LMI 2015 și pentru toate siturile arheologice clasate sau cuprinse în RAN (inclusiv delimitarea siturilor); propunerea prin RLU a protejării la nivel de parcele a unor

obiective remarcate prin prezentul studiu (cu valoare ambientală) până la investigarea completă a acestora și eventuala întocmire a unor dosare de clasare ca monumente istorice;

- încurajarea realizării de pensiuni sau ateliere meșteșugărești în gospodării tradiționale cu adaptarea/refuncționalizarea construcțiilor tradiționale (cuptoare, bucătării de vară, adăposturi de nutreț și de animale/păsări) și extinderea construcțiilor de locuit cu amenajări necesare unui confort adecvat;

- promovarea utilizării unor materiale de construcție, culorilor, elementelor decorative, dimensiunilor de goluri, acoperișuri, specifice arhitecturii zonei, reabilitarea fondului construit prin folosirea de materiale durabile, tehnologii moderne, dar cu respectarea modelelor tradiționale;

Cadrul natural - regenerarea zonelor plantate, atât cele din spațiul public cât și privat;

- valorificarea potențialului natural prin amenajarea peisagistică a acestuia, mobilarea cu unități de agrement și loisir, crearea de condiții pentru desfășurarea unor manifestări și activități cultural-artistice, sportive, comerciale, festivități etc. care se adresează tuturor segmentelor de populație;

- valorificarea patrimoniului forestier din punct de vedere turistic și economic, conservând și protejând în același timp fondul forestier;

- aplicarea măsurilor comune de protecție a mediului prin reîmpăduriri, precum și prin reabilitarea terenurilor degradate;

Economic - stimularea creării unităților de prestări servicii (reparații, întreținere, prelucrare etc.), în sectorul agricol, cel al construcțiilor și al activităților ce pot folosi forța de muncă feminină;

- încurajarea activităților cu specific local tradițional;

- stimularea dezvoltării controlate a turismului zonal prin și pentru promovarea tradițiilor locale meșteșugărești și gastronomice;

- sprijinirea agroturismului prin extinderea posibilităților de cazare, prin înființarea de pensiuni din categoria agro-turism sau turism rural;

Infrastructură - implementarea rețelei de alimentare cu gaze naturale în toate localitățile comunei;

- extinderea rețelelor de alimentare cu apă, canalizare și energie electrică în zonele propuse pentru dezvoltare;

- exploatarea potențialului energiilor neconvenționale (eoliene, biomasă și solară) pentru asigurarea unor resurse regenerabile;

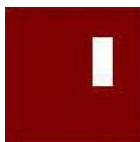
- coordonarea lucrărilor tehnico edilitare, de modernizare și extindere a drumurilor pentru evitarea dublării bugetului și a lucrărilor;

- realizarea unor regularizări sau îndiguiuri pe cursurile râurilor de pe teritoriul comunei, în perspectiva protejării pe termen lung a localităților față de posibile viituri, cu o perioadă de revenire de cel puțin 1 la 100 de ani, în conformitate cu anexa la HG 846 din 2010, punctul 2.

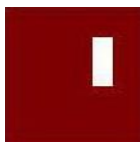
- în vederea facilitării intervențiilor pentru lucrări de întreținere, cât și pentru realizarea de lucrări noi, în perspectiva instituirii unor zone protejate, albiile minore se recomandă a fi incluse în zone de dezvoltare durabilă;

Infrastructură socială - reabilitarea clădirilor valoroase concomitent cu reabilitarea cadrului natural;

- amenajarea spațiilor adiacente bisericilor (realizarea de alei, locuri de reculegere și odihnă, fântâni și troițe) în spiritul aceluiași utilizări de materiale tradiționale și cu respectarea scării locurilor.

4.4 PLANUL DE ACȚIUNI

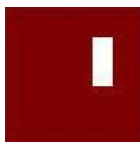
ACȚIUNEA	DENUMIRE INVESTIȚIE	VALOARE ESTIMATĂ	SURSE DE FINANȚARE	ETAPIZARE	STADIUL IMPLEMENTĂRII	PĂRȚILE RESPONSABILILE
Investiții pentru producerea energiei electrice alternative și/sau regenerabile	Valorificarea resurselor regenerabile pentru producerea energiei. Microhidrocentrale, parc eolian, parc fotovoltaic	6.500.000 Euro	Fonduri structurale Parteneriat public - privat	2021 - 2025	În implementare	Primăria comunei Sălașu de Sus
Susținerea și diversificarea activităților sportive	Amenajare terenuri de sport în satele comunei: construcții și dotări, realizare teren de fotbal, amenajare parcuri	3.200.000 Euro (Lucrări infrastructură)	Fonduri nerambursabile UE Fonduri guvernamentale Compania Națională de Investiții Bugetul local Parteneriat public-privat	2021 - 2027	În implementare	Primăria comunei Sălașu de Sus
Dezvoltarea și infrastructurii de transport rurale	Modernizare drumuri comunale: DC 75A Zăvoi – Ohaba de sub Plătră DC 73 Paroș – Râu Mic DC 79B Sălașu de Sus - Sibișel	1.600.000 Euro	Fonduri guvernamentale Fonduri structurale UE Buget local	2021 - 2027	În implementare	Primăria comunei Sălașu de Sus
Dezvoltarea și modernizarea spațiilor verzi, parcuri, zone pentru petrecerea timpului în aer liber	Amenajare parcuri, terenuri de joacă, locuri de recreere în satele comunei	2.700.000 Euro	Fonduri guvernamentale Buget local Fonduri structurale UE Programul național de creștere a calității mediului prin spații verzi	2021 - 2029	În implementare	Primăria comunei Sălașu de Sus
Îmbunătățirea calității mediului: amenajarea unor pâraie, reparare și realizare podete	Regularizare și îndiguiuri pe cursurile râurilor: Sălaș, Paroș, Corolești și altor pârauri	1.200.000 Euro	Buget local Fonduri externe	2021 - 2027	În execuție	Primăria comunei Sălașu de Sus
Dezvoltarea infrastructurii de alimentare cu energie electrică	Modernizarea și extinderea rețelei de alimentare cu energie electrică și iluminat public	2.500.000 Euro	Buget local Fonduri structurale UE	2021 - 2027	În implementare	Primăria comunei Sălașu de Sus
Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii rurale cu acces la gaz metan	Construcția rețelei publice locale de alimentare cu gaz metan în toate satele comunei	3.900.000 Euro	Fondul Național al Guvernului României Fonduri structurale – UE	2022 - 2025	În implementare	Primăria comunei Sălașu de Sus
Gestionarea deșeurilor prin colectare selectivă conform Plan Regional de Gestionare al Deșeurilor	Realizarea unui plan local de gestiune a deșeurilor – colectare selectivă, reciclare și punere în aplicare „Gestionarea deșeurilor și colectare selectivă	Fonduri structurale 750.000 Euro Buget local 13.000 Euro	Buget local Fonduri structurale UE	2021 - 2027	În execuție	Primăria comunei Sălașu de Sus

BIROU INDIVIDUAL DE ARHITECTURĂ ALEXANDRU RUGESCU

C.I.F. RO21596063

Str. Mihai Eminescu, Bl. 48B, Ap. 5 - 330031 Deva, România
Tel.: +4 0744 199 417; +4 0740 849 323 E-mail: alrugescu@yahoo.com

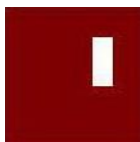
Amenajarea obiectivelor turistice naturale pentru activități turistice	Modernizarea infrastructurii Amenajarea / marcarea de trasee turistice Construirea / reabilitarea căilor de acces către obiectiv	1.400.000 Euro	Buget local Fonduri structurale UE Investiții private Parteneriat public - privat	2021 - 2029	În implementare	Primăria comunei Sălașu de Sus
Dezvoltarea pisciculturii	Exploatarea piscicole / iazuri și zone de agrement	600.000 Euro	Buget local Fonduri nerambursabile UE Parteneriat public-privat	2021 - 2029	Propus pentru implementare	Primăria comunei Sălașu de Sus
Îmbunătățirea și diversificarea serviciilor de cazare Crearea / extinderea structurilor de agrement turistic	Reabilitarea / modernizarea sau extinderea structurilor de cazare și a infrastructurii de agrement	4.000.000 Euro	Buget local Fonduri nerambursabile UE Parteneriat public-privat Investiții private	2021 - 2029	Propus pentru implementare	Primăria comunei Sălașu de Sus
Creșterea atractivității comunei prin diversificarea infrastructurii și facilităților turistice	Valorificarea potențialului turistic din zonă – studiu și analiză cu privire la necesitățile și potențialul turistic al comunei	14.000 Euro	Fonduri structurale UE – PNDR, POR	2021 - 2029	Propus pentru implementare	Primăria comunei Sălașu de Sus
Dezvoltarea infrastructurii turistice și valorificarea resurselor locale	Punerea în valoare a monumentelor istorice de interes turistic de pe raza comunei	4.800.000 Euro	Buget local Fonduri structurale UE – PNDR, POR	2021 - 2029	În implementare	Primăria comunei Sălașu de Sus
Dezvoltarea activităților non agricole	Diversificarea către activități non agricole, crearea și dezvoltarea de microintreprinderi: Construirea, modernizarea, extinderea și dotarea cu echipamente specifice a structurilor agroturistice și a infrastructurii de agrement	3.500.000 Euro	Parteneriat public – privat ONG - uri	2021 - 2027	Propus pentru implementare	Primăria comunei Sălașu de Sus
Consolidarea capacității de management în gestionarea situațiilor de risc și urgențe	Creșterea rezilienței infrastructurii și serviciilor în ceea ce privește riscurile naturale și adaptarea la schimbările climatice (reabilitarea infrastructurii vechi, eroziunea costală, investiții preventive, protecția împotriva inundațiilor sau alte structuri specifice	1.800.000 Euro	Buget local Fonduri structurale UE	2021 - 2027	Propus pentru implementare	Primăria comunei Sălașu de Sus

BIROU INDIVIDUAL DE ARHITECTURĂ ALEXANDRU RUGESCU

C.I.F. RO21596063

Str. Mihai Eminescu, Bl. 48B, Ap. 5 - 330031 Deva, România
Tel.: +4 0744 199 417; +4 0740 849 323 E-mail: alrugescu@yahoo.com

Amenajare bază și terenuri sportive pentru competiții	Dezvoltarea activităților sportive	900.000 Euro (Lucrări infrastructură)	Fonduri nerambursabile UE Fonduri guvernamentale Compania Națională de Investiții Bugetul local Parteneriat public-privat	2021 - 2027	În implementare	Primăria comunei Sălașu de Sus
Amenajare bazin de înot pentru activități sportive și de agrement	Construire bazin de înot	600.000 Euro (Lucrări infrastructură)	Fonduri nerambursabile UE Fonduri guvernamentale Compania Națională de Investiții Bugetul local Parteneriat public-privat	2021 - 2027	În implementare	Primăria comunei Sălașu de Sus
Restaurarea, consolidarea și conservarea obiectivelor de patrimoniu	Protejarea patrimoniului cultural de interes local Reabilitare lăcaș de cult	600.000 Euro	Buget local Fonduri structurale UE	2021 - 2029	În implementare	Primăria comunei Sălașu de Sus
Dezvoltarea comunei Sălașu de Sus prin creșterea atractivității și diversificarea activităților	Extinderea localităților comunei Sălașu de Sus prin zone de locuit și funcțiuni complementare. Inventarierea terenurilor disponibile în vederea construirii de noi cartiere rezidențiale, sate de vacanță, zone de agrement. Întocmirea studiilor de fezabilitate, proiectelor tehnice, atribuirea contractelor de achiziție publică, demarare lucrări.	2.500.000 Euro	Buget local Investiții private	2021 - 2027	În implementare	Primăria comunei Sălașu de Sus

Matricea obiective / programe / proiecte

Noul intravilan al Comunei Sălașu de Sus și al satelor aparținătoare, se dezvoltă în scopul atragerii de investiții și extinderea zonelor de locuit având în vedere perspectivele de dezvoltare a comunei și a căilor de comunicații. Parțial, terenurile introduse în intravilan vor necesita Planuri Urbanistice Zonale, care să le coreleze cu actualul intravilan, zonele funcționale și infrastructura existentă sau pentru care sunt lucrări în curs de execuție, eventual redimensionarea acestora.

Zonele funcționale se păstrează cu activitățile predominante precizate.

Prin propunerile implementate privind realizarea unei baze de dezvoltare, prin extinderea intravilanului, atât pentru construcția de locuințe, zone de producție noi, specifice comunei, zone de agrement și sport, echiparea edilitară devine esențială. Acest lucru este posibil prin investiții. Extinderea rețelelor de apă și canalizare, electrice, telefonie, cablu TV precum și introducerea alimentării cu gaze naturale, va fi o prioritate în etapa următoare.

Din punctul de vedere al reglementărilor urbanistice, soluția generală de organizare și dezvoltare a UAT comuna Sălașu de Sus are următorii vectori:

- extinderea intravilanului ca bază a investițiilor, atât în industrie și servicii, cât și în locuințe;
- dezvoltarea rețelelor rutiere care să satisfacă noua configurație urbană;
- extinderea utilităților în zonele noi;
- dezvoltarea unor proiecte privind obținerea de energie electrică prin tehnologii noi (parc eolian, etc.);
- reglementări urbanistice pentru zone slab construite;
- revitalizarea centrelor administrative, comerciale, etc. cu impact social în toate satele;
- protejarea și extinderea patrimoniului UAT comuna Sălașu de Sus;
- corelarea dezvoltării UAT comuna Sălașu de Sus cu noile zone rurale și metropolitane de dezvoltare ale județului Hunedoara;

Oportunități

Extinderea controlată și justificată pe anumite zone ale intravilanului localităților este necesară și oportună din mai multe considerente, dintre care enumerăm:

- atragerea de fonduri în vederea restabilirii calității terenurilor degradate;
- extinderea și stabilirea de zone destinate producției în vederea atragerii investitorilor;
- valorificarea potențialului de dezvoltare a zonelor de locuit;
- dezvoltarea și diversificarea comerțului și a tipurilor de turism;
- amenajarea de spații verzi de agrement și recreere, zone de protecție, odihnă și tratament, etc.

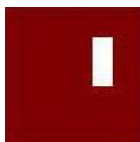
Autoritățile locale au un rol important în realizarea strategiilor de dezvoltare economică, în identificarea surselor de finanțare ce pot fi atrase, în atragerea investitorilor în zonă, în alocarea de fonduri de la bugetele locale pentru domeniile deficitare.

4.5 COORDONARE, MONITORIZARE, IMPLEMENTARE, EVALUARE REZULTATE

Coordonarea implementării Strategiei de dezvoltare locală va fi asumată și asigurată de Consiliul Local și Primăria comunei Sălașu de Sus. Implementarea Strategiei de dezvoltare locală este un proces complex, care implică și afectează întreaga comunitate.

Monitorizarea implementării strategiei ca întreg, precum și a acțiunilor concrete, urmărește realizarea obiectivelor în contextul acțiunilor/activităților propuse, a resurselor umane, materiale și financiare alocate, respectarea planificărilor în timp, buna funcționare a parteneriatelor generale sau individuale pe proiecte, performanțele echipelor de implementare, etc.

În cazul apariției unor devieri de la ce a fost planificat, a situațiilor de criză sau de forță majoră, modificări ale elementelor de precondiție, apariția de reacții negative sau neașteptate din partea participanților la strategie sau proiect, etc., activitatea de monitorizare va genera acțiuni de ajustare – restructurare – alocări suplimentare, prin care să se asigure cele mai eficiente și raționale soluții de remediere și readucere a Strategiei de dezvoltare locală, sau a proiectelor pe direcția de implementare prevăzută și astfel, să se asigure realizarea impactului așteptat.

Sistemul de evaluare permite să se aprecieze în ce măsură Strategia de dezvoltare locală și proiectele componente și-au atins obiectivele propuse, iar rezultatele tangibile și intangibile sunt cele prevăzute, în termenii de eficiență, calitate și cantitate.

Evaluarea se realizează anterior demarării acțiunii prin estimarea impactului potențial și corectitudinea presupunerilor, fiind un element decizional asupra oportunității proiectului, precum și în perioada de desfășurare a acțiunii, analizând cursul corect și rezultatele intermediare.

Evaluarea finală analizează dacă au fost atinse dezideratele prevăzute în proiect, putând să servească și ca motivare pentru noi proiecte destinate consolidării și/sau corectării rezultatelor.

Procesul de comunicare și promovare a Strategiei către comunitatea locală și alte entități interesate, este un instrument care va mări vizibilitatea asupra acesteia, va informa și educa populația, grupurile de interese și de inițiativă, astfel încât să se asigure implicarea prin propriile proiecte și implicit susținerea Strategiei de dezvoltare locală.

5. CONCLUZII - MĂSURI ÎN CONTINUARE

Principalele reglementări:

Zonificarea funcțională majoră urmărește tendințele actuale de dezvoltare. Se va avea în vedere conturarea zonelor funcționale prin rezolvarea disfuncționalităților și dotarea zonelor cu funcțiuni complementare, după caz.

Zonele propuse pentru elaborare P.U.Z. sunt prezentate în planșele de reglementări ale fiecărei localități și sunt prevăzute și condițiile de realizare a acestor documentații în regulamentul local de urbanism aferent P.U.G.

Intervențiile în extravilanul localităților se vor realiza prin documentații P.U.Z. care, pe lângă obiectivul principal de realizare sunt obligatorii pentru introducerea terenurilor în intravilan.

Se vor respecta distanțele de protecție prevăzute și marcate pe planșe.

Stabilirea categoriilor de intervenție și a reglementărilor s-au realizat în baza analizei multicriteriale la nivelul localităților și trupurilor componente privind:

- funcțiunea dominantă a zonei;
- configurația fondului construit existent și a parcellarului propus;
- circulația și echiparea edilitară;

Datorită potențialului de dezvoltare ale activităților de servicii și turistice, se preconizează o creștere a interesului pentru aceste activități, implicit a solicitărilor pentru autorizarea agro-turismului, comerțului și serviciilor. Conex acestor direcții, se poate estima implicit și o creștere a interesului pentru realizarea de case de vacanță, amplasate dispersat sau în zone bine determinate, corelat cu deschiderea și interesul administrației locale în această direcție.

Relansarea activității economice a comunei se poate realiza prin reactivarea unităților economice existente în teritoriu, precum și prin stimularea investițiilor în societăți comerciale cu profil de servicii și turism, promovarea activităților productive cu emisii poluante reduse în mediul înconjurător.

Concomitent cu punerea în aplicare a prezentei documentații se vor face demersurile necesare pentru realizarea studiilor de specialitate și a proiectelor necesare detalierii (Planuri Urbanistice Zonale) pentru următoarele genuri de probleme:

-extinderi de intravilan care presupun construcții și amenajări, realizări de străzi, trasee de rețele tehnico-edilitare, etc;

-planuri de lotizare sau parcelare;

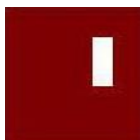
-elaborarea de Planuri Urbanistice Zonale pentru obiective cu statut juridic stabilit și în condiții de construibilitate, care presupun derogări de la P.U.G.;

-proiecte de specialitate pentru echipare tehnico-edilitară;

Aplicarea prevederilor Planului Urbanistic General al comunei Sălașu de Sus se realizează conform Regulamentului Local aferent, care cuprinde:

-prescripții și reglementări generale la nivelul teritoriului cuprins în intravilanul propus al localităților;

-prescripții specifice la nivelul Unităților Teritoriale de Referință;

Obiectivul general al prezentei documentații este asigurarea unei dezvoltări coerente și echilibrate a comunei Sălașu de Sus și a localităților componente, sub aspectul activităților economice, sociale, al dotărilor, al accesibilității și al calității mediului.

După aprobare, Planul Urbanistic General și Regulamentul Local aferent capătă valoare juridică, oferind instrumentul de lucru necesar administrației locale al comunei și al județului, care vor urmări aplicarea lor. De asemenea devine o documentație opozabilă în justiție, între administrația publică locală care urmărește aplicarea acestora și membrii comunității locale sau alți investitori.

Comuna Sălașu de Sus are în mod cert potențial de dezvoltare economică și turistică, iar prin gestiunea responsabilă a resurselor existente și atrase se poate dezvolta o importantă zonă în domeniile economic, turistic și social.

Întocmit,

arh. Răzvan Rugescu

arh. Alexandru Rugescu